Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 20 (127) — 28 SEPTEMBRIE 1963 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | Apare sîmbăta, la două săptămîni. — 12 PAGINI — 1,20 lei

Desen de ION VLAD

Săptămîna poeziei

POEZIA PENTRU TOȚI

de Eugen Jebeleanu

E firesc ca au fost alese șapte zile din cel de al treilea anotimp al anului, pentru „Săptămîna poeziei". Toamna este sezonul de bilanț al roadelor, și poezia este cea care, mai mult decît orice, dă aureolă acestor roade și le evidențiază frumusețea și greutatea.

O saptamînă, așadar, noile cărți de poezie, și autorii lor vor străbate țara, se vor întîlni cu sutele de mii de cititori de la orașe și sate, o să-și vorbească, în plină toamnă, într-o limbă pururi tînără, fără de moarte, care este a primăverii.

Cîntăreți pribegi pînă înainte de Eliberare, măsurați cu mila ironică de stăpînii Cetății („e poet, săracul !..."), socotiți, la urma urmei, ca niște feneanți, poeții sînt, astăzi, o forță a adevărurilor celor mulți. Forța pusă în slujba acestor adevăruri, se exercită pe o arie cuprinzînd țara întreagă, și depășindu-i frontierele.

Poezia nu mai este un lux, ci o necesitate, din ce în ce mai imperioasă, care poate fi măsurată după setea cu care o nouă carte de poezie este absorbită, uneori, într-un interval de cîteva zile.

„Mașinile, (spunea un țăran, în trecuta „Săptămînă a poeziei") ne fac viața mai ușoară. Poezia ne-o face mai frumoasă".

E adevărat. Căci (după cum scandează un poet) „să descoperi remediul cancerului, / sau să captezi forța nucleară / sau să zbori în spațiu, / nu cere mai mult talent și sîrguință / decît arta de a descoperi / ceea ce se pîrguiește în pîntecul viitorului..."

Adînca prietenie și stima reciprocă dintre poet și numărul mereu mai mare de cititori (în deosebi de cititori tineri) tocmai prin aceasta se și explică : prin faptul că poetul societății noastre știe că poezia nu este un joc, oricît de frumos ar fi el, ci un scafandru capabil să ajungă la uluitoare adîncime, acolo unde nici cele mai perfecționate sonde și batiscafuri nu pot pătrunde — un scafandru pus fără încetare în slujba Omului și a Vieții.

Din neîncetatele, și mai totdeauna chinuitoarele sale călătorii în adîncuri, poetul contemporan aduce oamenilor, mai presus de florile coraliilor și de trandafirii albaștri, statuile scăpărătoare ale adevărurilor.

E misiunea poetului, și ea durează nu o săptămînă, ci pînă la moarte. E ceea ce fac poeții noștri și nu o dată cu strălucire.

Niciodată în istoria Patriei noastre ei n-au avut o misiune mai nobilă, mai imediată și mai de răspundere.

Shelley spunea că „a fi poet înseamnă a percepe adevăratul și frumosul, într-un cuvînt — binele existent în relația, stabilită mai întîi, între existență și cunoaștere, iar în al doilea rînd, între cunoaștere și expresie".

E o misiune, sînt criterii nobile, deloc ușoare pe care cei mai buni dintre poeții noștri — tineri și vîrstnici — se străduiesc să le îndeplinească, fără superficialitate. Misiune de combatant pe șantierul creației și o invitație la continua perfecționare — prin muncă, desigur — a mijloacelor de expresie.

E ceea ce Eminescu a făcut, cu chinuri, împrejmuit de inimiciția societății în care a trăit.

E ceea ce poeții noștri pot face și o fac —, sub conducerea partidului — înconjurați de dragostea unui popor întreg.

Marcel Breslașu

SEMNE DE PUNCTUAȚIE

(addenda la Dialectica Poeziei, ciclul Laborator)

Firește sînt „stăpîn" pe-ortografie
(și-am fost pe cîteva ortografii...)
Mi-am spus, de fiecare dată : Fie !
și-n gîndul meu : Măcar de n-ar mai fi !

Doar paragraful „SEMNE DE PUNCTUAȚIE"
— și lucrul merită să îl relev —,
a suferit o minimă fluctuație
de cînd... am început să fiu elev...

★

Ele transcriu meandrele gîndirii :
vădesc pe fir o fundă, sau un nod...
Escamotează semnul... înnădirii ;
durează sau „suspendă" cîte-un pod.

Dar nu de-aceste „semne" da-voi seamă,
ci de acelea, scumpe cetitor,
cari nu se văd... Și mulți le-ascund, cu teamă.
Eu n-am secrete de laborator !

(Poftește — și la loc ! Am să-ți destăinui
sub cîte semne dibui, ca să dăinui :)

★

A pune „punct" e-o dramă. Cînd l-ai pus,
cazi în picaj, deconectînd elicea.
Te smulgi din „punctul mort" cu : plus... Și plus
cu plus dau minus — cel puțin aicea !

Cînd textul prinde-a fi prea greu pe umeri
pui „două puncte" : cică : și enumeri
în stil direct... O, tristul avantaj
să-ncepi cu două puncte un punctaj.

Un punct sau două puncte-i încă bine !...
Dar „puncte-puncte"-i semn de abandon :
„Mai pune dumneata și de la tine —
că eu atît știui să scriu... Pardon..."

O „virgulă" îți este șiru — sau pinten,
după cum mersul ți-e lălîu — sau sprinten.
Cu forma-i de microb sau de baccil,
e cînd ferment, cînd virus, pentru stil.

Dar „punct și virgulă"-i un compromis !
Nu spui deschis că punctul e închis ;
nici virgulă, sadea, nu vrei să pui...
că poate nu mai ai nimic să spui.

★

Cum seamănă aceste „ghilimele"
cu cleștii de prins rufe la zvîntat :
— sînt „primeneli" și „schimburi" ale mele !
— „E lucru de-mprumut". „Citat". „Purtat"...

Cu „paranteze" (false interlinii)
rotești în jurul optimei formule.
(Ca fluturele-n mrejele luminii
cu lentele-i tîrcoale, nesătule...)

Nu-l amăgi pe cetitor că schimbi
și „orizontul" cînd pui „Rînd" : „Da capo".
...Încerci să-l duci, făcîndu-te că-l plimbi...
Ai „prins" ocazia ?... Mai bine scap-o !

O notă-n josul paginei ? Epavă !
Mă tem și fug cît pot de „asterisc"...
O stea îți cheamă ochii, sus, în slavă ;
*cînd ți-i coboară — treci prin mare risc *).*

(*) M-a ispitit pluralul „asteriscuri"
să pot rima, bogat, cu „aste riscuri".
Dar cum spuneam în text, să mă ferească
de aste riscuri, pronia cerească !)

„Treptat-treptat" — „încet-încet" — „ușor-ușor"
îți bîlbîi inima în cîle-o „cratimă".
O fi un semn că umbli binișor —
dar nu prea e un semn că scrii cu patimă !

Cînd vrei să scoți crîmpeiul în relief
îl foarfeci — din context — cu cîte-o — pauză — !
Dar vezi ades — pe dosul de gherghef —
c-ai rupt și firu-ntre „efect" și cauză...

Cînd, la sfîrșit, pui „semn de exclamație"
e sigur semn de-auto-admirație !
Dar el trădează (Vai !) mai mult dorința
de a putea... decît putu putința !

Și cînd ai pus la tot și toate punct
și-ai adunat risipa în hambare,
nu duci în circă — pînă și defunct —
ca pe un gheb, un semn de întrebare ?

★

Găsești vocabularul „prea îngust"
ca vorbele să-ncapă în cuvinte !
Și zici că ești pe patul lui Procust
...cînd porți doar antriul lui Arvinte...

Și-atunci ? ? Dai buzna-n semne ! ! Ca și cum
nu-s numai cîrji, proptele și proteze !

. . . . . .

Și trandafirul se desfoaie-n drum,
ca paranteze dintre paranteze.

La naiba deci povestea cu punctuația.
Azi, la șaizeci de ani bătuți pe muche,
am rezolvat — pe „semne" — ecuația :
războiu-i porți cu fiecare buche...

Și-naintezi, așa, din slovă-n slovă.
Din strop în strop treci Marea ! Iar și iarăși
Balast la pupă, și nădejdi la provă...
Descumpănit... Credeți-mă, tovarăși !

Dar ca să-nu închei pe-un ton dramatic,
reiau („da capo") cel epigramatic ;

și pentru ca vorbim de poezii :
îmi plac doar lucrurile-ntregi și coapte.
Cînd poți să scrii o carte într-o noapte,
nu dăinuie mai mult decît o zi...

Niculae Stoian

ENTUZIASMUL MEU

Entuziasm — nu săltăreață oddă,
Nici clovn deprins ca lumii să zîmbească, —
Entuziasmul meu nu e o modă
Ci datoria mea cetățenească.

Plîngîndu-și dureros în doine-aleanul,
Străbunii mi-au păstrat drept moștenire
Un suflet larg precum e Bărăganul,
Asemeni lui de darnic în rodire.

Încît în sărbătoare mi-e ființa,
Ca-n zilele de Mai și August cetatea —
Entuziasmul meu este știința
De-a măsura exact realitatea.

Exterioară, pentru unii, încă,
Ea-n mine ca-n focar lumina-și strînge,
Fiindu-mi respirația adîncă,
Hemoglobina-mi roșie din sînge.

Mereu cu ochii-n flăcări și cu glasul
La tot ce viața, bucuros, mi-arată,
Chiar dacă m-aș aprinde la tot pasul,
Nu mă aprind prea lesne niciodată.

Că eu mă mistui, cînd m-aprind, cu totul,
Nu-s pîlpîirea de o clipă a ierbii,
Ci păltălaia care-nc înge codrul,
În care ard și sceptici, ca șerpii.

Petre Ghelmez

INSCRIPȚIE PE PRAGUL ZILEI

Să pătrunzi în fiece zi,
Ca-ntr-un nou continent,
Grăbindu-te să-i descoperi
Munții, riurile, copacii, frunzele...
Să smulgi cu destoinicie din pămîntul prezent
Comorile-ascunsele !

Să-ți fie cîmpul fertil !
Să semeni grîu și porumb și cafea și piper,
Să rodească ! Să ți se legene-n cale florile !
Să tai drumuri largi prin savane,
Ori prin jungla cu încîlcire drăcească,
Să te-mbete sub proaspete ceruri culorile !

Dintotdeauna, pe pămînturi virgine,
Și primejdia se ține ca umbra de tine.

Tu însă, să știi ocoli
Șerpii lenei, strident colorați,
Fluturii lași ai îngîmfării,
Lagunele putrede-ale mulțumirii de sine...
Mai ai încă
Mult pămînt nou să străbați,
Călătoria mai ține !

Să pătrunzi în fiece zi,
Ca-ntr-un nou continent,
Grăbindu-te să-i descoperi
Munții, riurile, copacii, frunzele...
Să smulgi cu destoinicie,
Din pămîntul prezent,
Comorile-ascunsele !

Să poți striga în sfîrșit, fericit :
Columb n-a murit !

COLOCVIU DIURN — poem de Al. ANDRIȚOIU

Mai semnează poeții: László Aládar, Mariana COSTESCU, Anghel DUMBRĂVEANU, Constantin DUICĂ, Ovidiu GENARU, Ion GHEORGHE, Ilarie HINOVEANU, Rodica IULIAN, Mihai NEGULESCU, Platon PARDĂU, Ion POP, Corneliu STURZU, Corneliu ȘERBAN, Damian URECHE

JURNAL DE LECTURĂ

Marcel Breslaşu la 60 de ani

Poetul Marcel Breslaşu a împlinit 60 de ani, primind din partea confraţilor, lumii literare şi publicului numeroase mărturii, bine meritate, de simpatie călduroasă şi de admiraţie. Aceste omagii se adresează poetului, omului şi luptătorului în egală măsură. Personalitatea lui Marcel Breslaşu s-a dezvoltat într-o formă armonioasă — în relevanţa ei pe scena literaturii şi culturii noastre contemporane — îmbinînd o natură sensibilă, cordială şi generoasă, cu un talent în care francheţa şi subtilitatea îşi dau mîna şi cu o conştiinţă cetăţenească activă şi lucidă. Poezia sa poartă aceste tipare predominante, pe contrapunctul unei remarcabile cunoaşteri a liricii contemporane. Pornit de la vocaţia muzicală, Marcel Breslaşu s-a regăsit şi mai deplin, după 23 August 1944, într-un vers în care a turnat, cu simţirea şi inteligenţa contopite, o voinţă de luptă şi progres. El a creat o fabulă nouă, în care ingeniozitatea, sagacitatea şi măiestria cuvîntului s-au unit într-o armă de luptă pentru demolarea unor mentalităţi vechi şi stimularea procesului profund de transformare a conştiinţelor, în slujba revoluţiei socialiste. Fabulele sale „mari şi mici, pentru mici şi mari" consemnează, fără îndoială, un moment inedit în evoluţia speciei pe coordonate contemporane. O ramificare firească a activităţii poetice a lui Breslaşu s-a îndreptat spre lumea copiilor, spre literatura pentru copii, în care producţia sa este bogată şi ţinută necontenit la un frumos nivel etic şi artistic. Atît fabulele cît şi poeziile sale pentru copii au devenit în mare parte populare, făcînd şi obiectul a numeroase traduceri în străinătate.

Printr-o supleţe intelectuală şi lirică ce-i este specifică, Marcel Breslaşu ne-a dat apoi „Dialectica poeziei", originală culegere a unui fel de modern Boileau, în care situaţiile adevărate ale poeziei, puse întru totul în slujba omului şi societăţii şi înregistrînd efectul schimbărilor revoluţionare ale ţării, află o definire multiplă şi pătrunzătoare, de care tinerele generaţii nu pot face abstracţie. Dealtminteri Marcel Breslaşu a iubit tineretul permanent şi stă în mijlocul său.

Revista noastră se asociază cu satisfacţie mărturiilor de dragoste şi apreciere de care se bucură opera lui Marcel Breslaşu, reînnoite astăzi cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani, şi îi urează poetului sănătate şi spornică activitate creatoare.

MIHAI BENIUC: Pe coardele timpului

Dintre cîte ipostaze ne oferă recentul volum al lui Mihai Beniuc, cea mai neaşteptată — deşi undeva în linia liricii sale — este cea sarcastică. Ea nu e singura, căci aşa cum hamletismul şi-a creat contrastul, ţesînd suavitatea Ofeliei, iar pamfletele argheziene fac să alterneze veninul cu elogiul frumuseţii şi al purităţii, tot astfel Beniuc îşi situează sarcasmele într-un context mai larg de poezie gnomică, alegorică sau fantastică. Curentul care pune în mişcare multe din aceste poeme este reflecţia. Cît priveşte obiectul acestui umor fantezist-filozofic, el pare a fi mai ales vanitatea (cea scriitoricească fiind varianta mai des întîlnită), buruiană din cale-afară de tenace pe care — după cum se vede — n-o poţi descuraja decît suflînd peste ea puţină pulbere de eternitate :

Cu pas mai încet, mai grăbit, / Pe drum pietruit cu milenii, / Merg morţii şi viii, / Merg viii şi morţii. / Cîte-un viu se opreşte din mers, / Apoi reapare mort lîngă tine / Şi merge cu tine alături. / Uneori viii-s mai morţi decît morţii, / Alteori morţii-s mai vii decît viii..

(Merg...)

Sau :

Fiecare mort care pleacă / Lasă celor vii durerile sale. / Unii fac din ele haine de doliu, / Alţii zîmbete triste. / Unii le schimbă-n cuvinte de ocazie, / Alţii le-nfiază printre propriile lor dureri (...) / Şi treptat durerile mortului se-nstrăinează, / Şi uiţi pe cel care le-a zămislit. / Şi mortul rămîne sărac. / Lipit pămîntului.

(Şi mortul rămîne sărac)

Sarcasmul acesta se aplică însă şi unor păcate mai „concrete" cum ar fi, de pildă, tot din domeniul moravurilor literare, plagiatul banal ; mărul de lîngă drum înţelege să se dăruie, nu să se lase furat ! *(Oul lui Columb, Carnaval, Umbra* etc), cameleonismul *(Drepturi cîştigate)*, sterilitatea cu ifose *(Unui maestru)* etc. O alegorie evocă întîmplarea cu Goethe copil spărgînd toate vasele din casă spre marea distracţie a vecinilor, pentru a se încheia printr-un frumos mesaj adresat celor tineri :

Copiii mei, / Voi, Feţi-frumoşi ai poeziei, / Nu vă lăsaţi îmbărbătaţi / De cei ce rîd la pagubă, / Cînd nu-i a lor. / Păstraţi cu drag voi mîndrele cristale / În care dragostea de om / Şi-a revoluţiei floare de foc / Noi am sădit-o.

(Nu spargeţi)

Cum am mai spus, latura sarcastică se întregeşte în acest volum cu cea fantastică, iar reflecţia îşi adaugă ca un corectiv simbolul. E o alăturare în gustul romanticilor şi nici nu ştim dacă de la Macedonski încoace ea a mai fost încercată în poezia noastră. Înseşi temele sînt romantice — presentimentul, obsesia morţii, destinul creatorului după moarte — tratate însă cu sensibilitatea modernilor, care nu mai detaşează simbolul, ca pe un fruct de sine stătător, de ţesuturile emotivităţii. Există în volumul de faţă cîteva confruntări (şi înfruntări) dramatice între poet şi acest presentiment viclean şi invadator. Căci asemeni oricărui duşman, el este întîmpinat de Beniuc cu armele. Numai că ceea ce în poeme mai vechi era adesea ton bătăios, s-a transformat acum într-o încleştare gravă, ca a lui Oedip cu sfinxul. În rîndurile de faţă nu putem oferi decît titluri : *Strip-tease, Nu tot mişca, Vasiliscul, Vecina, Strigi* etc. Citindu-le, lectorul va înţelege că, departe de a urmări zgîndărirea senzaţiilor teratologice, în lupta sa cu tenebrele poetul caută să descopere un teren ferm care să asigure conştiinţei sale de combatant supremaţia asupra angoaselor. Credinţa ? Dar ea s-a dovedit de mult a fi remediul celor neputincioşi. Într-o suită de admirabile definiţii, poetul propune — ca în basme — acestei divinităţi să-şi certifice existenţa prin fapte pipăibile, totodată constructive :

...Hipnotizează meşterele stele ? şi fă-le să scrîşnească din măsele, / Ca s-amuţească şoarecul ce roade / La miez de noapte vechile izvoade (...) / De eşti, bomboane-ascunde prin poveşti / Pentru copii, de eşti, de eşti... Dar eşti ?

(Dar eşti ?)

Cunoaştem din alte volume soluţia beniuciană ; ea nu e numai a lui — e a tuturor celor care au luptat şi luptă pentru o aşezare mai dreaptă a lumii. Dar poetul îşi îmbogăţeşte cu o nuanţă nouă vechile convingeri. E sentimentul dobîndit la capătul unei îndelungate experienţe că transformarea sufletească a oamenilor e un proces anevoios, cu zeci de meandre, care cere mai presus de toate răbdare şi perseverenţă şi nu te răsplăteşte cu rezultate spectaculoase :

Lîngă drumurile mari / Sînt răgazurile mici, / Printre îngeri şi tîlhari / Cu giganţi şi cu pitici. // Cînd îi vezi tu scoţi chitara,/ Socotind să-i faci mai buni, / Dar cînd iar se lasă seara / Greu e, Doamne, să-i aduni !

Încheierea, ingenioasă, accentuează şi mai mult faptul că aici nu-şi are locul idila :

Cine ştie ? Poate că / Izbuteşti, cu toate că...

(Nădejde)

Volumul lui Mihai Beniuc se intitulează „Pe coardele timpului". Cu toate că în rîndurile de mai sus n-am vorbit mai de loc despre acest instrument muzical, putem stabili cu certitudine, că vibraţiile lui se aseamănă cu ale violoncelului.

VIOLETA ZAMFIRESCU: Liniştea vîntului

Un „accident" biologic-biografic a circumscris cîndva, chiar la început, ceea ce avea să fie aria de afirmare a poetei : *Cînd m-am născut în vara din cîmpie / O lume-agoniza-n nemernicie, / Şi doi bunici — ulcioare arse-n soare — / M-au plîns că nu-s fecior, ci zburătoare.*

(Incandescenţă)

A spune însă că Violeta Zamfirescu e o expresie a lirismului feminin nu e nici pe departe îndestulător. Poezia noastră cunoaşte astăzi destule feluri de a fi, în care „eternul" mult invocat se diversifică, încît necesitatea unei conturări mai precise se impune. Unele gesturi sînt — şi cum ar putea fi altfel ? — ale întregii categorii : nevoia de a mîngîia şi a ocroti, tandreţea şi gingăşia, participarea aproape reflexă la marele cîntec al generaţiei : *Cad marile ploi ale toamnei. / Au ostenit seminţele de germinaţii grele / Suind în drumul vîntului. / Mă-nduioşez de ele / Şi, generoasă, haina vîrstelor dezbrac, / Să încălzesc un sîmbure, o floare, un copac...*

(Cad marile ploi ale toamnei).

Sau, ca în această *Schiţă de primăvară*, un pastel delicat şi fraged : *Cîntă şi se răsfaţă găini ciufulite-n ţărînă / Se aude put tîrzielnic în ou, / Cuprind botul viţeilor, umed de lapte, în mînă, / Şi le dau lăstări de crîng nou.*

Dar dacă momentul exultant al „marii rodiri" e surprins în genere cu acea sensibilitate caracteristică fără de care lirica feminină nu s-ar particulariza, dincolo de individualităţile care o ilustrează, ca un capitol relativ omogen al literaturii, nu-i mai puţin adevărat că în septuorul sau poate octetul de voci feminine al poeziei noastre, timbrul propriu al Violetei Zamfirescu se face ici-colo simţit.

E întîi de toate orizontul, spontan şi nedezminţit cîmpenesc, ca tot ce-l umple, al acestei poezii care n-are nimic din aparatura studiată a unui reportaj liric : *Înainte de marea rodire / Timpul ros monoton sare-n ţăndări, / Nervii ard / Pîndind clipa solară / Cînd pe ramuri e albă explozie, / Şi pe cîmpu-n fecundă-mplinire / Bate vînt verde-crud, vînt albastru / Destrămînd cerul gri şi ciulinii.*

(Înainte de marea rodire)

Elementele acestui peisaj „veşnic" se împacă de minune de-o vreme încoace cu ceea ce evul socialist a făcut să germineze cam peste tot în ţară; despre aceasta poeta nu întîrzie să vorbească, îmbinînd evocarea senzaţiilor copilăriei cu entuziasmul în faţa a tot ce-i nou, generator de progres. În satele „cu mireasmă de ţest oltenesc şi de doină" s-au ivit sondele : *Se aude un fluier / Se vede-o lumină, / Şi îmi pare că zbor. / În inima mea port mîndriile oamenilor / Ce-naltă uzini în livezile lor.*

(Se vede o lumină)

Apropierea de aceşti oameni se face într-un fel care atestă el însuşi o structură cu trăsături aparte. O anume sfială şi discreţie, teama că poate nu va şti că arunce punţi de la suflet la suflet, biruită de certitudinea că oamenii au nevoie unii de alţii, sînt exprimate într-o poezie ca *Soare şi vînt*. Iar cele cîteva poezii de confesiune erotică ne-o arată ca pe-o natură mai degrabă elegiacă şi agrestă, ce-şi interzice elanurile de senzualitate, făcîndu-ne să-i simţim intensitatea doar din melancolia grea cu care răscoleşte de fiecare dată cenuşa focului stins. *(Mi-au plîns azi nucii, Departe eşti... aproape..., Lîngă leagănul merilor ape, Legînînd un ram de carpen).*

În prezentul volum sînt însă şi versuri care n-o reprezintă pe autoare şi maniere care ar trebui grabnic abandonate. Dintre toate, cea mai puţin recomandabilă, întîlnită şi la alţi poeţi, este aceea de a pune în gura muncitorului sau a tinerei ţărance metafore anevoie de suportat pentru dulceaţa lor : *Cîte porţi, toate-n lături sînt date, / Telefoanele inimii, toate, / Te sunau, te chemau să ne vii, / Inginer peste dor şi cîmpii.*

(Inginerul cîmpiilor)

Prezenţa în destule poezii a unor îmbinări de cuvinte de aceeaşi factură ca : „inovaţie. pasăre ce zbori", „uraniul frumuseţilor umane", „ploaia ideii trecînd prin seminţele grele", „zbaterea totală" sau a unei inovaţii lexicale de speţa „zbuciumături", ar trebui s-o pună în gardă pe autoare, îndemnînd-o să caute pricinile care-o fac să recurgă uneori la o atare metaforistică facilă.

Cornel Regman

La BABELE — Fotografia I. NAUMESCU

UN BRÂNCUŞI NE-„INEDIT"

Solemnă şi eliminatorie, Gazeta literară, din 19.IX.1963 (prin pana tov. Mircea Deac), afirmă că bustul răposatului Petre Stănescu ar fi „o lucrare necunoscută încă criticilor şi istoricilor de artă".

Interesantul articol prezintă opera lui Brâncuşi însoţită de o excelentă fotografie, executată chiar la faţa locului, în cimitirul „Dumbrava" din oraşul Buzău — unde monumentul se arlă dinaintea primului război mondial, fapt pe care, tov. Mircea Deac — nu ştim din ce pricină, omite să-l menţioneze. „Această lucrare — continuă autorul — a fost concepută în 1907".

Ne permitem o rectificare : în 1914, la expoziţia anuală a Societăţii „Tinerimea Artistică" al cărui membru activ era — Brâncuşi prezenta publicului bucureştean, criticilor şi istoricilor de artă, sase lucrări printre care, (citim din catalog), „Rugăciune, statuie bronz, fragment de la mormîntul lui Petre Stănescu, cimitirul Buzău", iar sub nr. 46 : „Bustul lui Petre Stănescu, bronz" — adică tocmai „portretul de hărbat" despre care ne vorbeşte tov. Mircea Deac.

Cele două opere, care împreună alcătuiesc un admirabil ansamblu funerar, figurează de altfel încă din 1956 în Lista Monumentelor de Cultură de pe teritoriul R.P.R. (pg. 159, nr. crt. 317). Aşadar, singurul lucru inedit rămîne fotografia pentru care îi sîntem recunoscători.

— b —

Mult e dulce...

ZÎMBETUL CANDIDEI...

„Sudorile pe frunte mi le stinge
Cuvîntul ei de laudă zidirii
Acesteia ce-n plîngere nu stringe (?!)
Ce-atinge razele nemărginirii.

Nu m-aş opri cu zidul nici în cer
Chiar de mi-ar cere truda piramidei,
Nu văd elogiu mai ferit de ger
Pe zile (?!): decît zîmbetul candidei".

„Iar marşurile noastre sus ar cînta, vibrante ar cînta,
Spre prieteneşti maşini (?!) sub Ursa
Ce în Carpaţi vor orchestra".

„În seara aceasta, cînd ore sfîşietoare se apropie
Voi lua trenul spre depărtarea ta,
Te voi privi în taină ca pe o dropie,
Singurătatea mi-o voi sfărîma".

(Ion Rahoveanu : *Poezii*, „Tribuna" nr. 38/1963)

ÎN ACELAŞI TIMP...

„În acelaşi timp, o mie de asemănări între jalnicul chip al marii burghezii romîne şi cel al [illegible], sporeşte acest interes, fără a diminua, evident, rezervele privitoare la datele fundamentale ale conflictului social, care, punînd faţă în faţă, în domeniul moravurilor, pe circiumarul îmbogăţit prin specularea îndelungată a clientelei sărace, cu marii afacerişti, reflectă o poziţie minoră, pasageră, cu perspective de împăcare rapidă, după cum a demonstrat istoria, de nenumărate ori".

(Cronica teatrală de Radu Popescu — „Magazin" nr. 310, 14 septembrie 1963)

cronica literară

GICA IUTEŞ: „Faima detaşamentului"

Încadrarea în naraţiunea literară a vieţii copiilor şi tineretului, făcută în mod realist, presupune o atenţie specială dată aspectelor noi ale acestei vieţi. A surprinde tipuri şi situaţii din lumea copilăriei şi adolescenţei, în afara acelei dimensiuni colective specifice, numai de dragul fenomenului infantil şi adolescent pentru el însuşi, apare ca un anacronism. Desigur, se repetă într-una, şi pe bună dreptate, că literatura pentru copii nu se poate resemna să rămînă numai didascalică. Ea este un sector — care, din fericire, a luat o dezvoltare foarte mare — al artei literare. Captarea procesului de viaţă ca atare, al societăţii infantile ca şi al celei adulte, este de resortul intuiţiei artistice. Autorii de literatură pentru copii — adică cea mai mare parte din prozatorii şi poeţii noştri — îşi potrivesc horoscopul lor interior şi documentarea anexă, în acest sens.

Pentru a oglindi şi interpreta viaţa copiilor este nevoie totdeauna de un simbure de flacără sau cel puţin de o mare dragoste pentru ei. Aceste ultime condiţii le întîlnim, fără îndoială, în cartea „Faima detaşamentului" de Gica Iuteş. Volumul cuprinde un număr de nouă schiţe, localizate în mare parte în viaţa şcolărească şi pionierească. Subiectele sînt variate şi adesea ingenioase. Povestirea este limpede şi destul de rapidă, aşa cum ea poate să placă tineretului, firește fără simplificări prea mari, dar şi fără digresiuni coloristice de prisos. Ceea ce trebuie să menţionăm de la început este un suflu de cald interes, de afecţiune, de impuls ocrotitor pentru copii, care se degajă din acest volum văzut în întregul lui şi care inspiră toate schiţele. Vîrsta prin care trece copilul între 7 şi 14 ani — epocă în care el contractează deprinderile bune şi rele — este contemplată şi receptată de autoare cu o simpatie vădită, care nu cade însă nici un moment în sentimentalism. Ea apare, dimpotrivă, caracterizată de un grăunte de ironie, de glumă, care îi dă un fel de suavitate.

Pe contrapunctul acestei atitudini afective, am putea spune de înclinaţie maternă, Gica Iuteş cultivă neîntrerupt, în schiţele sale, un spirit de observaţie lucid, care se referă cu precădere la viaţa în comunitatea pionierească a copilului şi tînărului. Ea evită astfel în mare parte o tratare impresionistă, agreabilă sau mai puţin agreabilă, a temelor şi are un scop precis : stimularea conştiinţei colective pionereşti Ferindu-se de orice urmă de pedanterie şi schematism, autoarea ocoleşte totodată acea atitudine care se întîlneşte uneori în proza şi poezia noastră pentru copii, pe care aş putea-o numi „dădăcism", adică tendinţa de a gîdila sensibilitatea micului cititor cu viziuni roze, cu fapte învăluite în foiţe de staniol lucitoare. Pe calea indirectă a schiţei, Gica Iuteş vorbeşte copiilor destul de direct.

Aici este locul, ni se pare, să facem şi o observaţie critică. Adesea schiţa acestei scriitoare — şi poate că schiţa în general — apare ca o naraţiune care nu se potriveşte mentalităţii imediate a copilului. Schiţa nu poate desfăşura, narativ vorbind, un subiect „cu cap şi coadă". Ea este o mică felie de viaţă, de o factură literară oarecum pretenţioasă : observaţiuni, caracterizări, dialoguri, situaţii, care merg către final într-un fel de scurt zig-zag. Personajele, dacă sînt mai multe decît două, pot fi încurcate uşor. În cazul cînd intervin mai multe, ele trebuiesc conturate sumar şi puternic. Dealtminteri, bucăţile din „Faima detaşamentului" se adresează foarte mult cititorului matur. Ele păcătuiesc, ca să spunem aşa, uneori printr-o calitate, aceea a subtilităţii. Bucata intitulată „Mîndrie" — una din cele mai izbutite — intră în categoria de mai sus. Este vorba de sentimentul de dezamăgire pe care îl are un copil, care constată în familia sa o însufleţire deosebită, cu pregătiri culinare speciale şi atribuie aceste lucruri sosirii pe neaşteptate în casă a unei mătuşi. El îşi dă seama apoi, cu satisfacţie, că toate îi privesc pe el, devenit pionier şi primind cadou „primii lui pantaloni lungi". Punctul de subtilitate principal al schiţei stă în finalul ei. Emoţia de mîndrie a copilului, constatînd că el este centrul atenţiei generale, se schimbă brusc într-un gest de modestie şi cuviinţenie. „Unde-i pionierul, întreabă bunica", cînd masa e gata. „Pionierul s-a strecurat în bucătărie. Acolo taie pîinea în felii subţiri şi le aşază frumos în coşuleţ". Desigur noi înţelegem foarte bine procesul interesant care s-a petrecut în conştiinţa copilului, arătînd în el o fire aleasă. Mă îndoiesc însă că micii cititori vor sesiza sensul acestui final. Bucata „Faima detaşamentului" poate fi alăturată celei de mai sus. Este vorba de transmiterea a diferite bunuri (ierbarul, insectarul. etc.) ale unui grup de pionieri, mai bine-zis ale unui detaşament, succesorilor lor. Se pune problema cedării, pînă la urmă, a unui jurnal al detaşamentului, în care au fost înscrise realizările şi succesele acestuia. Cedarea este controversată. Unul din pionieri spune : „O să le fie de folos. Aici, în paginile astea, e toată experienţa noastră. Toate întîmplările care au făcut faima detaşamentului nostru". Argumentul este convingător. Schiţa se termină în modul următor : „Vivică îl strînge de mînă pe Petrică : — Ce-i aia faimă ? — Lasă c-o să-ţi povestesc eu, după ce ne vor da în primire jurnalul, îi şopteşte Petrică, simţindu-se din nou copleşit de emoţie şi nelinişte". Fără îndoială, încheierea aceasta se bizuie pe un element de psihologie, preţios pentru conştiinţa pionierului. fiorul răspunderii şi simţul încrederii în sine, sugerat în emoţia lui Petrică, în mod foarte eficace dar, firește, tot cu subtilitate. Este evident că schiţa în întregul ei este viu educativă. Ingenioase şi izbutite ni se par de asemenea „Şalvarii de mătase" şi „Steluţa". Cea dintîi arată un colţ din pregătirile pentru serbarea de inaugurare a unui cămin cultural. Pionierii vor, negreşit, să intre în program şi ei cu „Mircea şi Baiazid". Se caută nişte şalvari pentru rolul lui Baiazid... Această schiţă posedă un farmec de atmosferă deosebit de remarcabil. În „Secret", de asemenea, Gica Iuteş ştie să redea tensiunea creată în jurul unei machete pe care un grup de pionieri urmează să o prezinte la un concurs. Tilică, autor principal al acestei machete, care reprezintă strada sa, vrea să păstreze, cu cruzime secretul ei, faţă de sora lui, Nunuca. Lupta acesteia din urmă împotriva încercării lui Tilică este, ca să zicem aşa, dramatică şi, în final, încununată de succes. În general, schiţele — cuprinzînd un bogat material de viaţă, de preocupări specific pionereşti — sînt construite pe un sentiment. Noua viaţă a copiilor şi a tineretului nostru apare astfel împletită cu intimitatea lor cea mai adîncă. Psihologia infantilă, cum este redată de autoare, este inspirată de observaţia veridică şi se desfăşoară cu totul în afara schemei „alb-negru", arătînd multiplicitatea reacţiilor sufleteşti ale copiilor la viaţă.

MIHAI STOIAN: „Triumful comandantului şi alte povestiri"

În aceeaşi categorie ca schiţele Gicăi Iuteş, intră acelea publicate de Mihai Stoian în volumul „Triumful comandantului". Este vorba de o culegere de douăsprezece schiţe, al căror obiectiv este acela de a contribui la consolidarea şi dezvoltarea „aperceptiei" colective pionereşti în spiritul copiilor şi al tineretului. Ele sînt, poate în aceeaşi măsură, utile şi educatorilor, şi pot interesa, în general, publicul cititor mai larg, prin factura lor literară remarcabilă. Dacă Gica Iuteş cultivă în măsură mai mare dialogul şi elementele de atmosferă, Mihai Stoian foloseşte cu succes caracterizările şi detaliile specifice. Accentul pedagogic normativ este mai pronunţat şi mai „descoperit" în schiţele sale. Aceasta nu ajunge însă să deranjeze. Inventivitatea de care dă dovadă autorul, în subiecte şi teme, este deosebită. Şi din schiţele lui Mihai Stoian reiese cu prisosinţă bogăţia de preocupări şi emoţii de bună calitate, pe care viaţa în colectivul pionieresc o oferă copiilor. Acel caracter de dispersare naturală pe care îl are viaţa de toate zilele a copilului, apare corectat adînc de cadrul de viaţă şi de muncă pionieresc. Procesul conştient de încadrare în spiritul colectiv, în obiectivele generale superioare ale societăţii socialiste, este surprins în fenomenologia lui infantilă cotidiană, cea mai variată. Schiţa intitulată „Carnaval", plină de culoare, ne arată pe un tînăr elev, într-o pornire izolatcare, anti-colectivă, marcată, care pînă la urmă se suprimă, corectată printr-o intervenţie a colectivului. Mediul este arătat în momentul de efervescenţă al unui carnaval şcolăresc de sfîrşit de an. Autorul dă dovadă de o fantezie foarte vie şi de posibilitatea unei viziuni de mişcare, în zugrăvirea acestui carnaval. Costumat în „lup", elevul pornit pe gesturi de sfidare se demască singur. I se face farsa decernării ca premiu a unui tort care este umplut cu mămăligă. Faptul îl minie mai întîi şi îl face să-şi scoată masca, dar apoi îl învinge. În schiţa „Bastonul", care ar putea părea sentimentală (este vorba de un bătrîn care adoarme pe o bancă în parc şi i se fură bastonul — fără de care nu se poate mişca — de către un grup de copii), autorul ştie să ducă lucrurile către „momentul educativ", fără urmă de pedanterie şi spirit lacrimogen. Copiii îi restituie bastonul printr-un gest dintre cele mai naturale. Bucata „30 de bani" ni se pare, de asemenea, demnă de reţinut. Subiectul este simplu. Doi elevi se urcă în tramvai şi cel dintîi încearcă să evite plătirea biletului. Fără a-i spune nimic, cel de-al doilea cumpără bilete pentru amîndoi. Sosirea controlorului — după emoţia meritată, pentru cel dintîi — lămureşte lucrurile. Resortul onestităţii este aşa de puternic la cel de-al doilea elev, încît creează între cei doi prieteni o atmosferă deosebit de apăsătoare şi chiar sumbră. Aceasta se termină printr-un fel de deznodămînt moral. Restituirea celor 30 de bani apare ca un gest de adevărată eliberare şi cimentează pentru multă vreme prietenia între cei doi elevi. Schiţa se încheie într-un ton impresionant de elevaţie şi gravitate, care nu distonează de loc : „Horia se aplecă după bănuţi şi se bucură, nu pentru cei treizeci de bani recăpătaţi, ci pentru că deşi se despărţiseră acum străbăteau împreună acelaşi drum lung şi anevoios. la capătul căruia îi aştepta prietenia desăvîrşită, munca şi cinstea, maturitatea fără îndoieli".

Incidentelor cu fundament etic, care stau la baza majorităţii schiţelor sale, Mihai Stoian ştie să le dea, prin mijloace simple, un dramatism real, de bun efect educativ. În „Floarea de piatră" apare ciocnirea între pornirile egoiste ale unor copii şi atitudinea de împotrivire faţă de ele a celorlalţi copii. Desfăşurarea schiţei suferă însă de complicaţie. După părerea noastră, pericolul, în general, al schiţelor din „Triumful comandantului" este unul de prolixitate. În evaluarea literaturii pentru copii şi tineret nu se poate pleda niciodată, firește, pentru simplism. Totuşi modul literar specific lucrărilor de acest fel nu poate face abstracţie de o preocupare predominantă pentru simplificare, claritate şi relief bine conturat al elementelor povestirii : personaj, situaţie, ideie.

Editura tineretului, a cărei muncă de selectare şi apreciere a lucrărilor literare cele mai potrivite tineretului este foarte grea, prin natura lucrurilor ne-a dat în ultima vreme o serie de cărţi bune, printre care se înscriu şi volumele „Faima detaşamentului" şi „Triumful comandantului". Viaţa pionierească a copiilor, etapa cea mai semnificativă şi cea mai bogată în aspecte noi şi inedite, constituie în evoluţia societăţii noastre un aspect specific fundamental demn a solicita toată atenţia scriitorilor.

Volume de schiţe pentru copii

DRAGOŞ VRÎNCEANU

tudor ARGHEZI

lectură de istorie literară contemporană

Fotografia: DAN GRIGORESCU

Condeiul lui Tudor Arghezi și-a dobîndit libertatea, o dată cu țara dezrobită, la 23 August 1944. Un număr mare de poezii, scrise în decursul anilor de restriște, neajunse atunci la cititori, au putut vedea, după Eliberare, lumina tiparului. Asemeni tuturor [illegible] zului umanitar, nutrit o viață întreagă. Găsim numele scriitorului în permanență prezent, din primele luni următoare Eliberării, în diverse periodice. Îi apar versuri, declarații, articole în *Scînteia, Scînteia tineretului, Torța, Lumea*. Susținut colaborează în acești ani îndeosebi la *Revista Fundațiilor*, unde publică mai cu seamă versuri, și la *Adevărul*, unde, aproape zi de zi, semnează tablete.

Scrierile sale apărute imediat după 23 August 1944 ni-l relevă pe Arghezi, asemeni celor anterioare, fie contemplînd splendorile veșnice ale naturii, slăvind existența dăruite unui vis ori sforțîndu-se să rupă zăvoarele marilor probleme, fie anatemizînd — de pe vechea-i poziție umanitar-democratică — relurile abaterii de la drepte rosturi. Viziunea artistului fixează existența gravitînd în jurul lumii sau al tenebrelor. Sublimul, poetul îl descoperă, ca în trecut, în natura robustă și delicată, precum și în joc, a cărui manifestare supericară îi pare a fi și opera de artă.

Îndreptîndu-se spre natură ca spre un izvor de tinerețe sufletească veșnic proaspăt, eul liric arghezian ia, în numeroase poeme — în versuri și în proză — apărute îndată după Eliberare, ca de altfel și în creația anteroară virtual, înfățișarea primului om : un copil ce descoperă minunile lumii, paradisul terestru

Cînd își întrerupe visarea, poetul o face, mai cu seamă, pentru a prinde în bijuteria unui medalion exemplul unei vieți frumoase, dedicată artei ori științei și prin aceasta umanității, viață stinsă ori în plină desfășurare (medalioane măiestrit executate a închinat Arghezi, în primii ani de după 23 August 1944, ca și mai înainte și mai tîrziu, pînă azi, unor artiști ai cuvîntului, penelului, arcușului și scenei).

Niciodată n-a fost Arghezi atît de angrenat în realitatea socială, în frămîntările actualității, cum este astăzi la o vîrstă pe care doar puțini artiști ai cuvîntului românesc au mai atins-o. Încins de o tinerețe nouă, parte din tinerețea cea mare a țării, Arghezi participă la viața Uniunii Scriitorilor, a Academiei, se duce în uzine ca reporter, se întîlnește cu cititorii, călătorește, rostește cuvîntări, prefațează cărți, scrie articole, acordă interviuri, vorbește la radio și televiziune, merge în mijlocul școlarilor ; în timpul acesta, creația sa lirică sporește și ea și se înnoiește neîncetat. Aproape n-a fost, în ultimii ani, eveniment mai de seamă în viața poporului nostru, a omenirii, la care Arghezi să nu fi participat într-un anume fel, problemă în care să nu-și fi spus cuvîntul.

Despre lirica militantă a lui Tudor Arghezi este cazul, negreșit, a vorbi. Datorăm penei poetului o întreagă colecție de portrete satirice incisiv fixate, înfățișînd tot atîtea specimene ale lumii de ieri. Evoluează astfel, prinse în expresive caricaturi, figuri aparținînd fostei dinastii, „cioclovine" „dibace-n măsluirile externe", diverse soiuri de „foști". În spiritul — reînvigorat — al *Faclei*, pentru care familia domnitoare era „plosnița regală", corp străin, parazitar în viața națiunii, un ciclu de poezii înfățișează regalitatea, prin reducerea reprezentanților ei la esența lor ultimă, ca un flagel căzut peste țară. După obiceiul său de a înfățișa un anume betegșug, prin izolare și reliefare puternică, drept simbol al categoriei pe care o reprezintă personajul ce-l suferă, poetul descifrează în gîngăveala ultimului ex-rege un semn al degenerescenței, al neputinței desperate, menit, parcă, să sublinieze sporit absența oricăror căi de comunicare între saltimbancul încornorat și națiunea căreia, la început de an, îi adresa, asudînd și gemînd, mesaje. Născut, asemenea înaintașilor săi, „căscat", fiind cît pe-aci să se înece, la botez, în cristelniță, din această pricină *(Cristelnița)*, fostul monarh, citind, o dată pe an, la microfon „cîte o scrisoare / De prin văzduh, din lunga depărtare", îngaimă fraze căznite, în sforțări penibile. *(Mesajul)*. Vorbind, „Majuscula" își afișa, de fapt, pe cînd mai ședea pe tron, inexistența. Ultimul rege n-a existat niciodată ca o prezență efectivă în viața de stat. A fost doar un nume, un fetiș, în care însă nu credea nimeni. Pornind de la acest fapt, poetul îi dă valoare simbolică. Tirania orînduirii din trecut, simbolizată prin persoana monarhului, reprezenta, în raport cu poporul, o forță neglijabilă, derizorie. Ce altceva era regele decît un „fugar de neam, de timp și de popor, / Stins ca un muc și rece ca un ciot", care „n-avea răgaz de-a fuga călător"? Regele și orînduirea pe care o reprezenta erau, de fapt, nimicul. Nimicul care, ascuns în dosul unui decor anacronic, voia să țină în loc mersul vieții. Viața nu poate fi însă oprită. Augustul Nimic a pierit, ca și cum n-ar fi fost : „Ai fost ? N-a fost ? rămîne să se știe. / Fugind mereu, el a fugit de tot / Din țara guvernată de o fotografie" *(A fost, n-a fost?)*

Poeziile în care sînt țintuite alte figuri ale societății burghezo-moșierești evocă fie chipuri prezente și în opera din trecut a lui Arghezi, desenate cu tuș reîmprospătat, fie fețe pe care le întîlnim în scrisul arghezian pentru întîia oară. Aristocraticul porc „greu cît un bivol, mare cît o vacă", zugrăvit în *Dihania*, care — boier de mare rang, posesor de „titluri rare", decorat, medaliat, idolatrizat, ca altădată boul Apis, de o lume ce nu-și putea alege un dumnezeu mai reprezentativ, — „și-n ce dă afară" are „un parfum de miere și de ceară", nu e oare același personaj cu boierul tembel din *Viciul boieresc*, care, „cînd scuipă, face perle, cînd strănută, cîntă" ? Dar nu e numai acela. Posedă, pe lîngă morga aristocratului de cocină, lăcomia porcină a parvenitului („...a mîncat de mii de ori mai gras / Decît purceaua de ispas / Mîncarea ta, mîncarea mea și-a tuturor, / Ca să se-ngrașe „domnul Rimător"...) Cucoana-n „zdrențe și uscată", astăzi „hodoroagă", altădată fabricantă de mari bărbați de „stat" („Făcea miniștri, șefi și domni ca-n șagă / La club, la vals, în cler și în armată"), prin al cărei „pat de hetairă" treceau pe vremuri „concesii, monopoluri, furnituri... ieșite din lighean și spălături" *(Evoluție)* e, și ea, o cunoștință veche a noastră. Cine nu-și amintește de ilustra prostituată din *Cimitirul Buna Vestire*, care, dîndu-și „tinerețea fierbinte moșnegilor, răscoliți de un medicament și îmbătați de potențe fictive", aducea fericitului soț „comenzi de sute de milioane" și, printr-o recomandație, „făcea profesori, directori, subsecretari, șefi de cabinet, deputați, licențiați" ? Industriașul fabricant de armament, „păianjenul cel negru, cu genele de taur", care „corect în redingotă, joben, mănuși, monoclu. / Își face meșteșugul discret, de mare cioclu", este, în schimb, o apariție inedită. În diabolicul personaj, pus la stîlpul infamiei în *Păianjenul*, este înfierat capitalul. Cele mai caracteristice tendințe ale capitalismului contemporan sînt denunțate în stihuri incendiare : „El are fabrici multe, întinse-n sus și-n jos, / Afacerea e bună, cîștigul e frumos. / La una face gaze de otică și tuse, / De-nec și de orbire, precum i se ceruse, / La altele, obuze, cartușe, mitraliere, / Slăbește talpa țării, el crește în putere".

Împlîntînd spada înroșită a versului, cu sete, drept în inima „dihaniei îmbrăcate în platoșă și zale", „flămîndă să ucidă", poetul dă, totodată, glas credinței în forța „oamenilor de rînd", care vor ști să imobilizeze „pe cei ce-aduc războiul". Cu vehemența celei de-a doua părți din *„Scrisoarea a III-a"*, *Păianjenul* prevestește, în perspectiva reală a devenirii vieții, dementilor zăngănitori de arme un sfîrșit similar celui pe care Eminescu îl dorea „saltimbancilor și irozilor" din timpul său : „Li-i rîndul să vorbească și oamenii de rînd, / Ieșiți în răzvrătire, mulțimi, ca din pămînt, / Și hotărîți la faptă, să lepede din lege / Pe cei ce-aduc războiul, să-i prindă și să-i lege. / Și puși în cuști pe roate, tîlhari, nebuni și fiare, / Să-i poarte-n huiduială prin țări și prin popoare". Ancorarea lui Tudor Arghezi în literatura realismului socialist echivalează cu o renaștere ideologico-artistică. La o vîrstă venerabilă, scriitorul și-a reconsiderat întregul mod de a gîndi, întreaga filozofie asimilîndu-și însăși esența concepției marxist-leniniste, substanța înțelegerii materialist-dialectice a existenței. Descoperirea cea mare, făcută de Tudor Arghezi în anii de după Eliberare, sub fecunda înrîurire a concepției marxist-leniniste, este aceea că, pentru explicarea existenței, nu este necesar a se recurge la vreo ipoteză spiritualistă, că nu există nimic incognoscibil. De unde odinioară socotea că o cunoaștere adevărată a lumii nu poate începe sau sfîrși decît în Tatăl și irosise sforțări îndelungate în căutarea acestuia, în creația cu caracter filozofic din perioada construcției [illegible] Arghezi a ajuns să înfățișeze himera Tatălui drept [illegible] ce zăgăuiește cunoașterea : *„Înverșunat de piedici, să le sfărîm îmi vine ; / Dar trebuie, -mi dau seama, să-ncep de-abia cu tine".*

(Psalm)

Ducînd pînă la capăt gîndul relativ la natura divinității, încoltit în mintea sa mai de mult, și trăgînd din judecăți, cu un curaj pe care în trecut nu-l avusese, concluzia logică, poetul, care, înainte de ultimul război, identifică dumnezeirea cu puterea inconștientă ce pulsează pretutindeni în cosmos, renunță în *Cîntare Omului*, (ca și în *Psalmistul*) la superstiția de a atribui acestei puteri însușiri supranaturale. Reprezentările ce se creează în *Cîntare omului* vădesc o înțelegere exactă, științifică, a raportului dintre materie și mișcare ; ne mai înfățișîndu-i-se, deraturat, ce manifestarea unui impuls din exterior, mișcarea i se relevă poetului ca fiind ceea ce este în realitate : un atribut, o proprietate esențială a materiei. Viața se naște neîncetat, fără vreo intervenție supranaturală, meditează poetul, și, chiar după ce totul se va reîntoarce „în negura-ntocmită din nou de la-nceput", existența va continua : „Din plămădirea nouă a zmîrcului cu ceață, / Se va stîrni pe semne, fierbinte, iarăși viața".

Expresie al saltului produs în conștiința poetului din momentul în care materialismul dialectic și istoric, a devenit filozofia sa, instrumentul propriu de cunoaștere a realității, poemul *Cîntare Omului* este scris în opoziție cu toate vechile cosmogonii, antropogonii și sociogonii, inclusiv cu cartea *Facerii ;* e antiteza lor, replica pe care o dă Arghezi reprezentărilor idealiste (propriilor reprezentări din trecut, implicit) ale creării universului, apariției omului, constituirii și evoluției societății. Înfățișînd crearea universului în treacăt, aceasta depășindu-și obiectul, poemul lui Tudor Arghezi se realizează ca o amplă și vibrantă evocare lirică a principalelor stadii evolutive parcurse de umanitate în zbuciumata-i existență, de la desfacerea din animalitate pînă în epoca noastră, cînd omul ia cu asalt cerurile. Călăuzit de concepția materialistă, valorificîndu-i datele, artistic, într-un chip personal, creator, poetul statornicește marile momente ale devenirii omului în viziuni de neuitat.

Vorbind în simboluri, am putea socoti *Cîntare Omului* un poem al înfruntării dintre om și dumnezeu. În reprezentarea poetului, omul își este propria creație. El se creează pe sine însuși, perfecționîndu-se neîntrerupt pe măsură ce învinge piedicile ce-i stau în cale. Înfrîngînd necunoscutul, însușindu-și natura, umanizînd-o, omul își apropie toate însușirile socotite veacuri îndelungi ca fiind atribute ale divinității, devine omniscient, omnipotent și omniprezent. Eliberat de ultimele reziduuri ale concepțiilor idealiste ce-l determinau să transfere idealul de perfecțiune în zone supraumane, identificîndu-l cu dumnezeu, Arghezi proclamă ca ideal al omului, omul însuși, recunoscînd cea mai specific umană dintre atitudini în actul lui Prometeu. Dumnezeu întruchipînd în reprezentările simbolice din *Cîntare Omului* tirania legilor încă necunoscute și ca atare tiranice, negarea lui prometeică e prezentată în poem ca principala condiție a realizării umane.

Prin evocarea celor mai semnificative etape ale luptelor duse de om în decurs de milenii, poemul lui Arghezi dă un puternic relief artistic sentimentului de inexprimabilă bucurie a cuceririi, prin sforțări imense, a acelei libertăți interioare (condiționată de eliberarea socială) care constituie supremul bun sufletesc. Liber de orice constrîngeri, fie de ordin material, fie morale, omul, ne mai amăgindu-se cu prezumția unei genealogii supranaturale, știindu-se propriul său creator, își devine sieși stăpîn. Cu un imn de slavă înălțat omului „care gîndește singur", care își pune toate nădejdile în propriile puteri și, numai cu ajutorul lor, străbate infinitul, „pe aripi în tării", se încheie, patetic, *Cîntare Omului*. Ideea ce se desprinde din acest cînt, ce încununează întregul poem, e aceea că omul, renunțînd, după îndelungate și epuizante rătăciri, la căutarea divinității, s-a descoperit pe sine însuși. Și-a descoperit forțele nelimitate. O adevărată erupție de optimism formează substanța cîntului, care transmite un mesaj de încredere nețărmurită în omul eliberat, în puterea și viitorul său, în neîntreruptul mers al umanității, prin muncă, înainte, la noi și tot mai grandioase asalturi asupra necunoscutului. O seamă de poeți din vechime își imaginau o „vîrstă de aur", splendidă, în care omenirea ar fi trăit de mult, la începuturile ei, în epoci imemoriale. Și în poemul lui Arghezi ne întîmpină viziunea unei vîrste a fericirii, încă mai măreață decît cea evocată în cosmogoniile antice. Dar ea nu este situată în trecut, ci în viitor. Era instaurării deplinei dominații a omului asupra cosmosului este prevestită cu o convingere învăpăiată, cu încrederea că zorii ei au și mijit, putînd fi recunoscuți în înfăptuirile acelora care, astăzi, „scormonesc lumina" cu unelte ce „brăzdează pămîntul în lung și lat", fiecare ținînd locul „la mii și mii de oameni". Versurile cu care se încheie poemul („E timpul, slugă veche și robul celui rău, / Tu, omule și frate, să fii stăpînul tău") nu rezumă numai mesajul *Cîntării Omului ;* ele transmit, concentrat, ideea în jurul căreia gravitează întreaga operă a lui Arghezi. Nu-și au oare toate căutările, toate aspirațiile, toate revoltele, indignările și repulsiile, tălmăcite, în chipuri atît de diverse, în literatura argheziană, izvorul într-o frămîntată conștiință a demnității umane ? Nu căutarea căilor de realizare a acestei demnități, de ridicare a omului la înălțimea condiției sale, formează conținutul trăirilor dramatice, înveșnicite artistic în versurile și proza scriitorului ?

Măsura transformărilor petrecute în concepția socială a lui Tudor Arghezi ne-o dezvăluie din plin îndeosebi volumul *1907*. Faptul că acest volum a apărut în anii noștri e plin de semnificație. Numai gîndind istoria în lumina concepției materialiste, singura în stare să pătrundă dialectica interioară a fenomenelor, putea poetul să-și reprezinte năpraznica declanșare a forței mulțimilor flămînde în conformitate cu adevărul adînc al faptelor, să înțeleagă tîlcul feluritelor întîmplări ale omului înfășurat în flăcări și sînge. În *1907*, răscoala este văzută ca un episod al unei lupte îndelungate dintre poporul oprimat și impilatorii lui, episod care, deși încheiat cu înfrîngerea celor mulți, învederează puterea colosală a acestora, capacitatea lor de a da propriei existențe alt curs. Elementul esențial, profund arghezian și, în același timp, calitativ nou în raport cu reprezentările argheziene din trecut, al viziunii ce se constituie în *1907* din însumarea episoadelor, este prezentarea răscoalei nu numai ca o erupție elementară a nădufului și miniei oarbe, nestăpînite, dar, totodată, ca o expresie a înfăptuirii unei drepte istorice, imperios necesare, ce nu mai suportă amînări, ca o trebuință a vieții. *1907* este expresia lirică de înălțimi ne mai atinse în literatura noastră a ideii că, numai luptînd, toți laolaltă, numai doborînd stăpînirea neoamenilor, cei împovărați și bătuți își pot regăsi esența lor, de care societatea clădită pe exploatare i-a înstrăinat. În *1907*, viziunea poetică originală, bizuindu-se pe înțelegerea marxistă a evenimentelor, pune în relief, prin evocarea unor scene, profiluri și episoade, sensul, rolul și limitele răscoalei țărănești, văzută în lumina ei reală, neidealizată, dar zugrăvită cu entuziasmul descoperirii în lupta norodului (chiar înfrîntă momentan, datorită caracterului ei neorganizat) a căii spre o lume nouă.

E o distanță considerabilă parcursă de poet, de la „vulturii căzuți din stele", slăviți în *Flori de mucigai*, la rasculații din *1907*. De la acceptarea unei revolte anarhice împotriva monstruozităților societății burgheze, poetul s-a ridicat la înțelegerea înaintată a rolului mișcărilor de masă în dezvoltarea social-istorică. Intuia Arghezi, și în etapa *Florilor de mucigai*, că forța menită să învioreze societatea, restructurînd-o, se găsea „la fund", în „infern", dar înfățișa nediferențiat umanitatea protestatară, slăvind protestul în sine, indiferent de conținut, aureolînd deopotrivă gesturile celor ce „sculau pe săraci" și ale celor care „culcau pe bogați". Rod al unei impresionante clarificări ideologice, *1907* întruchipează forța socială pozitivă, conform adevărului realității, nu în orice răzvrătiți, ci în aceia care luptau pentru descătușarea tuturor obiditilor.

Firească, evoluția gîndirii filozofice și social-politice argheziene în anii construcției socialiste a dus la o revitalizare excepțională a verbului arghezian, la înnoirea creației marelui poet în toate laturile el. Luminîndu-i drumul spre înțelegerea lumii și a rosturilor umane, spre popor, ideologia partidului clasei muncitoare i-a înlesnit, prin aceasta, poetului propria regăsire. Socialismul i-a restituit autorului *Cîntării Omului* integral propria sa esență, regenerată. Pictînd scene din natură sau dînd expresie unor sentimente cetățenești, unor avînturi prometeice colective, poetul se autoexprimă, implicit. Destăinuind, ca în *Frunze*, și alte „poeme noi" vibrații intime, cîntă, chiar de n-o declară direct, și realitatea în mijlocul căreia trăiește. Între realitatea socială și eul intim nu mai există, ca în trecut, antagonismul. Învesmîntat de viața în sînul căreia își trăiește vîrsta cea mai frumoasă în „aur și podoabe / De care multor suflete li-e sete" — cu aurul și podoabele dragostei celor mulți, ridicați la o nouă existență, poetul își simte sufletul „plin ca de icoane un părete, / Îngreuiat de nimburi și smaralde". Ființa lui lăuntrică, desțărmată de urgistele vremuri trecute, se țese din nou, mai bogată ca oricînd („Atît îs de bogat și-n adîncime, / Atît îmi mișună mătasea împrejur, / Că-mpletiturile rămase din vechime / Și-aduc aminte fostul lor murmur"); o țes, ca pe un „stihar de voevod", cu dragoste, „degetele calde / Ale întregului năpăstuit norod". „Năpăstuit" odinioară, astăzi trăind, asemeni poetului, bucuria neîncetatei înnoiri în viața cea nouă. Vibrînd în unison cu mulțimile angrenate în avîntul muncii libere, constructive, sufletul poetului se simte cuprins de o tinerețe exuberantă, incoruptibilă, puternic, plin de toate splendorile firii. „De suflet își atîrnă cerceii ca pe boltă, /Ții în verigi și luna și soarele și norii. / Tresari din tot azurul cînd l-au atins cocorii / Și stelele din spice adie ca o holdă".

Nu sînt mulți scriitori care, asemenea lui Tudor Arghezi, au avut norocul să vadă prinzînd viață frumusețile de vis, întrezărite de ei, în urmă cu decenii, prin ceturile imaginației. Lui Arghezi i-a fost dat ca și altor cîtiva scriitori, nu numai să retrăiască în amintire visul lumii noi, stîrnit, cu peste o jumătate de veac în urmă, de mișcarea socialistă, dar să participe el însuși, cot la cot cu oamenii secerii, ai ciocanului și ai condeiului, la înfăptuirea marelui vis.

Dumitru Micu

POEȚI ȘI PROZATORI

BIBLIOGRAFIE

Volume de versuri apărute după Eliberare

Versuri alese, 1946 ; **Una sută una poeme**, 1947 ; I. A. Krîlov, **Fabule** — în tălmăcirea lui Tudor Arghezi, 1952 ; **Prisaca**, 1954 ; 1907 — **Peizaje**, 1955 ; **Cîntare omului**, 1956 ; **Stihuri pestrițe**, 1957 ; **Versuri alese**, col. „Cele mai frumoase poezii", 1958 ; **Versuri**, cu o prefață de Mihai Beniuc, ed bibliofilă, 1958 ; **Versuri**, E. p. t. 1960 ; **Versuri și proze**, Biblioteca școlarului, 1960 ; **Frunze**, 1961 ; **Scrieri**, vol. I, 1962, vol. II—IV, 1963 ; **Poeme noi**, 1963.

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

Ov. S. Crohmălniceanu, **Tudor Arghezi**, 1960 ; Mihail Petroveanu, **Tudor Arghezi**, 1961 ; George Ivașcu, **Schiță de profil Arghezi, în Contemporanul** nr. 20.1961 ; Savin Bratu, **Tudor Arghezi ;** 1907, în **Cronici**, 1957 ; Ion Vitner, **Epopeea răscoalelor, în Firul Ariadnei**, 1957 ; Ov. S. Crohmălniceanu, **O sărbătoare a poeziei noastre — Tudor Arghezi „1907"**, în **Cronici literare**, 1957 ; Radu Popescu, **„Cîntare omului" și „1907"** de Tudor Arghezi, în **Contemporanul** din 26 oct. 7 și 14 noiembrie 1956; Dan Costa, **O nouă față a satirei argheziene, „1907"**, în **Viața românească**, nr. 8.1956 ; Ion Vitner, **Diorama argheziană** (despre **Cîntare omului**), în **Meridiane literare**, 1960 ; Silvian Iosifescu, **Tudor Arghezi : Stihuri pestrițe**, în **Scînteia**, nr. 4075 1957 ; Radu Lupan, **Tudor Arghezi : Stihuri pestrițe**, în **Viața românească**, nr. 10 1957 ; Matei Călinescu, **„Frăgezimea coardelor înseninate"** (Tudor Arghezi, Frunze), în **Gazeta literară**, nr. 52 1961 ; Ion Oarcăsu, **„Frunzele" argheziene**, în **Tribuna**, nr. 9 1962 ; Eugen Simion, **„Poeme noi"**, în **Gazeta literară**, nr. 20 1963 ; Nicolae Manolescu, **Tudor Arghezi, „Poeme noi"**, în **Contemporanul**, nr. 21/1963 ; Paul Georgescu, **Tudor Arghezi : „Poeme noi"**, în **Romînia liberă** din 2.VI.1962 ; Al. Căprariu, **Poeme noi**, în **Tribuna**, nr. 25.1963 ; I. D. Bălan, **Tudor Arghezi : Poeme noi**, în **Luceafărul** nr. 14 1963.

În 1960, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea scriitorului (n. la 20 mai 1880), publicațiile noastre i-au închinat numere omagiale. În **Contemporanul** nr. 21 1960, se pot citi articole de G. Călinescu, Corneliu Baba, Cezar Petrescu, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Marcel Breslașu, George Munteanu, Eugen Simion, Radu Popescu ș.a. Numele 21 și 22/1960 ale **Gazetei literare** conțin materiale semnate de Tudor Vianu, Ion Marin Sadoveanu, Marta Banus, Veronica Porumbacu, D. Corbea, Ov. S. Crohmălniceanu, Mihail Petroveanu, V. Mîndra, Matei Călinescu Liviu Călin ș.a. În **Luceafărul**, numerele 10 și 11 1960, semnează articole Tudor Vianu, Silvian Iosifescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Mihu Dragomir, I. D. Bălan, Al. Andrițoiu. La numărul omagial închinat lui T. Arghezi de **Steaua** colaborează Perpessicius, Henri Jaquier, Aurel Rău, Matei Călinescu.

În numărul omagial al **Vieții românești**. În cuprinsul lui găsim omagii, amintiri și mărturii despre Tudor Arghezi, semnate de Geo Bogza, Al. Philippide, Aurel Baranga, F. Aderca, Alfred Margul Sperber, Szemler Ferenc, Dumitru Corbea, Mihail Sevastos, Camil Baltazar, Nina Cassian, Ieronim Serbu, Eugen Barbu, Al. Andrițoiu, Radu Bucov Emelian (U.R.S.S.), Liviu Deleanu (U.R.S.S.), Fedor Ioszef (R.P.U.), Ianis Ritsos (Grecia), Giuseppe Petronio (Italia) ș.a. Studii și articole semnează Mihail Ralea, Tudor Vianu, Serban Cioculescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Radu Popescu, ș.a.

în viața noastră POEZIA

De la „poezie" la poezie

N-a fost plină de poezie viața mea. Dimpotrivă. Gustul pentru poetic s-a născut la mine poate din nevoia evadării. La început a fost, e drept, bogat universul copilărici mele. Cu timpul însă am învățat, cam prea repede, că nu tot ce zboară se mănîncă. Îmi vin în minte vatra satului, pădurea, cîmpul, cerul spuzit de stele... luna imitînd în mers topăitul meu... Acel miros de gunoi ars primăvara, de fișchie de grajd, sau de iarbă tragedă (ah, mirosul acela de cimbrișor din poezia stepei lui Solohov !)

Bineînțeles că înclinarea aceasta atavică mi-au tălmăcit-o mult mai tîrziu Gane, Odobescu, Creangă, Coșbuc și mai ales Eminescu *(Peste cîrfuri trece luna...)* Și numai după aceea, poate cel mai bine azi, mi-am descoperit din plin gustul înțelegerii adînci pentru poezia populară. Ea a stăruit mult timp în mine fără să știu, ca un ochi adînc de fîntînă. O intuiție gravă pentru melodie și ritm, pentru freamăt și culoare. Recitam foarte mult din toți poeții noștri, mă încîntam în fața versurilor lor și mă simțeam parcă mai fnaripat — simțeam sufletul cizelîndu-mi-se... „un cer de stele dedesubt, deasupra cer de stele"...

Mai tîrziu, la conservator, maestrul meu, Mihai Codreanu, deosebit artist, excepțional pedagog, filtrîndu-și toate emoțiile și toată simțirea artistică prin exegeza sonetelor sale, m-a învățat cum să prețuiesc poezia, nu ca pe-o delectare în sine, ci ca pe unealta cea mai prețioasă cu care-ți poți disciplina gîndirea, cu care-ți poți educa înclinațiile spre frumos. De la Mihai Codreanu am învățat să-mi împlinesc prin vers emoția, să caut în lectura versurilor delicata armonie a exprimărilor. Am învățat, citind versuri bune, să știu să mă îngrozesc de stridențe și de tonuri false, lucru care m-a ajutat foarte mult în meseria mea. Și astfel întreaga mea dragoste pentru poezie mi-am transpus-o în teatru, străduindu-mă ca, în interpretările mele, să redau tocmai acea continuă poezie a vieții cu profunzimile și discreție. Am rămas un veșnic învățăcel al acestei discipline. Ea m-a ajutat, aș putea spune, destul de mult în înțelegerea artistică a patosului revoluționar al epocii noastre. Îi iubesc pe Maiakovski și Hikmet, nu numai ca pe niște poeți preferați, dar ca niște maeștri care m-au învățat să înțeleg marile pasiuni revoluționare ale timpului nostru. Mă plec în fața lui Arghezi, nu numai pentru că-l consider cel mai mare poet contemporan, dar pentru că deprind de la el cu tot mai multă înfrigurare sensurile cetățenești ale artei ; învăț de la Beniuc ce-nseamnă artistul luptător, cu tîmpla lipită de inima poporului său și mă pasionează peisajul divers al tinerei poezii, cu multiplele ei căutări pentru exprimarea frumuseții noi. Mă uit în jur la lucruri și la oameni, la vestimentația străzii și a pietonilor, la manifestările zilnice cele mai semnificative și-mi dau seama că poezia nu mai constituie un apanaj al poeților, al anahoreților aleși. Poeții frați lor demolează într-una acel cenușiu postbelic, făcînd loc culorii pastelate și aliniate — veritabile versuri ale vieții noastre noi. Eficiența cantitativă și-a asociat un coeficient calitativ. Utilul, cotidianul dă mîna cu artisticul și poeticul. Am admirat de curînd Brașovul și-i felicit pe gospodarii lui pentru edilitatea avansată a acestui oraș. Pretutindeni cultura a sensibilizat conștiința frumosului, pînă hăt, departe, o dată cu extinderea becului electric. Moldova mea, năpăditată altădată de „poezia" mizeriei și igrasiei, a căpătat, o dată cu drenarea Bistriței, tîlcul poeziei celei mai stringent contemporane : poezia cifrelor și a planurilor noastre în cea mai măreață perspectivă revoluționară.

ȘTEFAN CIUBOTĂRAȘU
artist emerit

Poezia și umanismul

Pentru că în epoca actuală știința și tehnica domină aproape în totalitate gîndirea și activitatea practică a oamenilor, ar fi de așteptat ca poezia, această făuritoare de bunuri sufletești, să rămînă la periferia preocupărilor ei.

În ciuda acestei aparențe, și poate mai mult decît muzica, poezia, cu mijloacele ei particulare, rămîne mai departe indispensabilă dezvoltării omului, în măsura în care acesta vrea și trebuie să fie om.

Umanismul socialist, treaptă superioară a dezvoltării spirituale a omului, nu poate fi construit fără poezie. În esența și manifestările sale, umanismul nu numai că se sprijină pe poezie, dar aceasta îi creează și noi laturi. Iată pentru ce poezia trebuie să rămînă, în permanență, un factor activ al gîndirii și societății omenești, obligat să realizeze aspecte ale unui umanism în dezvoltare, totdeauna de altă coloratură decît umanismul contemplativ și retoric de altădată.

Izvorîtă din adevărurile esențiale ale realității, conținutul ei constituind o verificare a acestor adevăruri, redată prin imagini poetice, poezia mai are darul și meritea să îmbine cunoașterea filozofică cu exteriorizarea lirică a frămîntărilor sufletești general-umane. De aceea, poezia influențează puternic asupra dezvoltării noastre spirituale și, implicit, asupra acțiunilor noastre. Poezia trebuie să lumineze nu numai calea contemporaneității, ci ea trebuie să încerce să plămădească și laturile noi ale manifestărilor umanismului veacurilor viitoare. Poezia devine mai frumoasă, mai rodnică și mai necesară cu cît ea reușește să transforme mai repede și fără ocolișuri omul, pe care îl dorim mai bun și bine încadrat realității noi.

Prof. dr. N. NESTORESCU
membru corespondent
al Academiei R.P.R.

Dragoste pentru poezie

Sarcinile uzinei, ale secțiilor ne cer să ne concentrăm eforturile asupra meseriei noastre, asupra pieselor ce le avem de executat, asupra ridicării calificării. Dar găsim întotdeauna timp pentru cărți, pentru spectacole, pentru expoziții. Poezia ne este cea mai apropiată. Ne familiarizăm cu ea citind volume, la întîlnirile literare, din presă, la liceul seral. Am trecut prin liceul seral, cunosc înflăcărarea cu care în pauze se discută despre tehnica poetică sau despre diverși autori. Ce e drept, la locul de muncă se dezbat mai puțin asemenea teme ; aici poezia nu se discută, ci se trăiește. Iată de ce ne-am bucurat mult ori de cîte ori am primit vizita unor poeți. Versurile lor, cînd sunt scrise cu măiestrie, comunicînd o emoție adevărată, ne ajută să înțelegem frumusețea și sensuri care dau plinătate vieții noastre. Cu atît mai mult însă ne mîhnesc acele poezii searbede sau scrise greoi și confuz. Cînd citim uneori cîte o poezie nefinisată sau cu înțeles greu de ghicit, ne întrebăm pe bună dreptate ce s-ar întîmpla cu mașinile și uneltele produse la noi dacă ar fi executate în același fel ? Bineînțeles, versurile nu sînt totuna cu o combină sau prășitoare, dar și unele și altele pot și trebuie să fie cît mai bune, cît mai folositoare omului.

Despre cît este de îndrăgită poezia în uzina noastră ar fi multe de spus. Poate cea mai elocventă dovadă o constituie faptul că peste 20 de muncitori și tehnicieni, reuniți în cercul literar, încearcă ei înșiși să-și exprime gîndurile prin versuri și alte povestiri. Sînt la început și mai au, desigur, multe de învățat. Iată de ce ar fi bine ca un tovarăș critic sau scriitor să vină periodic în mijlocul lor, să-i ajute să-și însușească tainele acestei minunate arte.

Mai multe acțiuni de popularizare a poeziei noastre contemporane, bine organizate, ar găsi oricînd în colectivul uzinei noastre un auditoriu însetat și receptiv. Cea mai bună recomandare a acestei poezii către cititori o constituie, fără îndoială, puterea ei de a fi tot mai aproape de sufletul omului de azi, de a-i da avînt sporit pe drumul luminos ce îl are de străbătut.

DUMITRU TOMA
strungar,
Uzinele „Semănătoarea"

Tinerii și poezia vieții

Urmăresc cu atenție și emoție efervescenta activitate literară a tinerilor poeți — unii chiar de vîrsta mea — așa cum se manifestă ea în căutările, frămîntările, succesele și eșecurile lor artistice.

Succesele importante obținute de tinerii poeți sînt evidente, și o demonstrație în acest sens nu se cere. De aceea mă voi referi la cîteva piedici în drumul ascendent al poeziei tinere, exemplificîndu-le cu unele din cele mai recente creații apărute.

Datorită însemnătății ei capitale, mi se pare că nu este niciodată o operație de prisos sublinierea ideii că poezia trebuie să se nască din însăși frămîntările vieții contemporane, din realitatea socialistă a patriei noastre în nesfîrșitele ei ipostaze care se cer cunoscute și reflectate artisticește pe măsura măreției lor și a poeziei pe care o cîntîn.

O poezie ca „Descîntec de ploaie" a Anei Blandiana suferă de un viciu. Ea este o variație pe motivul ploii, minată artisticește de clișee și artificii (de pildă : „Sînt cea mai frumoasă femeie pentru că plouă..." etc.).

Mimarea autenticității, etalarea poetică a unor gînduri și sentimente inexistente toarnă uneori plumb pe aripile unor poeți tineri. Poezia lui Anghel Dumbrăveanu : „Către oameni" *(Gazeta literară* din 12 septembrie), de pildă, are o idee abstractă, exprimată declamator, fiorul liric este aproape absent. Nici formula artistică a poeziei nu mi se pare originală ; ai impresia în timpul lecturii că ai mai citit ceva asemănător. Toate acestea provin din „transfigurare" artistică a unui material de viață pe care poetul nu l-a asimilat organic.

Acestea sînt observații tovărășești din partea unui cititor tînăr de poezie. Nu mă îndoiesc că tinerii poeți sînt receptivi la tot ce-i poate ajuta în munca lor creatoare de frumos.

CORNELIU VLAD
student-București

m e d a l i o n

Cu Magda Isanos s-au modificat direcţiile liricii noastre feminine. Un singur volum, apărut în timpul vieţii, altul venit, ca un omagiu postum, în primul an după Eliberare — *Cîntare munţilor* — şi volumul *Ţara luminii* (1946) — moştenirea pe care o lăsa literaturii româneşti Magda Isanos releva cu toată certitudinea apariţia acelei personalităţi poetice căreia îi era în putere să schimbe orientarea poeziei feminine. Poezia Magdei Isanos este prologul liricii feminine de azi: combativă, de idei, răscolită de problemele şi neliniştile vieţii. Niciodată nu se mai întîlnise în lirica noastră feminină o iradiere de atîta energie, nealterată de morbul tristeţilor livreşti, niciodată poezia feminină românească nu degajase o căldură atît de curată a sentimentelor.

Meritul Magdei Isanos este de a fi ştiut să maturizeze artisticeşte registrul poetic feminin, punîndu-l sub semnul unei arderi profunde şi intense. Poezia ei este lipsită de artificii şi de pretenţii; este o izbucnire din suflet, modelată cu sensibilitatea şi delicateţea gestului feminin. Magda Isanos are meritul de a fi scos din uzul liricii feminine o tematică desuetă, lacrimogen-sentimentalistă, naivă, de un intimism excesiv.

Ea ne-a lăsat pagini emoţionante de poezie umanitară, izvorîtă dintr-un suflet de luptătoare, de iubită şi de mamă. Frîntă ca o coloană în plină lumină, lirica Magdei Isanos trezeşte şi pune să cînte strune multiple, într-un tot perfect, în care se aude şi chemarea la iubire, şi apelul la lupta socială, şi cîntecul de leagăn. E şi durerea plecării din viaţă, plînsetul părăsirii timpurii în anotimpul neîmplinirii, durerea că va pleca dintre oameni ca dintre ai săi, din familie.

Ultima dorinţă este de a fi ridicată spre a privi oamenii. În ceasul din urmă, ea nu cere iertare şi îndurare; cu solemnitate şi fără aer funerar declară cu mîndrie, ca o fiică a pămîntului: „Am iubit pămîntul, / fiecare umbră aruncată pe el, / zborul fiecărui porumbel / şi cîntecele care le şoptea vîntul". *(Poemul femeii care iubea primăvara).* Poeta se simte smulsă ca un zidar de la casa abia zidită, ca un grădinar care nu a fost lăsat să-şi îngrijească bucatele pînă la coacerea roadelor — căci rosturile nobile ale vieţii nu se pot socoti împlinite cît vreme nu ai dat ceva din tine oamenilor, ca să-i ajuţi prin fapte: „Aş fi vrut să mai am răgaz / să fac o grădină şi-un iaz, / să zidesc o casă, să pun livezi, / şi vie să cresc şi cirezi. / / Doamne, ce mult aş fi vrut / să le fac toate de la-nceput..." *(Plecînd).*

Vieţii, poeta îi cere protecţie, pentru că Ea e puterea şi minunea în care crede: „Viaţă, nu mă părăsi în răsăritul acesta, / priveşte fruntea mea de pe-acum aurie / Şi aerul din cauza viitoarelor fructe / rumen şi plin". *(Viaţă, nu mă părăsi.)*

Mîndra tinereţii, credinţa în atotputernicia vieţii o fac să nu se teamă de moarte. „Noi nu ne înclinăm de fel şi nu plîngem, / ci pregătim un loc cît mai înalt pentru cuiburi, / şi pregătim o orgă de brazi pentru vînturi, / soare de-aramă, zeu totdeauna rotund..." *(Pomii cei tineri).*

Moartea nu este dispariţie, ci împrăştiere în marea natură. Poeta are conştiinţa unei vieţi permanente, o trecere dintr-un regn în altul al materiei, fără nici o nuanţă mistică: „Aşa visau munţii. Dar nu mai ştiu. / În colţul singurătăţii mele se făcuse tîrziu. / Trebuia să mor, mi-am pus mîinile pavăză-n dreptul ochilor / Să nu văd zînele / cum veneau să-mi ia trupul pentru temeliile / pădurilor de stejar. Toate stihiile / Zburau împrejurul lor. / Mă temeam, mă temeam să mor... Însă ele-mi spuneau: — Ai să fii / într-o sută şi-o mie de lucruri vii. / — În flori, aş vrea... murmuram. / — Ai să fii — spuneau zînele. — N-am / să uit cîntecele ? n-am să orbesc. / — Scuturã-te, pom pămîntesc... Au strigat zînele şi stihiile cu putere. / Şi m-am prăvălit deodată-n tăcere / Şi-n întunecime. / Cu mine mai erau o mulţime." *(Corul singurătăţii).*

Volumul *Cîntare Munţilor* relevă o militantă, o femeie a baricadei sociale. Cu atitudinea Magdei Isanos literatura noastră se poate mîndri. Poeta a îmbrăţişat poezia durerilor colective, a dezastrului războiului, a îndemnurilor la luptă. Numele ei se înscrie cu onoare alături de cele mai înaintate conştiinţe scriitoriceşti, care s-au împotrivit dictaturii antonesciene. *Cîntare munţilor* e o poezie a aşteptării active, a încrederii în *anul unu*. Simpla împotrivire, fără o pătrundere ideologică în miezul situaţiei politice, ar fi însemnat un act pozitiv, însă insuficient, pentru că în afara luptei poporului, în afara clocotului de ură şi de răzbunare în care fierbea „ţara incendiată" nu ar fi fost posibilă limpezirea atitudinilor şi crezurilor cetăţeneşti. Toată sensibilitatea feminină a Magdei Isanos, toată acea ardere adîncă se revarsă acum pe făgaşul unei tematici noi. Strigătele de durere li se adaugă rechizitoriile grave, încrederea în înfăptuirea unei orînduiri sociale noi. Poezia Magdei Isanos din *Cîntare munţilor* este poezia virtuţii neîntinate de laşitate, poezia unei atitudini eroice, a unui crez revoluţionar limpede. Poeta se autocaracterizase cu luciditate pentru perioada dinainte de război ca un om cu sufletul „mic şi orb", fiindcă nu pricepuse nimic, stînd „departe de oameni". Îi trebuia un suflu puternic de viaţă; întîlnirea cu arta adevărată urma să aibă loc pe terenul marilor frămîntări sociale. „Suferinţele omeneşti" care însoţeau ca un cortegiu mortuar războiul au trezit-o: „Mi-era ruşine să mai scriu despre flori / şi stele / — şi iar auzeam în visele mele / larg, zbuciumate, / inima omenirii întregi cum bate... Vrem pîine, dreptate" *(Am fost departe de oameni).*

Poezia războiului, la Magda Isanos, este o poezie a acţiunilor imediate şi a pregătirii viitoarelor lupte sociale. Atitudinea ei antirăzboinică nu este pacifistă, conciliatoare, nu este o împăcare cu suferinţa şi cu umilinţa. *Anul unu* trebuia să însemne nu terminarea *oricum* a războiului, ci lichidarea tuturor surselor care îl alimentează. „Aştept anul unu. / Anul păcii între popoare / Ale istoriei mari abatoare / Vor fi dărîmate / Inima mea de pe-acum murmură Frate, / Iartă-mă pentru unele strămoşeşti, / şi în numele suferinţelor omeneşti, / dă-mi mîna". *(Aştept anul unu).*

Poeta se simţea o flacără aprinsă în mijlocul mulţimii: „Să nu taci. / Ce-i, dacă sîntem trudiţi şi săraci ? / Noi, n-avem nimic de pierdut. / Vezi ? Lumea-ntreagă a-ncăput / Într-o simplă tindă. / Puneţi secera sub grindă" *(Ospăţ).*

Săracii pămîntului aşteptau veacul lor: „Nimic nu înfloreşte acolo, nimica nu strigă, / şi satul se stinge-n umbra covîrşitoare. / Ei sînt săracii pămîntului care-aşteaptă anotimpul / făgăduinţelor toate". *(Ei sînt săracii).*

Poeta a proslăvit această îngemănare de destine a milioanelor de oameni simpli, robii şi săracii, într-o viziune colosală. Pămîntul se preschimbă, ca-ntr-o geografie, la apariţia mulţimilor ridicate la lupta pentru dreptate socială: „Sînt fascinată de pădurile care cresc, / repede, ca-ntr-un vis. / Dar nu-s păduri. Sînt oameni / desculţi, care vin prin ploaie".

Este în acest elan liric atotcuprinzător, ceva ce aminteşte de Whitman şi, în această înflăcărare pentru cauza mulţimilor oprimate, o dragoste şi o solidaritate deplină cu cei mulţi. În fiecare om — „plugari ori făuritori de unelte" de pe orice latitudine a pămîntului, poeta are un frate şi un tovarăş: „Sînt fraţii mei. Şi-mi pare că le-aud / inimile, batînd în inima mea. / *(Mă gîndesc la oamenii risipiţi).*

Magda Isanos închina imnuri triumfale marilor lupte revoluţionare ale popoarelor: „Iată-i înălţînd, înălţîndu-se, / Uliţi de suliţi / mişcîndu-se, / la ceruri mari ridicîndu-se. / Spune-mi, ţi-i frică ? / Aceste coase, topoare, / parcă se urcă în soare, / aşa de sus se ridică..." *(Veac mare, veac larg).*

În lirica noastră feminină nu s-a scris, pînă la Eliberare, o poezie cu mai mare elan revoluţionar. Ea nu face însă o operă de pionierat. Realizează şi afirmă marea poezie a aprinderilor şi mişcărilor sociale. Delicateţea, sensibilitatea şi gingăşia se contopesc într-un tot poetic armonios cu patetismul sincer şi categoric al agitatorului de mase.

Poeta a murit cu credinţa că jertfa ei dăduse rod şi aşteptările nu rămăseseră iluzii. De undeva, de departe, ea lăsa ca un memento: „Să nu uitaţi, oameni, că eu am secerat pentru voi / grîne, din toate hotarele. / Toate veştile mari, / vouă întîi vi le-am spus, / cîntînd vi le-am spus, / toate veştile mari. / Steaguri şi imnuri am împletit, / aici printre coase şi seceri / numai steaguri şi imnuri / pentru zorile Binelui". *(Testament pentru fata mea).*

Sensul mare al existenţei sale rămîne legat de luptele sociale pentru întronarea „veacului cel mare": „Eu pentru voi am purtat / munţi lumii pe inima mea". *(Munţii lumii pe inima mea).*

Este poezia unei tinereţi trăite intens şi dăruite idealului de dreptate, o tinereţe curată, generoasă, închinată de Magda Isanos, „ca un scut", „ca un steag", „săracilor pămîntului", ca să le fie tovarăş de drum spre „anotimpul făgăduinţelor toate" — anotimpul împlinirilor de acum.

Marin Bucur

G. CĂLINESCU poet

Într-un memorabil „Cuvînt înainte" *) construit pe întrebarea: **ce este Poezia ?** şi în care cita pentru ducerea discuţiei o idee mai veche a lui Lorca **„ni tu, ni yo, ni ningun poeta sabemos lo que es la Poesia"** (nici tu, nici eu, nici un poet nu ştim ce este poezia !) G. Călinescu încheia, sugerînd unul dintre răspunsurile posibile: „Un poet poate să fie perfect edificat asupra esenţei lirice şi să nască poeme moarte. Şi natura visează forme extravagante care nu viază. Astfel se nasc uneori monştri incredibili cu aripi, solzi şi capete multiple, adevărate himere inedite. De regulă aceste plăsmuiri terifice mor, **fiindcă există alte forme mai simple, a căror economie organică s-a verificat** (s.n.)" Cu alte cuvinte, nici un spor de intelectualitate în sine, de precepte goale despre poezie nu fac poezie. După cum, de altfel, nici nuda sensorialitate, nu duce mai departe. Orice mimetism diformează sensul real al unei emoţii. Secretul poeziei adevărate, secretul acelei poezii organice, economic-organice, constînd în participarea vie, adînc sensibilă la inefabilul şi materiabilul lumii. Fără a dilata chestiunea, problema ţine pentru poet — cred — de această percepţie adîncă, intuitiv-organică a lumii, tulburător emoţională.

Şi G. Călinescu, înainte de a scrie despre Pitagora sau Bach, despre Creangă sau Eminescu, e poet. E poet şi în polemica despre muzica serială şi dodecafonică şi în reportajul despre satul nostru contemporan.

Nucleul de foc al inimii lui G. Călinescu iradiază cu impulsiuni mai mari sau mai mici, prin substanţa întregii şi atît de complexei sale creaţii, lumina poeziei. De aici secretul liricii călinesciene, în care viziune, reflexie, muzical şi arhitectural se contopesc într-un singur tot remarcabil ca simplitate încă de la primele sale poeme.

Cunoscutul poem „Melodii" **(Poesii** — Ed. Cultura Naţională 1937) **inscrie, între alte valori, un impuls sufletesc vizibil paternic, un ritm de simţire care tinde să angajeze cu forţa unui vîrtej primordial întreaga cosmogonie spirituală a poetului !**

Un interludiu domestic tratat mai mult muzical insinuează cu o subtilitate gravă din care nu lipseşte şi o undă de umor, sentimentul virtual şi real al grandiosului în elementul familiar, intim, posibilitatea depăşirii contigentului prin fantezie şi vis. Eroul liric vede lucrurile cu ochii unui Tyl-Tyl maeterlinkian, care aici visează însă cu ochii deschişi, trăind magia dublă a mişcării şi a spaţialităţii.

Cu temperamentul unui Empedocle modern, scormonind obîrşii şi terminaţii, cu o pătrunzătoare intuiţie a misterelor mari şi mici, fizice şi spirituale ale lumii, inspirat, spontan, recompunînd şi transfigurînd la un diapazon propriu tot ceea ce îi izbeşte sensibilitatea, G. Călinescu şi-a lărgit concentric un univers poetic dintre cele mai personale ale liricii noastre. Creatorul de stil cere este, G. Călinescu vede în cuvînt — a cărui fascinaţie a cunoscut-o întotdeauna (fie că e vorba de inspiratele pagini de poezie din „Cartea nunţii", de poezia fabulos-realistă a lui Şun, de reveriile constructive ioanidiene sau de mişcările aeriene ale unei Cucly — expresia vie a dinamicii interioare umane. Eleatismul insinuat în unele versuri din poemul „Cosmogonie" pare a fi aici o truculenţă muzicală avînd efectul pauzei care sporeşte energia mişcării următoare: Nimic niciodată nu va fi după mine / decît nepătrunsul grozavul, Cuvîntul / Adînd în aeternum ca vîntul / Mişcat de la sine, mereu nemişcat / Tremurînd pe loc, în cercuri iscat, / asemeni cu apa din lac vălurită / Alergînd de nimeni lovită.

Cu o sensibilitate aprinsă de mişcările melodice ale marilor preclasici ai muzicii — creatori de miniaturi în care străvezi cosmicul, făuritori de arabescuri sonore în care se încheagă vijelii de sentimente — alternînd preocupări de enciclopedie a literaturii române şi a literaturilor în general, cu sondaje în spaţiile poeziei, G. Călinescu, ca orice mare realist funcţional, e un exoteric, ne dă de fiecare dată cheia muzicală a lumii sale lăuntrice, ne sugerează masivitatea şi vastitatea arhitecturii ei. Din acest punct de vedere, „Lauda lucrurilor" are darul de a ne introduce şi mai adînc în spaţiul sufletesc al autorului, volumul însumînd o bună parte din versurile sale scrise în ultimele decenii. Descrinzînd traiectoriile fosforescente ale unui mare spirit contemporan, de la convulsivul şi îndureratul ciclu „Doina lui Orfeu" (în care e şi antologica „Pom uscat", denunţătoare alegorie în negru a fascismului) şi pînă la exultanţa patetică de a trăi într-o lume înalt raţională şi umană, lumea socialismului, volumul de faţă lărgeşte răspunsul dat întrebării iniţiale: Ce e poezia ? Poezia se subînţelege aici, înseamnă participare, trăire pe verticală şi orizontală a lumii, dăruire, luptă pentru înaripărea spiritului, pentru frumuseţe. Existenţa unor elemente de intuiţie realistă, cum se vede chiar în punctele de plecare ale acestei creaţii, asupra sensului vieţii, a condus firesc sensibilitatea artistului — în realitatea vieţii noastre — la accente de optimism solar, activ. Cel care altădată lăuda muncile simple şi umanitatea truditoare — „Fie binecuvîntată larma cea rodnică şi lăudate, ostenelile plugarului" (Şun. Mit mongol, pag. 22, 1943) — nu putea să nu aducă — dictată de logica interioară a creaţiei sale — lumii noi această ofrandă lirică. „Lauda lucrurilor".

Odă, pastel, imn, cîntec bahic, meditaţie, sînt tot atîtea mijloace de a exprima, la un mod liric foarte personal şi specific nuanţat, integrarea într-o dinamică sufletească neobişnuit de vie, care e a vieţii noastre.

Nu mi-am pus aşadar întrebarea dacă G. Călinescu e un clasic sau un romantic. Artistul are filtre impecabile şi metalora sa, indiferent din care cută a inimii ţîşneşte, căpătă, în vers, cizelură diamantină. G. Călinescu poate să scrie versuri horaţiene cu miez actual, după cum poate să cînte dragostea cu frăgezimea de simţire a unui adolescent în cel mai curat duh psalmic. Esenţială mi se pare, aici, pe o vastă claviatură de simţire, tentaţia sa de a îmbrăţişa permanent totul, înţeles ca esenţă a vieţii, de la mineral la vegetal, de la contigent la astral: Tot Universul nu este / Decît un joc de mari curcubee, / În scripetul lumii celestre / Eu sînt aşezat pe o scînteie.

Pămîntul are în viziunea călinesciană o proiecţie organic-siderală: Ceresc aşezămînt / Are un infim consonant, / Diamante găseşti în pămînt / Pămîntu-i pe cer diamant, iar în infinitul lanţ al metamorfozelor existenţei, viaţa îşi serbează întotdeauna triumful asupra morţii, asupra anorganicului, absorbindu-l poetul inculcînd aici sentimentul perpetuităţii vieţii, sugestia unei germinaţii atotputernice şi mereu înnoitoare a lumii: De cimitir nu se teme / Fluturul ce-n aer scrie, / Din morţi răsar crizanteme, / Greierii cîntă-n sicrie / Căldura se-mpacă cu gerul / Zvîcnind materia creşte, / De păsări se întunecă cerul Balta se umflă de peşte / Pădurile se-nmulţesc robuste, / Păşunile exaltă eîluvii, / Lăudaţi întinsele puste, / Lăudaţi măreţele fluvii.

Din această aderenţă organică la viaţă, la pulsaţiile şi ritmurile ei grave, senzaţia de firesc care te învăluie, de aici lipsa de retorism şi gesticulaţie a unor poeme ca „Eram bărbatul care..." sau „Brazii".

Cîntînd muncile agricole în peisajul dinamic al vieţii socialiste, (Tractorul), industria forestieră (imensul holocaust al coloanelor de conifere tăiate de joagăre, realizînd ca viziune pasaje unice pe această temă), preamărind natura patriei, cîntînd pacea şi electrificarea, poetul e dornic mereu de înnoire purificatoare. (Către cetate zilnic deschide-voi o uşă / Şi vatra curăţi-voi de zgură şi cenuşă) şi confesiunea trebuie înţeleasă ca izvorînd dintr-un real sentiment al responsabilităţii, dintr-un sentiment de firească şi largă disponibilitate de cunoaştere şi cuprindere.

Intim consonante cu poezia sa sînt scînteietoarele „capricii", cum le-aş numi, poeme paradoxal gravate uneori pe materii fluide sau imponderabile şi care, ca mişcare interioară şi putere transfiguratoare, întrec tot ce s-a scris la noi în această notă: Soarele, Luna, Oglinda, Pepenele verde, Măr tăiat, Coliziune, Cosmonaut, Greierii etc. Un lirism de factură gnomică pe alocuri se împleteşte în aceste poeme cu un simţ plastic extraordinar. Odiseea unui fluture care, magnetizat de policromia unor nave îndepărtate, lunecă — părăsind orhideea — spre mare în paşi spirali şi piere „dislocat în două" cum spune poetul, „pe un val", e un prilej de preamărire a eroismului simplu, anonim: O, impalpabilă epavă, / Tu meriţi nu puţină slavă / Cîţi cutezară, atraşi de un flaut / Pînă la primul cosmonaut.

Şi încă o dimensiune a acestui volum: lirica de dragoste. Temperament fuguos şi contemplativ în acelaşi timp, solemn dar niciodată rece, poetul îşi consumă combustia în retorte clare, transparente: Til, ce şoptim odată / Se-aude pînă-n stele / Trăim etern prin ele. O anumită discreţie şi seninătate atică, învăluită de un sensualism de sursă mitologică, o subtilă dar pătrunzătoare încărcătură emoţională fac de neuitat poeme ca: Epitalam. Eu sînt grec. Război troian rezumat, Lila-Lilu Vin din Liban...

Poezie, într-o accepţie antică a cuvîntului, înseamnă perfecţiune. Şi „Lauda lucrurilor" are în toate moleculele ei această aspiraţie spre rotunjime şi desăvîrşire.

Vasile Nicolescu

*) Caiet de poezie 2/1947. Revista fundaţiilor.

maqda isanos

Versuri inedite

Desen de N. ZAMFIR

DIMINEAŢA

Vreau să descopăr lumea, niciodată
n-am crezut, cum spun poeţii, că-i frumoasă.
Însă astăzi cu lumină pieptănată,
dimineaţa mi-a intrat în casă.
Fumegam de somn, cînd am simţit
paşii cuiva lîngă perete —
Ea dansa cu trupul arcuit
sub priviri mirate de portrete.
Cu picioare goale ea păşea,
în oglindă răsuna cristalul,
dimineaţa strămutase balul
fetelor — lumini, în casa mea.

Şi privind, eu mă gîndeam: e bine
să fii tînăr cînd afară-i soare.
Zi frumoasă, îţi voi pune legătoare
după gît, şi-o să te iau cu mine.

IUBIREA

Iubirea. 'N jurul ei frumoase-s toate
de-ţi vine să-ngenunchi şi de mirare
îţi sufletul mai traged ca o floare,
înmlădiat pe lanuri de păcate.
. . . . . .
Din creştet pînă-n sprintenul călcîi
simţi viaţa ca un val domol şi plin
a cărui spumă spulberă spre sîn
o bucurie fără de temei,

ce creşte-n tine-asemenea cu-un soare,
de-ţi vine să-ntinzi braţele spre zări,
pămîntul să-l presari cu primăveri,
aşa cum ai zvîrli-glumind — o floare.

ÎNŢELEPCIUNE

Înţelepciune este să respiri
uşor, şi, după lacrimi să zîmbeşti
petalele ce cad din trandafiri
şi nu s-aud cînd mor, să le iubeşti.

Priveşte pomii drepţi din bătătură —
ei cată-ntotdeauna către cer
şi-n ruga lor cea verde, parcă cer
mai multă ploaie, mai puţină ură.

TÎRZIU

Copacii spun foşnind: e-atîta soare
că ţi-ar veni şi toamna să-nfloreşti
şi-asemeni unor frunţi copilăreşti
stau frunzele la geam nerăbdătoare.

Dar chiar sub ochii mei îmbătrînesc
şi galbene şi triste se desprind
pîn'mîine cine ştie, mă gîndesc...
Şi frunze cad, şi orele pe rînd.

(AŞ VREA...)

Aş vrea acest poem să-l ridic ca un val
s-acoper cu el partea neagră din lume,
totul să fie alb că-ntr-un mare spital
fără morţi, fără nume.

În vreme ce orele zilei rotunde şi descrescînd
în lumină
trec pe dinaintea mea şi se sfarmă-n grădini
o, s-ar zice că toate se joacă n lume;
numai eu cu meşteşugul meu ne-nţeles
stau aicea fără să cos, tară să ţes
Cum voi găsi acestora toate un nume ?

BELŞUG TRIST

Inima mi-i pom împovărat
de rodii sîngerii,
le-am scuturat şi nu s-au scuturat
şi trebuie să vii.

Ramurile să se-ndrepte vor
către cer şi soare uşurate,
tu ştii că doare bogăţia lor,
culege-le cu mîna ta pe toate.

ÎNRUDIRE

Nu-i vina mea nu-i vina nimănui
că sufletul ca ţărna mi-i bogat,
că pătimaş şi bun ca dînsul nu-i
un altul, sau ca dînsul ne-mpăcat.

Din inimă, ca din ţărînă, toate
iau hrană adîncindu-şi rădăcina:
iubirea, ura, şi chiar gîndul, poate,
îşi trage din adîncul ei lumina.

De-aceea cred că cerul m-a făcut
cu inimă, cu tot aşa cum sînt
şi, cum vorbeşte biblia, din lut,
legîndu-mă cu totul de pămînt.

CIUTA

Din umbră şi desişuri o ciută naltă sare
ca-n basmul Genovevei, speriată şi lugară,
cu nările pe dunga de vînt tremurătoare,
ne-ncrezătoare-n pacea-i din juru-i se-ntioară.

Picioarele-i sînt nalte, subţiri, atente, pline
de tresăriri nervoase, abia s-ating de stîncă.
Grumazu-ntors şi neted, ca şnurul unei vine
de-o graţie perfectă, tot mai zvîcneşte încă.

Sub pielea ei lucioasă cu păr catifelat,
şi sumbru ca-nnoptarea, ca fumul şi ca ceaţa,
toţi muşchii se-nfioară şi-n trupul nemişcat
auzi cum bate parcă înspăimîntată: viaţa.

Atentă şi-ncordată pe cer se profilează,
atît de lămurită cu-o clipă ciuta pare,
aşa cum şade-n coasta pădurii şi veghează —
o piatră viu cioplită, simbolică-ntrupare.

SAPHO

Sapho, te văd ca şi aevea, frumoasă străbună,
aşa cum vechiul basso-relief te arată,
cu dulci palori de tildeş şi de lună
pe-obrazul supt şi fruntea ta curată.

Cu ochii adînciţi şi arzători
pe care pleoapele-ostenite s-au lăsat
ca două vinete petale-a unei flori
iar nările sculptate chiar, se zbat.

Şi nu ştiu ce enigmă mai pluteşte
în jurul pătimaşei tale guri,
ce destrînat şi tainică zîmbeşte
plebeicei batjocure şi uri.

Străbuno, chipul tău i-aşa divin
că piatra-n care-i migălit respiră viaţă
şi-aevea parcă buzele suspin'
pe palida şi oacheşa ta faţă.

Dar dacă aş îndrăzni să te sărut
în lutul modelat şi ars la soare,
de peste-atîtea veacuri ce-au trecut
m-ar frige gura ta nemuritoare.

colocviu diurn

Desen de N. ŞERBAN

Portretul

Portretul mă arată adolescentul grav,
priviri fluorescente lucesc ca infuzorii.
În linii bizantine, ce meşter vechiu, zugrav,
mi-a scris surîsul geamăn cu-amurgul şi cu zorii?

Oglindă-i de-omenie portretul de demult,
au gesturile toate smerite atitudini.
Presimt că-aveam un suflet menit să ierte mult
şi să privească totul cu dulci beatitudini.

Ce caolin cu haruri zeieşti m-a întrupat,
ce mîini de sculptor tainic mi-au dat această frunte,
urcînd spre ea obrazul în ritm nevinovat
cu purităţi cum numai zăpezile pe munte?

Ci, totuşi, demiurgul a fost ieşit din minţi
căci falsa puritate, din ramă, îl demască.
Portret cu linii suple, tu eşti făcut să minţi,
lumina ta suavă şi rece e de mască.

Căci lezuiţi zicîndu-ţi : a suferi-i firesc,
săpau în tine goluri ca-n tărmi viclenii castori,
tu să priveşti, prin piclă, cum oamenii scrîşnesc
şi cum se strîng, la prînzul sardanapalic, pastori.

Şi, să nu vezi durerea mulţimii, să n-asculţi
Bastiliile vremii gemînd în aspre coruri,
te-au îngrădit cu mentori amăgitori şi stulţi
şi ţi-au mutat privirea spre galeşe onoruri.

O! domnişor, pe deget cu aur de tutun,
şi-n suflet cu lumina, de putregai, mioapă,
erai o frăgezime de carne pentru tun
şi gravitai spre groapa comună, către groapă.

Aveai o vîrstă bună pentru război. Calup
de carne să răpească, din tine, canonada,
te-au învăţat că omul e pentru om un lup
şi că-n mănuşă ghiara îşi iscodeşte prada.

Aceeaşi este luna, un aurliu coturn,
care străbate cerul, dar peste-o altă ţară.
Apleacă-te spre tine! Colocviul diurn
tu îl-i cu tine însuţi în fiecare seară.

Să-ţi înţelegi tăria, tu om ţîşnit din lanţ,
şi fostă umbră care pluteai lîngă pierzare,
la răsăritul lunii, în asprul tău bilanţ
dă-i zîmbetului sensuri şi lacrimii crezare.

Timpul

Mă surprindea adesea anotimpul
stînd la răscrucea sufletului meu
şi urmărind, cu ochii-n patru, timpul
ca pe-un vînat superb. Şi-am vrut mereu
să-mi cadă viu în plasa de mătase,
să mi-l domesticesc, să-l am captiv,
la mine în grădină. Ziduri groase
mi l-ar fi-mpreţmuit definitiv.
L-aş fi-nvăţat să stea în două labe,
să sară cu fertipuri şi drăcii,
Ceasornicul cu cifrele-i arabe
şi calendarele cu file vii
le aş fi avut atunci la îndemînă,
şi, oare, degetu-mi arătător
s-ar fi trezit că minutaru-i mînă,
cum vrea, în spre trecut sau viitor.
Dar timpul îmi scăpa din mîini. Se pare
cum că istoria cu împliniri
i-a dăruit, din plin, acelor care
visau, în ţară, plini şi trandafiri.
Căci am văzut istoria cum plînge
în cimitirul cu trei pruni bătrîni,
cum suferinţa-n ochi i se răsfrînge,
cum flori de purpură îi cad din mîini
istoria-şi cunoaşte bine rana.
La Grivita şi ea a stat, luptînd,
şi ea a fost închisă în Doftana
cu cellalţi nemuritori, în rînd.
Şi ea a stat cu lacăte pe uşă,
în gestul demn şi statuar de brazi,
Lîngă mînă are dîre de cătuşă
şi dîre de inele pe obraz.

Asaltul

Mi se ridică fruntea spre anii insurgenţi
şi pleoapele-mi stau de veghe în drum către Băneasa,
mă mustră preumblarea ce doarme-n paşii-mi lenţi,
fostul acid în mine e dulce ca melasa.

Dar, retrăind răstimpul, îmi trepidează casa,
pereţii de zăpadă se fac incandescenţi, —
sub manuscris palpită ca oceanul masa,
cernelurile-n rîme purtînd fierbinţi curenţi.

Cutii de rezonanţe sîntem în Bucureşti,
şi cerul urbei pare croit din bluze-albastre
în amintirea celor din gărzi muncitoreşti
cu suflete de aur, cu chipuri tari şi aspre.
Fascismului grăbindu-i ne-nduplecaţi sfîrşitul,
ei cunoşteau partidul şi-i cunoşteau partidul.

Puterea

De la Apus se întorceau, din lupte,
cîntînd, în tăvălugul militar, bărboşi.
Cu toate că veneau cu feţe supte
erau ca o statuie de frumoşi.
Erau mult mai frumoşi decît sînt mirii
căci patria se desluşea în ei
şi se-auzea destinul omenirii —
în ochii lor se luminau idei.
Veneau cu-nvestitură de solie
iar glasul lor purta sub patru zări
adînca timpului filozofie,
răspunsuri dînd la marile-ntrebări.
Priveam nedumerit spre omul-torţă
care-i călăuzea-n menirea lor,
electrizat de primul şoc de forţă
de prima-ncredere în viitor.
Iar de la odele în metrul antic
de care începusem să mă leg,
intram cu ei în patosul romantic,
şi mă-ncumetam să-i înţeleg.
Priveam cum oameni împărţesc cîmpia
ca pe o pîine după un atac,
cîmpia cîştigîndu-şi omenia
ca un obraz frumos de om sărac,
Şi, coborînd din lacrimi şi mizerii,
atunci şi eu simţeam, ca din instinct
în inimă, erupţia puterii
ca pe-un metal sunînd tot mai distinct.

Mîndria

Şi a venit mîndria şi ea numaidecît
să-i dăruie puterii o togă de lumină
Întîmpinînd întîiul, cu pasul hotărît,
noi l-am văzut cum vine, căci trebuia să vină!

Mi se părea că munca, în simplul ei veşmînt,
ieşea, cenuşăreasă, din triste catacombe,
cu părul ca de noapte de mai, umflat de vînt
şi umăru-i de spumă lovit cu tîlc de bombe.

Se minuna pămîntul că, îndopat cu fier
şi îndopat cu leşuri, mai poartă-n ei dulceaţă
să nască flori măiastre. Se bucurau, sub cer,
privirile deprinse cu fum, cu foc, cu ceaţă.

Ca versul Mioriţei din glasul anonim,
întîia-ne lozincă-şi pierduse autorul,
ne-am pomenit cu toţii deodată c-o rostim
şi că punctăm cu stele frumoase viitorul.

Mîndria, ştiu, e-a frunţii, căci ea se-naltă-ntîi,
cînd inimile scapă de înjosiri şi frică, —
tărîna parcă saltă c-o treaptă sub călcîi
iar treapta trece-n trepte ce tind şi te ridică.

Era o claritate în fiece atom,
părea avut în aur şi-argintăria pomul,
în clipa cînd, puternic, un om îmi zise om
Şi-atuncea se trezise, semeţ, în mine, omul.

Strada

Ci ca în lambi de imnuri un murmur se-auzea,
multiplicînd prin aer, sonoră, baricada.
O! sub fereastră clară, mai jos de fruntea mea,
fierbea, precum oţelu-n convertisoare, strada.

Ştiam c-am fost o dată răzleţul taciturn,
eram pustiu, cum numai în nopţi pinacoteca.
O dată, altădată, colocviul diurn,
mi-l tăinuiau aleea, cărarea şi poteca.

Şi iată astăzi strada pulsînd sub geamul meu,
cu vasta ei mişcare, cu lunga ei cohortă,
şi cu culori ca-n bolta de-azur un curcubeu, —
şira spinării urbei şi-aprinsa ei aortă.

Ea mă chema cu mîna întinsă, de asfalt,
spre marile chenare, spre largile pieţe,
şi am venit, şi totul creştea în jur mai nalt,
înalt prin omenie şi-adînc prin frumuseţe.

Elan

Păream ca moaştele în Munţii Athos,
conservator al vechii nemişcări,
pînă ce a venit severul patos
din timp, cu împletitele-i cărări.

Ca să-mi reacordez acestei ere
şi sufletul şi tinereţea mea,
eu lavă m-am trezit, prin şantiere,
pe piept c-o stea şi-n inimă c-o stea.

O! şi aroma tare de mojdei
şi cîntecele noastre de aramă.
Simţeam şi eu că marele partid
ne ştie, ne iubeşte şi ne cheamă.

Intram sub arcuri vii de bărbăţii
şi vîrsta noastră aduna carate
şi se făcea că-n fiecare zi
dădeam examen de maturitate.

Atunci, în bătăliile din mers,
hotărnicind victorii cu drapele,
vedeam cum ce rostesc se face vers,
agitator al ritmurilor mele.

Pe linia ferată, înserînd,
şi ascultînd pădurilor pustiul,
adolescenţei i-am făcut, pe rînd,
un fericit adio cu chipiul.

Entuziasmul a venit, sever,
în bluze-albastre şi şi-a spus cuvîntul
în cîntecele noi de şantier,
să se sărute cerul cu pămîntul.

Se înrolau, de bună voie, anii,
sub semnul nou, destoinic şi torid.
Şi anii noştri deveneau companii,
în numele măreţului partid.

Era elanul meu contemporan
şi mi-am luat emblemă a etăţii
o seceră culcată pe-un ciocan
şi-o roşie stea, simbol al demnităţii.

Uzina

Cu ziduri încruntate şi zugrăvite-n fum
şi timpul stînd la poartă, chemîndu-mă : stăpîne!
Metal sudat la rece, cu temerar parfum,
alcătuirea-ţi sobră în vîrsta mea rămîne.

Tu, buna mea uzină, în suflet mi-ai adus
gramatica cea nouă a luptelor de clasă,
de cînd drapelul roşu pe umăr ţi l-am pus
şi, din Cenuşăreasă, te-am botezat mireasă.

De legi gramaticale, deprinse de demult,
m-am lepădat ştiindu-i acestei ere rostul.
În loc de sînt, noi sîntem am zis, fervent tumult,
În loc de-al meu, pe buze mi-a înflorit al nostru.

Şi-atunci cu glas de aur, atîtor muncitori
le-am spus că sîntem gemeni în frontul frumuseţii;
că ridicăm frumosul precum lumina-n zori,
alături, muncitorii uzinei şi poeţii.

Mi se părea că-n noapte scriam cu-acelaşi braţ,
că ei gîndesc cu mine şi freamătă cu mine,
că legănăm frumosul, la fel de-mpătimaţi,
pe poduri mari, rulante, sau în bogate rime.

Bogăţie

Eu sînt bogat în toate. Ca mine om bogat
rîvneşte să cunoască întreaga omenire.
Am munţi, cîmpii, şi ape şi suflet aripat
ai mei sînt anii tineri, a mea e fericirea.

Stăpîn peste arome şi cîntec şi culori
mi-am adunat frumosul domestic, lîngă casă.
Îmi înzestrez pervazul cu-azururi şi cu flori
şi-i pun ferestrei mele draperii de mătasă.

Cînd, ca în Eminescu, cad frunzele din nuc,
şi bruma-n vii se lasă, stăpînă, tutelară,
cocorii-n gînd cu tara spre alte zări se duc
să se întoarcă iarăşi, în gînd, cu-aceeaşi ţară.

Iubesc pămîntul nostru, bătrîn şi totuşi nou.
Îi port şi eu destinul şi-l înzestrez destinul,
Căci el şi lumea-ntreagă m-au hărăzit ecou,
cu Dunărea, cu Sena, cu Gangele, cu Rhinul.

Respiră toate-n preajmă : pămîntul, vîntul, marea —
familiar, lumina şi ea cu noi respiră.
În noi se limpezeşte şi se lărgeşte zarea,
ecourile noastre, în timpi, sînt ca de liră.

Purtăm în chipul nostru-n conture chipul tării
sînt sufletele noastre a tării hartă vie,
căci strălucirea tării ne dă înfăţişării
o matură, distinsă şi demnă bărbăţie.

Mereu iubită ţară prin vechile durate
deplinsă, apărată, pe frunte sărutată, —
acum, cînd măreţia în piept-ţi tînăr bate
iubirea noastră nouă ţi-e orizont. Şi ţară

Cum graniţele tale-mbiind la bună pace
şi-n leninism avîndu-ţi dimensiuni iubirii,
lumina ta, prin lume, prelungă se desface,
tu ţară, cetăţeană de preţ a omenirii.

Partinitate

Şi ieri şi azi şi mîine, un cîntec de partid!
vibrînd în conştiinţele mulţimii.
Şi inimile toate se deschid
sub stemele şi semnele luminii.

Am căutat pe cer şi pe pămînt
metaforele lui definitorii,
şi clipele-mi zvîcneau luminînd
şi zilele mi se făceau istorii.

Atunci oţelul a venit, călit,
întruchipînd, în el, tenacitatea.
Şi-atunci metalul nobil a venit
simbolizînd, în aur, demnitatea.

Cristalul despre cinste-mi glăsuia,
granitul îmi vorbea de bărbăţie,
iar spicul, în fecunditatea sa,
dădea a plinii simplă omenie.

Şi au venit spre mine trandafiri
tipar armonios de frumuseţe
şi timpul însuşi aducea-mpliniri
de tinereţe tără bătrîneţe.

Ci, toate-acestea nu-mi erau de-ajuns
căci îmi veneau din stea legendară.
Şi-atunci întreaga ţară mi-a răspuns
cu fericirea-i autorităţă.

Şi verbul mi se înspira, avid
de frumuseţe şi de demnitate.
Mă luminam, în spirit de partid,
eu însumi însemnam partinitate.

Puteam în mine însumi să ascult
o muzică mirifică de stele, —
şi tot ce murmuram era tumult
şi tot ce îndrăzneam era putere.

Omul întreg

Sînt comunist şi asta spune totul.
În mine se-ntîmplară limpeziri
şi simetrii şi armonii. Sînt rodul
acestor pline de-nţeles iubiri.
Căci însetat de echilibru, iată
eu mi-am făcut un crez interior
în care era, vie, să străbată
şi punte să durez spre viitor,
Eu nu-s al meu, eu sînt al tuturor
al celor care freamătă cu mine.
Sînt omenie-n omenia lor,
putere a puterii lor depline.
Şi zmuls din ostenite inerţii
eu am chemat în mine pulsul mării
polarizînd în inimă tării
şi-avînd în braţe patosul chemării.
Deci să cîntăm, sub comunistul semn,
această luminare prin stiinţă.
a omului întreg, cinstit şi demn
mereu înnobilat în conştiinţă.
A omului tovarăş şi vecin,
mereu aproape şi prezent în toate,
al omului puternic şi deplin, —
ca omul omului să-i fie frate.
Acesta-i omul fericirii lui,
şi deci al fericirii tuturora,
cu care, liber şi frumos crescui
înaurindu-mi clipele şi ora.
Curat ca lacrima ce l-o uitat,
şi înfrăţit cu-ai lui, în timpi şi spaţii
ca piscurile-n munţii din Carpaţi,
ca stelele, pe cer, în constelaţii,
E omul de partid, cu el să sui
necontenit miracolelor scara, —
în măreţia simplităţii lui,
primenitor şi nou ca primăvara.
Prin el mă ştiu, mă-nalţ şi mă-nţelea
în drumul ridicat spre nemurire.
Cîntăm un cîntec omului întreg,
şi-al zilei noastre de desăvîrşire.

---

de Alexandru Andriţoiu

Ion Gheorghe

POEM DE TAINĂ

...Dar unde-ai fost tu pîn-acum,
de-mi vii atîta de tîrziu ?
Nici apele nu ți-au trecut prin față,
nici ploile nu te-au intimidat,
nici gările nu te-au nedrepățit
și tatuși ai întîrziat...

Sau poate c-am plecat eu prea devreme :
cînd viața mea cu steaguri sus
mi s-a desprins de țărm spre lume,
nu te-am văzut cu mîna ridicată.

Pe unde-ai rătăcit tu pîn-acum,
și azi de ce crești după mine ;
și rădăcinile pe sub pămînt,
acum de ce mi le cuprinzi
și sufletu-mi de ce mi-l stăpînești
de-și suie floarea dimineața
și seara și-o întoarce iar de tine ?
Eu am ajuns de mult pe tărmuri,
cetatea casnică mi-am ridicat-o
dar azi, pe dealurile mele,
tu vii și porțile mi le lovești
și umbra ta mi le cutremură.
Și tot ce poți acum să-mi dai
e să m-ajungi din partea cealaltă —
de unde soarele nu-ți bate umbra
peste zăvoarele și tainițele mele...

Acum, cînd seminția mi-am întins-o
cu înc-un chip venind peste natură
ca o pădure cu un arbor nou
peste cîmpia care scade,
și m-am adăugat de două ori la ea —
îmi pari o cumpănă a vieții.

Dar poate că ai fost mereu aproape,
și totuși între amîndoi
pe punțile orașelor spălate
s-au prins oțelul și lumina
și sarjele recoltelor la sate,
Și cum pot trece eu de toate
să mă întorc să te găsesc ?
Orașe s-au născut din pietre
și mi-ar părea că le întorc
din nou la piatră și beton ;
cărbuni au curs din munții de Apus
și-acum eu cum să-i mai întorc ?...

De ce m-am ridicat cu ancorele.
eu care am știut s-aștept atît,
eu care însă anulez această muncă
de-a aștepta pînă la capăt —
atunci cînd cele așteptate
deja se-apropie de mine.

Puțin m-am îndîrjit acolo,
de unde am plecat cu alta —
și ea atît de așteptată și rîvnită
și azi la fel de nouă și deplină,
încît îmi pare azi că tu
ești ea așa cum arăta atunci,
și-așa cum a știut ea să rămînă...

Un pic mîhnită doar de vremea
ce-o pedepsește-acel cu vîrsta —
așa cum nici pe mine nu mă iartă.

Tu vii să-ndepărtezi acum
fiumoasa viață-a ei cotidiană
și eroismul ei de-a fi putut să-mi stea
și să-mi ridice flamura curajului,
o curajului cumplit, de fiecare zi,
cînd eu, de-atîtea ori intimidat
nu voiam să mă ridic pe scut.

Ea, sprijinindu-mă din sine
cum numai tu ai fi-ndrăznit
m-a îndreptat spre lupte zilnice
pe care le pierdusem deseori,
pe care eu credeam că le voi pierde...

Ea-n fiecare zi mi-aduce strunele
cum numai tu ai fi-ndrăznit,
și încălzindu-mi-le adînc victorios
a primit prin viața ei trudită
sarje și tractoare pentru cîntec...

Și-acest tainic imn din ea ne vine
iară strunele o pedepsesc pe ea
cum te-ar pedepsi, desigur și pe tine,
fiindcă sînt frumosu-i păr din tinerețe
aspru, înșnitor și-mbelșugat...

Totuși pentru ce să vrem iertare
dacă treci pe cerul zilei mele
ca un dulce și al treilea și mare astru
mai misterioasa decît luna
mai vitală peste umbre decît soarele.

De ce să blestem c-am plecat
și prea devreme și cu alta,
cînd cîntecele-mi sînt jurnal de bord
și nu se pot îndepărta și trece —
să pot uita călătoria aceasta
în care am găsit noi tărmuri
și continente am întemeiat
și ea mă-nvăluie cu steagul părului...

AMIAZA

Cînd umbrele se string ca niște dune
pe gleznele copacilor suflate
punînd pe fața drumurilor brune
aceleași ramuri, altfel repetate ;
cînd oamenii se văd a doua oară
cu chipul reprodus pe iarbă
și cînd esențele luminilor de vară
ca mercurul urcă să se fiarbă
se leagănă și vîntul să se culce
rupînd în sine trestii de porumb.

Ci oamenii loviți, în suflet, dulce,
se lasă răsturnați cu oasele de plumb.

E clipa cînd privirea peste lucruri scapă
și bîntuie greu somnul de amiază,
cînd soarele întors din fiecare sapă,
ca din oglinzi de-argint se-ncrucișează ;
și-și varsă caii lucii, pe picioare
nepieptănate, pletele de lei
și gîzele înlierbîntîndu-se la soare
ca pulberea albastră joacă peste ei :

La umbra ce se rupe lîngă spini
un om își trage-o frunză peste frunte
ștergînd șuvoiul galbenei lumini
căzută-n porii feței
ce-a niște grapi mărunte.

Sculat apoi peste talazele de lut
el trece ca un zeu nepăsător
și gîzele îl simt pe sus trecut,
săltat de pe-un picior
pe călălalt piciar...

În fața sa pămîntul e-nnegrit
de coamele unui străvechi salcîm
și-acolo, ca un alb meteorit
căzut cu lespedea pe-acel tărîm
e o tîntînă albă, de granit.

Mai e acolo și un jghiab de brad
în care apa albă s-a-ncrețit
foșnind ploios sub razele ce cad
cu flacără de aur viscolit.

Ci scuturîndu-și zimbetul bălai
ce-i colbuise buzele de lemn
el suflă-n degetele strînse ca un nai
rostogolind peste cîmpie semn.
În cercuri largi ecoul se destace
de parcă și-l azvîrl păduri către păduri.
Se-așează apoi zările în pace
pe treptele sălbaticei naturi
în timp ce printre ierburi trec tenace
furnicile trăgînd fărîmituri...

Acum pe fața lanurilor crude
sclipește argintie o aripă
și pe sub vîrtul care nu se-aude
femela din pămînturi se-nfiripă.

Porumburile mari se bat întunecate,
se rup și se adună fără vad
și peste coama ierbii tulburate
ea le stîrnește umbrele ca pe un vad
și-acestea se așează, se urcă și recad...

Cînd ea-și deschide-aripile de aur
se lasă către el fără de punte
ca niște frunze galbene, de laur
purtîndu-și părul peste frunte
și gura ei sălbatică se prinde
de pieptul cald al omului iubit
și un luceafăr străniu se aprinde
pe pieptul cald al omului iubit.

Acum cad repezi hohote pe apă,
albastre cercuri tremătă-n tîntînă,
spre chipurile lor se-ntind să le încapă,
le-împrăștie fluid și le adună.
Ci brațul lui s-a-ncolăcit pietros
pe mijlocul ca un pivot de cupă :
se leagănă femeia furtunos
de parcă tinde galeș să se rupă...

Deasupra se loveau doi fluturi roșii
jucînd la gura amforei de lemn.
Iar fața, desfăcîndu-i nasturii cămășii
a dezvelit, ca pe un bust solemn,
făptura omului plecat pe apă.
Și mîngîindu-i lung arama goală
se ceartă-ncet cu apa care-i scapă
și-l mîngîie pe umere și-l spală...

Dar umbrele încep să se întindă
otrăse ca un flux la răsărit
și pîlpîie din nou lumina de oglindă
peste porumbul negru înfrunzit.
Reîncepîndu-și mersul de caiace
mașinile pornesc în cîrduri roșii,
steag purpuriu din oameni se destace
desfășurat din faldurii cămășii.

Ard pulberi peste cîmpuri și se rup
și iarba se întoarce iar în vînt
pe sub grumazurile țepene, de lup,
ale uneltelor pornite la pămînt.
Cad de pe cer nostalgic, porumbei
ca o eșarfă limpede, de nor ;
el, peste umărul iubitei lui femei
își lasă brațele tulburător ;
și parcă ridicîndu-se pe-o cruce
ea îi închide-ncet cămașa albă
iar fluturii se lasă vîntului ce-i duce
la gura unei flori de nalbă...

Acum se rupe omul de femeie
să treacă fiecare spre unelte,
și-o urmărește-n lan cum îi scînteie
picioarele de aur, zvelte.

Și fiecare pas o ia în depărtare
și lumea ca un fluviu trece printre ei.
Dar vine o lumină ca o exaltare,
un curent înmiresmat de tei

și niște pași încep din nou să sune
și mîine iar vor trece peste toate :
cînd umbrele se string ca niște dune
pe gleznele copacilor sulfate,
punînd pe fața drumurilor brune
aceleași ramuri, altfel repetate ;
cînd oamenii se văd a doua oară
cu chipul reprodus pe iarbă
și cînd esențele luminii iuți, de vară
ca mercurul urcă și încep să fiarbă.

Mihai Negulescu

ECOU DE IMN

Pămînt întinerit sub fiecare ceas de drum,
îngemănare a pietrei și-a izvoarelor,
trecere din zi spre o eternă frumusețe,
Țară a Maramureșului, dragostea mea,

mă apropii de tine stingher și uimit,
dominat de gravurile aspre ale chipurilor,
cu profunde ecouri de tulnice
urcînd din văi spre astrele nevăzute ;

mă aplec spre pămîntul bătrîn, și cîntecul
mi-ar frînge gleznele, umerii —
e o forță tainică, a subpămîntului,
care mă cheamă lîngă tîmpla minerilor ;

pămînt împovărat de livezi și culcare, învăluindu-mă
cu omenia, cu încordarea legendară a gîndului ;
trecere din uimire în statornică dragoste
Țară de imn,

naștere continuă a frumuseții.

Anghel Dumbrăveanu

SINCERITATE

Mare, tu nu ești niciodată frumoasă —
Frumos e doar cerul în adînc reprodus.
Mișcarea ta de mătasă
E lumina amiezii, răstrîntă de sus...

Poate de-aceea ești mereu revoltată,
Poate de-aceea posomorîtă sînii-ți frămîntă
Și te ridici în oglinda lunii mirată
Și te prăbușești cu propriii tăi munți.

Cînd taci uneori, supusă de patimi amare,
Umerii-ți tresar voluptos
Și vîntu-ți resfiră părul pe zare
Și păsări albe scînteiază-n azurul tău jos.

Dar iar te ridici și ceru-i sfîrîmi dintr-o dată,
Să fii tu însăți, pe nimeni frumusețea ta să nu-nșele,
Mereu îți alungi valurile, neîmpăcată,
Și le scuturi la mal de lumină și stele.

Corneliu Șerban

CÎT DE SINGURI...

Cine-aduse pacea înserării, cine ?
Clipele în picuri umbra-ncet și-o curg.
Aș vrea, desigur, să împart cu tine
Liniștea acestui aburit amurg.

Ești departe, însă... Eu, la fel, departe...
De aceea Timpul e tristețe-n noi...
Norul ne adună, zarea ne desparte —
Cît de singuri sîntem fără amîndoi !

Platon Pardău

IDENTITATE

'Am în curînd treizeci de ani, și fiu îi sînt
unui ceferist bătrîn.
Poate de aceea vreau să umblu mereu,
pe drumuri de fier, peste culmile vîntului să privesc,
poate de aceea, cît e ziua de lungă,
semnalizez dintr-un fel de tren al meu
care descarcă, din gară în gară,
saci de grîu și scrisori cu adrese precise.

Nu știu să desenez frumos, nici ștefa cea veche
cu praguri ce îring struna în stîlpări sonore
n-o mînui. Am în palmă o tăietură adîncă
lăsata de coasă, din ani de de mult.
(Ori de cîte ori mă întîlnesc cu prietenii,
fără să vreau le arăt, nepreschimbat în timp,
acest buletin de identitate).

S-ar fi putut să-mi petrec viața
făcînd piruete din vorbe, înălțîndu-mă
în liniștea unei după amiezi fără sfîrșit,
s-ar fi putut să știu exact chipul fiecărei ore
din zi, al fiecărei zile din an, ca o grădină
cu aceiași arbori, puțin mai crestați,
puțin mai sterili,
fără să-mi pese cît soare a înălțurat
în pergamentul perelor.

Dar am văzut mereu ciocanul acela, cu coadă lungă,
al tatei —
acesta e timpul trecut — îmi zic, îl ating, și căldura
cea strînsă în osii din drumuri prelungi
mă umple deodată de-o neliniște fierbinte —
un fel de a doua circulație a sîngelui meu
începe de-aici, prin ciocanul scîlpind ca argintul,
de-atîtea osii încercate.

D. R. POPESCU

rara oltenilor

Era lumină și în curtea gospodăriei hecurile ardeau. Vică plecă spre uzină. Așa-i spuneau oamenii casei de paianta, acoperită cu țiglă, unde se afla motorul ce dădea lumină electrică pentru sat. Ar fi putut să trimită pe cineva, lumea se adunase și brigadierii stăteau ca în fiecare dimineață la o țigară. Se sfătuiau încă o dată. Vică își aprinse o țigară de la ei și plecă să vadă dacă într-adevăr Teodorescu nu se afla la uzină. De la o vreme se spunea prin sat că lasă motorul singur și pleacă după mîndre.

— A luat-o pe urmele Milionarului.

— O să-l întreacă, Milionaru n-avea motocicletă. Asta, Teodorescu, o dată scurtează distanțele, zicea Macedon.

— Ce, îți pare rău ca te-ntrece ? vorbea Prinț. Petre se înțelegea bine cu Teodorescu, erau din „branșă", și îi lua întotdeauna apărarea, și cînd n-avea dreptate. Prinț avea convingerea că pe omul bun și inimos să-l aperi și cînd face prostii, fiindcă el și atunci a vrut să facă ceva folositor.

— Teodorescu lasă motoru aprins și se strică lumina de pomană, se strică așa, în vînt.

— Nu-i purta de grije, Luncane, face el economie, de poate să strice lumina în vînt, îl cam înghionase Prinț.

Vică îi spusese lui Teodorescu să se plimbe cu motocicleta cînd n-avea program, să nu mai le dea oamenilor de vorbit, și acum voia să vadă dacă fusese ascultat sau nu. Era bine ca nimeni din gospodărie să n-aibă prilejul să vorbească despre unul ca nu-și îndeplinește cum trebuie munca. Și mai ales că nu ascultă ce zic cei din jur.

Intră în curtea uzinei, și nu văzu motocicleta. Însemna că plecase. Deschise ușa, să oprească motorul, fiindcă atîta lucru prinsese și el de la Prinț, deschise ușa, dar imediat se opri în prag, cu strășnut de curent. Teodorescu dormea pe pat, gol, lîngă o femeie cu picioarele lungi și pline și cu sînii mici, pietroși ca merele crude. Dormeau dezveliți. El avea mîna dreaptă, trecută, căpătîi, pe sub capul femeii. Și între degete ținea, răsucite, cîteva fire din părul ei despletit și negru. Motorul duduia și ei dormeau duși. Deschisesera larg fereastra, să aibă aer. Motorul nu-i supăra, se vedea că erau obișnuiți. Ea dormea adînc, cu pumnii strînși. Pumnul sting se odihnea pe șoldul bărbatului.

Motocicleta stătea la picioarele patului. Vică închise repede ușa și se depărtă cu vreo douăzeci de metri de uzină. Și strigă de acolo, ca și cum atunci ar fi venit

— Teodorescule ! Mă, Teodorescule, mă !

Imediat se opri motorul și Teodorescu apăru în ușă, în chiloți.

Îi facusem o probă de ulei, d-aia mai mergea, zise el.

— Fă-i mai departe, zise Vică și se opri cam la vreo zece pași, în drum, prefăcîndu-se că i-a intrat un mărăcine în talpă.

— Am terminat, Vică...

— Te strigai să te iau la baie, dacă n-ai de lucru pe-aici.'

— A, n-am... Stai să-mi iau dracului niște pantaloni să nu umblu ca un țigan, zise el și intră înăuntru. Stătu puțin și reveni îmbrăcat.

— Eu sînt mare amator de baie..

— Știu, zise Vică, d-aia te strigai, să nu fac drumul singur Tu ești amator ca ai și de ce, uleiuri, motoru, motocicleta...

— A, hoala mea Vică e făcută din trei : uzina, motocicleta și muierea. Eu îmi împart munca bine... Și umblu curat, d-aia merg în fiecare dimineață la baie. De ce să umblu ca un țigan ? Mie la aburi îmi place, scot aburii toate uleiurile, te fac lux, pielea ca de domnișoara se face... D-aia sînt eu mare amator de baie.. Și merg dimineața, să mă trezesc bine și să umblu curat peste zi. Păi cînd să umbli curat, nu ziua ? Ziua dai ochii cu oamenii..

— Eu merg să mă bărbieresc, zise Vică. Briciu meu nu mai taie...

— Adă-l la mine la uzină, ce, de pomană am aranjat cu Prinț polizoru ăla ? Deștept om Prinț ăsta, ce s-a gîndit el... Hai să pun o curea la motor să învîrtă și o drăcie, că nu se cunoaște. Am trei roți de polizor acuma, una e fină, pentru ascuțit brice... Am să ascut și toate cuțitele din sat, să nu se mai chinuiască muierile ascuțindu-le de scară, ori de gresie...

— Așa milă mare ai tu de muieri ?

— Am, Vică, în general.

— Ieri ai mai fost pe la vreuna ?

— A, nu, acuma m-am mai lăsat și eu... Mai fac și eu o pauză, că s-a luat lumea cu ochii după mine, nu mai pot face un pas.. Lume proastă, Vică... Dragostea nu-i pe bani, dacă-i place muierii, de ce să nu-i faci pofta ? Eu munca mi-o fac, nu că mă laud, dar mi-o fac . Și de dragoste cine mă plătește să nu fiu eu amator ?

— Ai grijă să nu pună paru pe tine ! Că prea te-ntinzi la muieri .

— A, eu sînt om cinstit, să mă ia dracu ! Nu sparg casele oamenilor La de-ale măritate nu mă uit... La altele, e altă problemă. La ale măritate mă uit numai în cazuri excepționale.

*

În baie, la frizerie, Brandemburg cel mare stătea pe scaun și se uita în oglindă, la Nestorică. Acesta flutera vesel și îl săpunea. Cum îl văzu pe Teodorescu, Nestorică, prefăcîndu-se că nu l-a zărit, se aplecă mai mult spre Brandemburg și începu să cînte :

Desen de EUGEN MIHĂESCU

Femeia are / Minte ușoară / E schimbătoare / Ca fulgu-n zbor
/ Ca fulgu-n zbor / Măi frăților...

— Să trăiți, domnu Nestorică, îi strigă rîzînd Teodorescu.

— Să trăiesc, să trăiesc, și să trăiești și tu. Și o mie de ani pace.

Atunci îl văzu pe Vică. Se opri din săpunit și-l întreba :

— Vreți să vă bărbieresc, tovarășe președinte ?

— A, nu, nu acuma, zise Vică. Mă duc să iau o baie frumoasă. Brandemburg se răsuci în scaun. El zicea așa.

— Vică, eu îți trag un dumnezeu acușa !

— Stai liniștit, zise Nestorică Vrei să te tai ?

Teodorescu se dezbrăcă repede și își scoase din tabacheră o țigară

— Alo, tovarășe, aici fumatul e interzis, zise Nestorică. Sau n-ați absolvit alfabetizarea ? Priviți, bătu el cu coada briciului pe o placă unde scria, cu negru : „Este strict interzis cu desăvîrșire interzis fumatul în această instituție".

Teodorescu atît aștepta. În fiecare dimineață făcea la fel. Și Nestorică îi arăta placa. El credea că Teodorescu glumește și de aceea i-o arăta jumătate grav, jumătate rîzînd. El uitase că mai demult, cînd Teodorescu era mic, îi arătase placa Milionarului. Tatăl lui Teodorescu scosese o țigară și voia s-o aprindă. Numai că asta se întîmplase la postul de jandarmi. Placa o luase Nestorică de acolo cînd fusese dat afară. Tocmai atunci căzuse de pe perete și el o luase acasă cu gîndul să-i găsească niște cuie potrivite, la găuri, să nu ducă a doua zi lada cu cuie, de-acasă, pînă la post. Dar chiar atunci i se luase arma și predase totul. Și a doua zi n-a mai dus placa. Cum se stricase cotețul puilor, a pus-o acolo. Și cînd Vică i-a spus să ia în primire frizeria băii comunale, fiindcă tundea și bărbierea cel mai bine din sat, Nestorică a adus și placa. A adus-o fiindcă Vică îl rugase să scrie pe un carton : „Fumatul interzis". El aproape uitase de unde-o avea, sau chiar de nu uitase, nu dădea acestui fapt nici o importanță. Dar placa îl supăra în fiecare dimineață pe Teodorescu. Deși se înțelegea bine cu frizerul.

Vică se dezbrăca și el, să facă măcar un duș rece pînă termina Nestorică. Nu-l mai zări pe Teodorescu, intrase la aburi. Dădu drumul la apa și simți cum tremură de plăcere. Auzi chiote și știu că la bazin Brandemburgii, cei șaisprezece frați ai celui de la frizer, se bălăceau și se băgau unul pe altul cu capul la fund, în joacă. Își luau o baie frumoasă, cum zicea cel mare. Lucrau toți în sectorul zootehnic.

— Trebuie să ai mîna moale cînd mulgi vaca, zicea Brandemburg cel mare. Și să fii curat, animalului nu-i place omul care pute.

Lui îi ziceau frații nana cel mare. Și-l ascultau, nu ieșeau din cuvîntul lui. Fuseseră înainte văcari prin toate satele din împrejurimi, cîte doi sau trei în fiecare sat. Și se pricepeau să îngrijească vacile și caii, și se pricepeau acum și la oi și la porci.

Cineva îl bătu pe umeri, puternic și Vică deschise ochii și-i intră apă în ei ; îl orbi apa.

— Treci la rînd, îi zise Brandemburg cel mare și plecă spre bazin.

— Brandemburge, ia stăi mă, ce-mi spuneai ieri ?

Brandemburg îl luă de umeri, părintește. Vică era înalt și bine făcut dar nu-i ajungea decît pînă la gît.

— Nu trebuie schimbați mulgătorii de la o vacă la alta... Adică de început să mulgă o vacă, s-o mulgă pînă înțarcă. Vaca se obișnuiește cu mîna omului, o cunoaște... Dacă vine alt om, își schimbă laptele... Nu dă atîta, îl ține în uger...

— Să trăiești, ștabule, ziseră Brandemburgii, deodată, cînd Vică ajunse la bazin.

— Vedeți-vă de treabă, le făcu cel mare cu mîna și se așeză pe marginea bazinului, cu picioarele în apă. Vaca trebuie mulsă bine, grăsimea stă în ultimele picături de lapte.. Nu faceți atîta gălăgie, le spuse el celor șaisprezece frați. Și eu, Vică, zic să lăsăm toată zina difuzoarele deschise în grajd... Muzica sporește laptele. Gura, mă !

Brandemburgii îl tot băgau pe unul cu capul la fund, nu-l lăsau decît să respire. Vică crezu că e unul dintre ei. Cînd se uită mai bine văzu că omul acela era Macedon.

— Se joacă și al cu noi, zise Brandemburg cel mare. A venit să ia o baie cu noi și acum se joacă, i-a venit rîndu să treacă la mijloc...

Brandemburgii nu-l lăsau pe Macedon nici să strige. Îl băgau la fund și rîdeau. Rîdeau însă cam cu gura închisă, printre dinți. Vică le cunoștea rîsul acesta și bănui că se întîmplase ceva.

— Îl murăm, zise Brandemburg cel mare.

Salut Brandemburgii, zise Teodorescu.

— Noroc, țigane, ziseră ei, dar în glasul lor nu era nici un pic de batjocură.

— Ce-ți mai face uzina ?

— Umblă la baie fără cap, zise Brandemburg cel mare, arătîndu-l pe Macedon. Trebuie să-i iasă aburii prostiei din cap...

— Are aburi ? se înveseli Vică.

— Are. A venit cu noi și-a început să ne spună povești. Povești despre pește. A fost odată ca niciodată... D-aia l-am băgat la murat ! Adică el ce-și închipuie ? Că mai e prostul ăla să asculte povești ? El crede că ne poate face să-l luăm de bun. Du-atîția ani el crede că mai merge cu povești ! Este și o încredere în lumea asta,nu ? De ce vine atunci cu povești ? Cică tu ai fi luat niște pește, că faci pe dictatoru... N-a spus chiar așa, dar noi așa trebuia să înțelegem. Și uite că am înțeles ce vrea să spună, dar n-am crezut... Păi se pot crede toate poveștile ? Știi ce voia el ? Hai să le bag în cap Brandemburgilor marea cu sarea, să-i trag de partea mea... Asta voia. Dar cum să fim de partea lui daca îndrugă prostii ? Și ne-a înfuriat! De ce ne crede el proști, Vică? De ce ? Asta ne-a înfuriat, strigă Brandemburg cel mare. Noi sîntem proștii satului ? Tot așa ne privește ? Văcarii sînt proștii satului, Brandemburgii sînt reduși mintal ! Păi n-are aburi de prostie el ? Dac-am fost proști, și în gospodărie, de-o mie de ori, ce, tot așa o să murim ? El credea că ne cumpără și pe vinde cu vorbe ? Murați-l, mă ! le strigă el fraților.

— Am făcut niște aburi umezi, zise Teodorescu. Apoi am fost și la aburi uscați. Grozav ce scot toate uleiurile. Apa este o minune a naturii, așa e Brandemburge ?

— O fi.

— Păi tu spuneai... N-ai citit tu în „Femeia"?

— Lasă-mă, Teodorescule, în pace ! Că acuma am draci ! Ce, ne batem joc de noi ? Umblăm cu vorba mică ? Șo-șo-șo ! Șo-șo-șo ! Că ăla așa, că ăla pe dincolo.. Avem gospodărie și ținem de ea, nu să-i băgăm piedică la roată. Lăsați-l fraților să răsufle! Nu mai puneți mîna pe el ! Mă, Macedoane, porcul mai ușor se taie decît se îngrașe ! Să nu mai umbli cu vorba mică, auzi, că nu-ți merge. Și să nu-ți mai rupi pielea pentru altu ! Aia de-ți bagă în cap ce-ți bagă să intre ei în horă, de vor să joace !

Acesta nu zise nimic. Ieși la marginea bazinului, roșu la față, încercănat. Se uită la Vică piezîș. Teodorescu vorbi poate mai mult ca să nu se prelungească tăcerea ce se lăsase între ei :

— Petre Prinț e un mare mecanic... Credeți că e simplu ce-a făcut el aici ? Nu e simplu. El a făcut toată instalația băii ăsteia, dușurile, țevile el le-a pus unde trebuie... Și cazanele tot el le-a sudat, din nimicuri... Petre Prinț are mîini de aur, să mă ia dracu ! Pe ce pune el mîna... Minuni, zău !

Nimeni nu-i răspunse și parcă nimeni nu-i dădu atenție. Toți știau ce făcuse Petre Prinț aici, adică totul. Acum însă îl așteptau pe Macedon să vorbească, să recunoască ceva ori să se certe. Dar Macedon tăcea și își trecea mîna prin păr, să-l facă să stea pe spate. Intră atunci Nestorică, vesel, cîntînd :

La donaimobile / Trei automobile / Vin' de la gară / Cu sare-amară —
/ Oi, domnișoara l...

Damian Ureche

CUVINTELE

Cuvinte iuți ca mreana sau lenețe ca apa
În curgere sălbatică sau blîndă,
Cuvinte vorbitoare sau tăcute,
Care-n paduri de gînduri stați la pîndă ;

Cuvinte spuse-n șoaptă
Sau spuse-n gura mare,
Cuvinte ca o armă,
Cuvinte ca un dor,
Cuvinte nemaispuse niciodată
Sau repetate-n fața tuturor,

Cuvinte luminoase, cuvinte ca o mină
Cu aurul emoției în pîntec,
Stîrnite de furtuna lăuntrică, veniți
La nobila pedeapsă de-a vă schimba în cîntec !

Mariana Costescu

CEAS LAPIDAR

Diminețile au puritatea gravă a răspunderii.
În fiecare trăiește esența zilei ce va urma.
Soarele își aruncă antenele pe fațetele arelor,
Soarele e conștiința mea.

Dimineții de puritatea gravă a desprinderii,
pașii grăbiți și avari
vor să cîștige mai multă pătrundere
în sensul dintîi,
lapidar.

Dimineața de astăzi trepidează în mine
mai grăbit decît ieri...
E ca înaintea unei izbînzi
starea de veghe
în care adevărul din toate, îl judeci
și-l ceri.

Corneliu Sturzu

COTNARI

Aici e țărmul de-nceput al vinurilor,
și-al cîntecelor de cules, și-al celor mai tîrzii
din toamne cîte sînt,
Și-al flăcării de vis ce-a luminat
cîndva-ntr-un trai trecut și de pripas.

Să bem pentru bătrînii luptători de ieri
cinstind ca ei : In vino veritas !

Să bem pentru victorii și oameni de-acum !
Medalii mari așaza amurgurile-n vii
iar altele pe piepturi s-aprind cu clinchet clar...
Și le răspund din cornuri de struguri aurii,
legănătoare-n vînturi de anotimp fugar,
ecoul horelor de pe Siret și Jii.

Rodica Iulian

CREZ DE DRAGOSTE

Da, cred în chipul tău păstrînd
Sinceritatea rîului, întreagă —
Și-n ochiul tău, cînd vrea să înțeleagă
Mișcarea mea, și-o urmărește blînd.

Și-ți cred în brațe, reîntinerite
De trecerea argilelor solare,
Cum cred în bronzurile statuare
Din vechi țărînt descoperite.

Și cred în trupul tău, de om ne-nțrînt,
Și-n sentimentele mai ample ca mareea —
Cum cred că e pe cer Casiopeea,
Cum cred în nemurire pe pămînt.

Ion Pop

MĂ-NTREBI...

Mă-ntrebi să-ți povestesc ce-am făcut azi.
Cum să-ți spun ! Toate au fost la fel ca ieri,
atîta doar
Că viața...

Cerul era senin cînd am intrat,
În mină era răcoare, iar lampa — așa cum o și
Ca o pată de soare.

Aerul venea proaspăt pe țevi în galerii
Și am crezut — cui ? — am crezut
Că era respirația ta, că tu vii...

Știi, cînd am fixat o grindă la abataj...

Da, era răcoare în galeriile minei, însă
Viața...

Am salvat bolta, ce era să se prăbușească, fiindcă
Viața... s-a clătinat puțin...
Eroule ! — mi-au spus... (Dar tu privește-mă bine.
Seamăn eu oare a veșnicie ?
În ea e întotdeauna puțin praf,
Puțină moarte... Iar în mine curge sîngele, năvalnic
Curge sîngele...)

Dar viața s-a clătinat puțin.

Și a fost o frumoasă durere în fiecare
Zvîcnet de braț.
Murmur de codri carbonizați
N-am auzit, și n-am văzut niei stele căzătoare...

Viața s-a clătinat puțin, a amețit.

Dar a rămas mai departe viață...

Așază-te la masa și m-așteaptă
Cu mîncarea aburind, cîntă ceva, vorbește mult,
Dacă va plînge copilul, nu-l domoli,
Adă și ceasul mai aproape
Și lasă gîndul
Să se pregătească de dragoste.

Ovidiu Genaru

STRADA

Știu, multe lucruri încep din stradă.
Trece că vîntul mașina salvării
pentru o mamă ce poartă în talie
nouă cercuri de luna și va naște
desigur, un băiat.
La ora șase pulsul străzilor e ridicat,
orașul trăiește febra plecărilor
și ferestrele se deschid dintr-o dată
la comanda socială a luminii.
Din poartă poți pleca spre orice dorință,
spre orice cîntec ; e bine cînd treci
să nu ștergi șotronul fetițelor
— șotronul e anotimpul fetelor cu fundă —
e bine cînd treci după ploaie să întîrzii
urmărind corăbiile de hîrtie pînă la mare
și să te copilărești.

Și să nu uiți din toate nimic, și să fluieri încet
crezînd că păsările de pe această rochie
pot zbura pe ramul amurgului.

Lászloffy Aladár

GENERAȚII

Apusul lunii, repetat în vreme,
Uită în păr fișii de alb cînd trece,
Obrazul tînăr ce stîrnea poeme
E tatuat de timp și e mai rece.
Doar mîinile-au rămas fără astîmpăr,
Au evadat din nodurile funiilor,
Luînd lopata și securea
S-au rînduit în front,
Și cu mîndrie
Au ridicat spre cer făptura vie
A țării lor,
Copilul nou născut.

Frunze ce freamătă în codru, sînt mîinile,
Valuri, care se-nalță peste rîuri,
Iar în eloane sînt insigna clasei.
Se uită una-n palma celeilalte.
Ca în oglinzi, primind
Pietre, linguri, arme și creioane
De la ghișeul magaziei timpului.

Sînt unii care nu mai văd departe.
Zăresc numai obrajii decolorați de ani,
Mîinile noastre uită să le vadă.
Și au rotit unelte, măi băieți,
Aceste mîini,
din patruzeci și șapte,
Pe cînd eram copii.

În romînește de VIOLETA ZAMFIRESCU

Constantin Dulcă

EI, PĂMÎNTULE

Ei, pămîntule, cum te-aș judeca !
Te-aș face jivina ta
Dar mi-e sufletul atît de liniștit
Și atîta pace mă cheamă
Și atîta odihnă îmi dă liniștea asta bună,
Ca vinul băut pe inima goală.
Tu pămîntule, cum te-aș apuca
O dată, cu mîinile astea mari ale mele
Și cum aș mușca din țărînă
Te-aș bate, pămîntule,
Dacă n-ar fi liniștea asta bună
Pe care mi-o dai acum, călcîndu-te,
Liniștea asta ca iarba înfășurîndu-mi picioarele,
Ei, ce ți-aș face eu,
pămîntule,
Dacă nu te-aș iubi totuși,
Tu bunule, blîndule,
Pămîntule tăcut și bătrîn.
Iată, întind mîinile,
Primește-mi-le încă o dată !
Tu mi le-ai învățat zborul,
Tu mi le-ai învățat mîngîierea,
Tu mi le-ai învățat puterea,
Tu, pămîntule,
Iată, întind mîinile,
Le-ntind spre odihna ta,
Spre liniștea ierburilor tale
Ca asupra tăcăsilor,
Le apropii încet,
Să mi le încălzesc,
Să mi le împrospătez
Cu bunătate, pămîntule.
Mi-e sufletul atît de liniștit
Și atîta odihnă îmi dă
pacea asta bună
Ca vinul băut pe inima goală.
E atîta nevoie ca mîinile mele să știe
Rostul firesc al mîngîierii,
Pentru flori, pentru umerii soției,
Pentru strîngerea de mînă a prietenului,
E atîta nevoie ca mîinile mele să știe
Rostul bunătății tale, pămîntule.
Nestîrșirea ta m-a îmblînzit,
Prea era multă depărtare între oameni
Și prea supuși ți-am fost.
Nu te mai urăsc !
Te-am părăsit, pentru o clipă,
Ne-am ridicat deasupra ta,
Ca păsările,
Și abia atunci te-am
iubit cu adevărat ,
Cînd am știut că oriunde
am cobori
Tot tu ești, pămîntule al nostru,
Tot tu...
Și, mai ales, trăind prin inima mea
Zborul acesta înalt,
Desprinderea asta.
Te simt în timp, dînd chip secundelor,
Din țărînă, din iarbă...
Și te iubesc mai mult.
În umbletul meu
Ne căutăm împreună odihna,
Pămîntule,
Ei, pămîntule !...

Ilarie Hinoveanu

MOMENT LA PREAJBA

Bușteni dorm în stive cu izuri de pădure,
Răcoarea dinspre toamnă în coșie lor se stinge
Cînd din conducte ploaia în evantaie pură
Deasupra lor cu pulberi multicolore ninge.

Nu, fulgerele nopții nu-i bicîiie ca-n jurul
Stîncoaselor virtejuri pe muchii de Paring.
Neonul ca o pînză le-nvăluie conturul
Pe care stropi de stele căderile își tring.

Ca mîine-aceste trunchiuri cu aer secular
Vor amuți sub gura subțirilor cuțite
Și-n toi își vor deslace, lung, somnul înelar
În care dorm și toamne și ierni dezlănțuite.

Și repetă „of domnișoară" de trei ori, făcîndu-le cu ochiul Brandemburgilor și arătîndu-l cu cotul pe Teodorescu.

— Du-te, mă, dracului, jandarmule, zise Macedon furios.

Nestorică nu mai cîntă, se opri dintr-o dată, rupt. Se făcu alb, de hîrtie, și broboane de sudoare îi apărură pe frunte. Macedon îl lovise unde-i durea, amintindu-i ceea ce nu voia să-și mai amintească. Se uită vinovat, rușinat, în jur, și ieși tăcut.

— Nu ți-e rușine, Macedoane, zise Teodorescu. De ce îl infrunți, mă, oamenii ? De ce-l jignești, mă, pe Nestorică ?

— Ia nu-mi da tu lecții, zise Macedon, ce n-a fost jandarm, ce, am mințit ? Și ieși.

— Își varsă necazu pe Nestorică, zise Teodorescu. N-avu curaj să discute ca omu, pe față, ce-avea în gînd... Îl jigni pe ăla... Și-auziriți ce-mi spusă, să nu-i dau eu lecții... Să mă ia dracu, Vică, de nu mă crede ăsta tot țigan !

— A rămas tot ca înainte, zice Brandemburg cel mare. Aici a buba, mai zise el și Vică îi dădu dreptate. Asta toate le face din ambiție, Vică, să arate că poate, că e cineva, nu din suflet face ce face... E setos de putere și vrea să se uite lumea la el, ca la ăl cu moț, și să zică : Uite, vere, ce dregtept e Macedon. Și ascultă ce zic altii, el nu umblă pe drum cu capu lui, umblă cu capu lui Silviu Luncan... Și nu vrea să conceapă, domnule, nu vrea să conceapă că eu nu siat prost și că Teodorescu ăsta afurisit nu e mai rău ca el... Și dragostea o face tot din ambiție, să-l vorbească lumea cît e de vinos și de-al dracului, cum se țin muierile de el... Din ambiție și din mîndrie ! Nu e ca Teodorescu, ăsta le iubește, frate, din dragoste, nu din ambiție, din dragoste, că are el sînge turbat în vine...

Se îmbrăcară și plecară la gospodărie. Numai Vică rămase, să-l bărbierească Nestorică. Soarele nu răsărise încă. Dar lumina crescuse și era acum înaltă și se simțea în aer și căldura soarelui ce nu se vedea încă.

— O să avem o recoltă strașnică anul ăsta, zise Vică.

— O să avem, vorbi frizerul fără poftă.

— Am auzit c-ai făcut un cîntec despre brigada lui Speriosu... Mi-a spus învățătorul Popescu... Zice că-i frumos. Duminică, la program, am să fiu și eu în sală, tare vreau să-l ascult...

Și-i vorbi apoi despre gazeta de perete a băii. Erau vreo trei caricaturi la gazetă, toate despre Brandemburgi. Una se numea „Luarea băii" și-i arăta stînd în bazin și ascultîndu-l pe Brandemburg cel mare cum le citește dintr-o carte despre „furajarea sistematică a tineretului bovin". Îi vorbi lui Nestorică tot timpul, ca și cum Macedon nici n-ar fi fost în dimineața aceasta la baie. Și cînd plecă, Nestorică se înveselise din nou.

— Numai cu numele ăsta al gazetei nu mă împac, zise Vică din ușă. „Robinetul roșu". Cui i-a trecut prin cap să-i zică așa ? Nu e frumos, schimbați-l ! „Bușul rece" ar fi mai frumos, sau altul... Dar „Robinetul roșu"... Ei, eu bine și nu uita, zise Vică, ieșind.

Nu se îndepărtase prea mult cînd îl auzi pe frizer cîntînd. Avea o voce frumoasă. Vică se bucură, auzindu-l.

Mărio,
Mi-am legat viața mea de a ta
Dragul meu...

★

Soarele răsărise, ca în fiecare dimineață, roșu și imens. Cu cît se ridica, devenea mai mic și dogorea mai puternic. Copiii de la grădiniță, dezbrăcați, negri, stăteau liniștiți, unul lîngă altul, culcați pe nisipul fierbinte de lîngă șeiul grădinii. Încă din primăvară fuseseră aduse din Blahnița cîteva camioane cu nisip mărunt, să aibă copiii unde să se joace și unde să facă dimineața plaje. Oamenii, cînd plecau la cîmp, îi aduceau de mînă, la gospodărie, copiii mici și-i lăsau pînă spre seară în grija Liuței.

Cînd trecu Vică pe lîngă ei, îl văzu pe Mărgărit stînd aplecat deasupra unui mușuroi mare de pămînt, cu o surcică în mînă. Mărgărit venise cu sora-sa, s-o aducă aici. El era mai mare, la primară. Cu Mărgărit, Vică era prieten mai demult, de cînd îl luase pe cal cînd tăcuseră polenizare artificială la porumb. Pentru prima oară făcuseră atunci în sat polenizare artificială și oamenii cam zîmbeau. Întotdeauna zîmbeau și stăteau pe margine, cu mîinile în șolduri, neîncrezători, cînd era vorba despre ceva nou. Vică nici n-a făcut polenizarea cum scria la carte și cum învățase la școala de președinți. El s-a urcat pe un cal și Speriosu pe alt cal și au plecat printre rîndurile de porumb, ținînd în mîini o funie. Cum mergeau, funia apleca spicul porumbului, îndoia porumbul și cînd vîrful scăpa, svîcnea și se legăna, și se scutura polenul. Rămînea în urmă o pulbere galbenă și fină, plutind. Mărgărit venise atunci cu un ulcior cu apă rece, pentru taică-său și Vică îi ceruse apă. Îi era sete și copilul i-a spus că-i dă dacă îl lasă și pe el să țină de funie și să meargă călare. Vică a zis da și cînd Mărgărit s-a întors de la pogonul unde lucra taică-său și unde lăsase ulciorul, Vică l-a prins de mînă și l-a așezat înaintea lui, pe cal. Mărgărit se tot uita înapoi și se minuna văzînd cum se apleacă porumbul, parcă-l vălurea vîntul. Și mai ales se minuna de galbenul parcă alburiu al polenului. Cerul era albastru și Mărgărit a zis că galbenul acela parcă e scuturat din lună. Vică a rîs, auzindu-l vorbind astfel și o vreme l-a lăsat singur pe cal, cu funia în mînă. Și copilul s-a bucurat și mai mult și a doua zi toți cei de seama lui au aflat c-a făcut polenizarea artificială, el cu Speriosu, că președintele l-a lăsat pe el cînd s-a dus la grădină.

— Ce mai faci, Mărgărite ?

— Fac bine, nene Vică.

Președintele se apropie de el și copiii se ridicară și veniră în jurul lui. Fata lui Geacără îl prinse de mînă și i se uită în ochi. Vică a luă în brațe și atunci și fata lui Prinț îl luă de mînă și îi făcu stîngaci cu ochiul.

— Ce faci aici, Mărgărite ?

— Acuma fac soarele, zise Mărgărit, desenînd cu sucreaua un cerc mare și făcîndu-i ochi și urechi, și nas, și gură. Asta e soarele, zise el, făcîndu-i și raze, unele mai mici și altele mai mari.

— Dar aici ce e, Mărgărite ?

— E luna, nene Vică. Și astea sînt stelele, uite Carul Mare, nene Vică, și uite și Carul Mic... Și aici, la margine, e Luceafărul... Și ăsta tot e cerul, nene Vică.

— Dar aici ce-ai făcut, Mărgărite ?

— Aici am făcut pămîntul... Pămîntul e mare, l-am făcut mai mare decît toate stelele. Uite aici stăm noi acuma, vezi nene Vică ? Și aici ești mata, cu fata asta a lui Geacără, zise el desenînd cu degetul, repede, un om, din cercuri și din bețe, ținînd o mogîldeață în brațe. Aici e Blahnița... Aici gospodăria, aici e silozul...

Pe o bucată mare de nisip, de vreo douăzeci de metri, Mărgărit desenase cerul și pămîntul, și stelele, și luceferii, și luna, și copiii stăteau pe margine și-l priveau cum se mișcă printre stele, punîndu-le cîte trei raze mici, îl priveau și nu făceau un pas să-i șteargă cumva ori să-i strice cercurile lui, pămîntul și soarele, și stelele. Mărgărit trecea în vîrful picioarelor printre desenele lui, cu sprîncenele ușor încruntate, gîndindu-se cum să le aleagă mai bine și cum să le facă mai frumoase.

— La stele de ce nu le pui ochi, întrebă fata lui Geacără.

— Ele sînt mai departe, și nu văd așa bine, zise Mărgărit.

— Dar asta ce e, întrebă fata lui Geacără arătînd cu degetul un briu de puncte ce trecea printre stele.

— E Calea Laptelui, răspunse Mărgărit. Dar ăstă știți cine e ? întrebă el, ridicîndu-și ochii căprui spre Vică, surîzînd. Știți cine e, nene ? arătă el spre omul ce-l desena uriaș.

Omul stătea cu un picior pe pămînt și cu altul pe luceafăr. Și Mărgărit îi făcu mîna mai lungă, și poată ține în ea, ca pe un măr, soarele. Omul avea pieptul lat, și pe pieptul lui se vedeau stelele pe care Mărgărit le făcuse la început. Pe omul acesta îl făcuse ultima dată, și nici acum nu era gata, încă n-avea ochi și gură. Îi cînd ochii și gura fură gata, Vică își dădu seama că omul acela desenat pe nisip surîdea. Și surîsul lui semăna cu al lui Mărgărit. Numai că fața era a altui om. Mărgărit îl desenă și e cască și îi puse la picioare o floare, o mușcată.

— Cine e ? întrebă el surîzînd și dinții i se vedeau albi și sănătoși. Cine e ? E Gagarin, zise Mărgărit, plin de zîmbete, el e, zău !

★

— Vică, hai încoa, îl chemă Popoacă, dar în loc să stea pe loc și să-l aștepte, se apropie el.

— Ai grije, zise Vică, să nu calci... Și-i arăta ce desenase Mărgărit. Popoacă îl luă de mînă, ca pe un copil, și-l duse spre grajduri, fără să-i spună nimic. Nu-și găsea vorbele.

— M-am gîndit toată noaptea, zise vicepreședintele, prinzîndu-și bărbia în palmă, strîns. Cuiva parcă i-ar trece prin minte să ne rupă unul de altul, pe noi, pe colectiviști... Sîntem gospodărie milionară și tot satul e colectivizat, dar asta e altă poveste. Vorbii și cu Brandemburg ăl mare. Și el se mîră ca și mine... Cum adică, îi poate trece cuiva prin cap că poate să ne rupă... Să ne rupă sufletește, eu la asta mă gîndesc. Gospodăria n-o pot desface și nici nu încearcă cineva, a trecut vremea aia... Dar sufletește, se mai poate ! Uite mie aseară mi-a părut rău că m-am despărțit de tine așa, fără să mai vorbim. M-am pus în locul tău și nu m-am simțit deloc liniștit... Știi, Vică, eu de la o vreme cînd văd că unul are ceva, i se întîmplă ceva, mă pun în locul lui, în gînd... Și mă întreb : putea omul ăsta să facă ce se zice ? Și mă întreb : ce simte omu ăsta ? Și mi-a părut rău că te-am văzut cu sacu... Parcă mi-ar fi tăiat cineva sufletu în două. Cui i-a trecut prin minte să le potrivească pe toate ? Și-o vreme m-am gîndit și așa : dar dacă el o fi vrut să-și petreacă ? M-am gîndit și la asta. Dacă ai fi vrut să-ți petreci cu cineva și să nu te știe nici pămîntu ! Ei, și mi-am zis, înfuriat : de ce se face omul ăsta de rîs pentru o petrecere ? Pentru o muiere ? Și pe urmă iarăși mi-am zis : Omul, cînd îi cade cineva drag la inimă, orbește și poate să se facă și de rîs, că el nu știe că se face, el crede că e bine... M-am pus în locul tău și m-am întrebat : de ce te faci, mă, de rîs pentru Liuța ?

— Cum mă fac de rîs, nea Popoacă ?

— Ei, așa m-am întrebat eu. Și mi-am zis : Liuța e fata lui Luncan și Luncan te-a călcat destul în picioare...

— Ce-a fost a trecut, eu nu-i port pică.

— Nu-i porți, că așa și trebuie, să nu se simtă străin în gospodărie, să nu se simtă străin între oameni. Bine, dar, m-am întrebat eu, ce facem dacă Luncan are în cap tot gîndurile lui ale vechi ? Aici se duce lupta, cu gîndurile... Și aici trebuie să ai grije, degeaba o muncești el bine, dacă n-a învățat încă să se gîndească bine.. Și Liuța...

— Ce vină are ea dacă e fata lui ? Putea să nu fie...

— Putea, dar este... Și de unde știu eu că nu el o mină pe drumul ăsta ?

— Liuța n-are nici un gînd ca al lui...

— Dac-o aperi, înseamnă că ți s-a băgat în suflet. Și e femeie cînd îți intră în inimă, n-o mai scoți decît o dată cu inima. Ori dac-o omori acolo, în inima. Hai să zicem că ea nu-l bagă în seamă și nu-l ascultă, dar de unde știu eu că Luncan nu e în stare să se folosească de dragostea ei... Adică el știe ce gînduri are Liuța și le folosește cum vrea el...

— Să mă ia dracu, zic și eu ca Teodorescu, de înțeleg ceva. Nea Popoacă, Liuța ține la mine, îți spun pe față. N-am mai spus asta la nime... Ține la mine și eu am s-o iau de nevastă...

— Păi e măritată, omule...

— O să divorțeze, nu ține la ăla... E un terchea-berchea și vrea să-și bată joc și de viața ei...

— Și i-o ceri lui Luncan ?

— De ce să i-o cer ? Nu mai e fată, să i-o iau din curte. Ea e stăpîna pe ce face. Și nu i-o cer fiindcă n-am de gînd să-i zic tată-socrului și el să-mi zică ce mai faci Vică... Ar însemna că mă bagă, cum zice el, sub aripă... Mă însor cu ea, așa, ca și cum el nici n-ar fi... Pică n-o să-i port și nici de urît n-o să-l urăsc. Dar nu vreau să fiu prieten cu el.

— Zici că Liuța ține la tine ? Bine. Cine știa ieri că tu vrei să aduci pește pentru copii ? Ea. Și cum de s-a nimerit să nu fie picior de om la cevercă ? Nu i-o fi trimis Luncan în altă parte ? I-a trimis.

— Cine ți-a spus ?

— Geacără.

— Eu am vorbit cu el și n-a suflat o vorbă, că i-a trimis... Vrei să aflu că Liuța i-a dus vorbă lui Luncan că eu merg după pește și el a aranjat așa fel lucrurile să merg eu pe baltă și să iau peștele și să mă vadă oamenii după aia ? Nu i-a spus Liuța nimic, nu vorbește cu el de o săptămînă.

— Omul are patru suflete în el ori mai multe. De unde știi tu că acasă, acasă, nu în altă parte, nu vorbesc ?

— Mai am și eu încredere în oameni... Pentru Liuța bag mîna în foc... Ține la mine și-o să vezi că se rupe de ai ei și vine la mine acasă și se mărită cu mine... Așa, legal...

— Bine, Vică, să fie cum zici tu... Dar eu am auzit-o pe Liuța vorbind cu taică-său, acuma, la poartă la ei... Și era plin de lume...

— Și ce vorbeau ? se opri Vică din mers,

— Luncan povestea că astă noapte iar au furat unii pește din baltă... Iar au tăiat năvoadele și s-a pierdut pește... Și Liuța întreba : Cum tată, că președintele a fost toată noaptea pe vale ? A fost și pe baltă... Ai fost, Vică ? Îl privi Popoacă în ochi.

— Am fost, răspunse Vică.

Popoacă se posomori și nu mai zise nimic. Plecă spre sediu privind în pămînt.

★

Vasăzică, se gîndi, Popoacă nu putuse dormi toată noaptea. Nu era puțin lucru. Și se gîndise la el, la Vică. Și se întrebase, se pusese în locul lui, vorbise în locul lui și pînă la urmă se liniștise. Îl găsise nevinovat. Dar principalul nu era cum îl găsise, ci că nu dormise o noapte pentru el. Și chiar dacă acum mergea spre sediu posomorît și mai încurcat decît aseară, noaptea nedormită așa rămînea. Nedormită. Somnul acela nu-l mai vedea niciodată, îl pierduse, pentru el. Omul acesta era de bunăseamă harnic și muncea la gospodărie și în cimp, cu sătenii, de multe ori. Și muncea bine și cinstea că de aceea munceșe, ca să nu uite. Țăranul nu trebuie să uite să are, zicea el, să nu uite să samene și să secere. Muncea ziua mai bine ca oricine, dar seara cînd ajungea acasă își vedea de treburile lui, nu-i mai interesa nimeni. Devenea iarăși ce fusese pe vremuri, om la casa lui. Vorbea cu nevasta și cu copii, mînca și rîdea și se bucura de ce aveau în casă și de ce izbuteau ei să facă. Și noaptea dormea dus, nu-i păsa ce face vecinul din deal ori cel din vale, dacă se bucură ori dacă e trist. Dimineața, și în tot timpul zilei, la lucru, era cu ei, dar noaptea nu. Acolo, la gospodărie, griul, vacile, camioanele, stupii, culesul viei, grăpatul, toate erau în comun. Numai după aceea, acasă, fiecare trebuia să-și vadă de ale lui. Și nu era deloc mult, chiar dacă ar fi fost de zece ori mai bogați decît acuma, nu însemna cine știe ce mare scofală dacă ei încă își dormeau noptile liniștiți, dacă nu-și împărțeau și nopțile așa cum își împărțeau zilele, la lucru. Dacă oamenii nu-și împărțeau și gîndurile, încă nu era bine. De aceea Vică mergea acum cu fruntea senină în urma lui Popoacă. Și grija, și noaptea nedormită a vicepreședintelui îi făceau bine, parcă-l încălzeau. În privința Liuței nu-i dădea dreptate și nu-i dădea nici în alte privințe, dar acum altceva conta. Că Popoacă se gîndise la el și nu mai rămăsese închis în el, cu ale lui, toată noaptea Treburiile gospodăriei avea să le rezolve de aici înainte nu numai pe drum ori în curtea și sediul colectivului, ziua, ci și acasă, și în locul somnului. Și era bine așa. Fiindcă ori cîtă bogăție ar fi avut gospodăria, tot nu înseamnă că erau uniți cum trebuie, dacă nu se gîndeau unul la altul, chinuindu-se fiecare pentru altul, punîndu-se în locul lui. Și cînd te gîndești, zîmbi Vică, mîndru, că omul acesta, ce iubea nespus de mult pămîntul și munca, era de fapt cel mai rămas în urmă, în îndărătnicia lui, cel mai greu de urnit atunci cînd era vorba de un nou fel de a lucra pămîntul. Nu să se gîndească la cei din jur, nu, nici nu putea fi vorba de așa ceva. Nu voia să se schimbe nimic, cum arăseră bunicii lui așa trebuia să are și el, pînă o muri. N-avea încredere în nimeni, numai în ce văzuse el de mic. Cînd a fost vorba să pună gospodăria în pămînt porumb dublu hibrid, s-a posomorit.

— Nu-i bună mămăliga din el, a zis. Nu-i dulce

Și Vică l-a chemat într-o seară la el și i-a făcut, în două căldări două mămăligi. Una din făină de porumb vechi și alta din porumb dublu hibrid. Și i-a dat să mănînce, cu brînză, mămăliga din făina de porumb, crescut în sat, porumb vechi. Și Popoacă s-a lins pe buze, și a zis, prinzîndu-și bărbia în palmă, de plăcere :

— Ei, vezi ? Mămăliga noastră, săraca, tot ea e mai bună. Și n-a vrut să creadă că Vică schimbase mămăligile. Și cînd s-a convins, a tușit, dar nu s-a dat bătut.

— Oricum, a zis, mămăliga poate să fie bună, dar puii nu mănîncă boabe de astea, de hibrid.

Vică a luat un ciurel cu boabe și a chemat puii vecinilor. Și le-a aruncat în bătătura porumb amestecat, și de cel vechi, și hibrid. Și găinile n-au ales boabele, le-au mîncat pe toate. Și nici așa n-a putut să-l convingă pe Popoacă. Și cu el trebuia să înceapă, înainte de a le vorbi colectiviștilor. Popoacă n-avea încredere, și gata.

— Pămîntul e vechi, zicea, și ce-am învățat noi nu e rău. E sfînt, zicea el, clătinînd din cap.

Și totuși Vică a semănat porumb dublu hibrid. Și toamna cînd au adus în patule recoltă bogată, și cînd oamenii, toți, au zis că e bun, s-a lăsat și Popoacă convins. Și în anul următor a cerut și pentru grădina lui de acasă porumb dublu hibrid.

Întotdeauna avea de furcă cu el, cînd era vorba de o nouă metodă. Cînd a venit de la o școală de trei luni, Vică a zis că să nu se mai are pămîntul decît toamna. Și așa s-a făcut în gospodărie. Și au lucrat pămîntul cum învățase el la școală. Și Popoacă lucra la gospodărie cum zicea Vică. Dar pe bucata lui, la care avea dreptul, pe cei douăzeci și cinci de ari, Popoacă lucra așa cum știa el. Lasă c-am să vă arăt eu că sînt mai bun gospodar, zicea Popoacă, în gînd, și ara pămîntul și primăvara și îl muncea cum învățase el de la bunicu-său Haralambie, cel cu barba mare și neagră. Și gospodăria se înființase de mult. Împlinea atunci cinci ani. Și Popoacă tot n-avea încredere. Am să vă arăt eu cum se lucrează pămîntul, se gîndea. Și toamna s-a dus la Vică și i-a spus tot ce gîndise, mirîndu-se :

— Cum dracu, mă ! Că eu lucrez mai bine și vouă vă dă mai mult !

— De ce, nea Popoacă ? Mata te ferești de îngrășăminte chimice, zici că-ți ard porumbul la rădăcină, că-l usucă și el se răsucește și fierbe în pămînt... Și mata ari primăvara, dar vezi, spargi numai pămîntul și se evaporează apa, și nu mai rămîne apă la rădăcini... Și dacă nu da ploaie, nu e bine pentru recoltă...

— Se evaporă, se evaporă... Nu-i asta ! Eu tot lucrez mai bine, ce fac comuniștii ăștia, eu nu mai înțeleg, Vică...

El nu era membru de partid și așa vorbea de parcă nici Vică n-ar fi fost. Vorbea de comuniști și de fapt se gîndea la ingineri. Pentru el toți inginerii erau comuniști. Fiindcă nu lucrau pămîntul așa cum se obișnuiseră oamenii. Dar cînd vedea cu ochii lui că e bine ceva, se certa și cu Dumnezeu, și altfel nu făcea.

— Ești ca Toma, nea Popoacă, îi zicea Vică, nu crezi numai ce pipăi și vezi.

De aceea nici acum nu știa ce să creadă și cum să se descurce, și mergea posomorît spre sediu. Ce e cu Vică, se întreba. Ce e cu Liuța, cu Luncan, cu peștele ? Ce se întîmplă ?

Popoacă se opri și-l așteptă pe Vică, să se apropie.

— Știi ce mă gîndii ? zise. Dacă vrea cineva să vă bage într-o oală ? Așa, să creadă lumea că sînteți împreună, uniți, să-l prindeți pe hoț. Ori că sînteți uniți să nu-l prindeți... Și asta ar fi cam tot un drac, adică ați fi uniți...

*) *Fragment din romanul cu același titlu, în lucru la Editura tineretului.*

EVRICA!

de DEMOSTENE BOTEZ

După cîteva fraze măgulitoare, — omul măgulit e pe jumătate cîştigat, — (sau pierdut !) Violeta Zamfirescu îmi pune în braţe un maldăr de coale, — un maldăr de poezii bătute frumos la maşină. Cît un volum întreg de poet neobosit.

Şi-mi spune, ca şi cum asta nu mi-ar angaja şi ceasul liber al zilei :

— E o poetă tînără, — te rugăm să ne scrii ceva despre ea, să o prezinţi. O cheamă Gabriela Melinescu.

Numele nu-mi este străin, dar nici cunoscut. Se asocia însă cu nişte sinonime. Îmi rămăsese în memorie cum rămîn vag şi neprecis numele celui ce se recomandă dîndu-ţi întîia oară mîna.

Am luat maldărul cu gîndul că mă aşteaptă o corvoadă, nu o bucurie. Scepticismul e ca o exemă a bătrîneţii care strică şi ultimii ani. M-a dominat totuşi, încrederea dintr-un fel de presimţire. Şi nu m-am înşelat.

Nu ştiu cine din redacţie a avut prilejul de a citi primele versuri trimise şi a avut fericita inspiraţie şi bunul gust de a se opri asupra lor, dar îl invidiez. Trebuie să fi încercat bucuria savantului care, după ani şi ani de experienţe fără rezultat, a făcut o descoperire. Dacă o fi ştiut greaca, o fi strigat cuvîntul păstrunzător ca o lamă de Toledo : „Evrica ! Evrica !..."

A descoperi un poet nou, o sensibilitate nouă şi autentică, este a descoperi un univers nou, este a vedea deschizîndu-se în tine însuţi orizonturi noi şi a auzi în tine ecouri ascunse pe care nu le bănuiai şi care s-au trezit deodată cum se trezesc uneori note de pian, sărite din cine ştie ce bloc vecin, pe fereastră, în zbor de păsărică eliberată, de la al şaptelea etaj.

Citind maldărul de foi, cu o tot mai crescută atenţie, m-am trezit şi eu spunîndu-mi : „Evrica !". Numai că mi-o luase altul înainte, şi în asemenea materie nu există premiul doi.

Cum spuneam, tînăra poetă avea de înfruntat încercarea cîtorva zeci de poezii, — cît de-un volum. Înfruntare grea. Căci dacă un tînăr poet o nimereşte uneori într-o poezie, două, rezistă la un ciclu întreg de poezie numai dacă e un talent autentic. Un grup de poezii este desigur în măsură să dezvăluie mai bine, variaţia de teme, de expresii, bogăţia de gîndire poetică, de modalităţi, de sensibilitate, cînd este cazul, dar de cele mai multe ori el dezvăluie, monotonia de inspiraţie, un fel de obsesie a unuia sau aceluiaşi microcosm, ieşenirea supărătoare a aceloraşi imagini, a unor expresii şablon specifice limbajului sărac.

Gabriela Melinescu trece cu succes acest greu examen.

Asta nu înseamnă nici desăvîrşire, nici maturitate. Ci relevarea tuturor trăsăturilor necesare pentru a fixa un anume profil poetic, original, care îi aparţine, în mulţimea de chipuri de poeţi tineri. Albia izvorului ei stă bine conturată. Ştim şi peisajul prin care străbate şi ce văzduhuri oglindeşte în apele sale cristaline şi pure.

Un prim merit mi se pare deci, acesta, într-o perioadă de timp cînd cu oarecare dificultate se pot defini caractere deosebite între tinerii poeţi, care se influenţează reciproc, uneori pînă la pastişă.

Gabriela Melinescu, într-o ambianţă de mimetism, este, hotărît, ea. Altfel.

Anotimpul poeziei ei este acelaşi ca la toţi tinerii poeţi : tinereţea.

Se putea să fie altfel ?! Dar nu o tinereţe care vrea să fie teribilistă, ci una care îşi păstrează o anumită decenţă şi măsură, — una care nu se asemuieşte de îndată cu demiurgii, care se mulţumeşte să aibă ca univers, pe cel terestru, şi nu cosmosul, stelele şi soarele. Ea nu-şi închipuie ca alţii că mînuind noţiunile universului, ale cosmosului, este de-ajuns pentru a face o „poezie mare", „universală". Ar fi foarte interesant şi s-ar descoperi multe universuri poetice, goale cît un deşert asiatic, subt spuza de stele şi aştri, subt întrecerea cu soarele, atît de frecventă la unii tineri poeţi, dacă un critic le-ar analiza conţinutul poeziilor.

Tinereţea Gabrielei Melinescu nu-i titanism de carton, nici emfază. E dragostea simplă pentru tot ce exaltă anii tineri, pentru tot ce viaţa omenească, aici pe pămînt, dă tinereţii cu atîta generozitate, şi în care, fireste, ca în realitate, este şi văzduh, şi soare, şi lună şi stele, dar ca decor aerian al viselor.

De aceea tonalitatea glasului ei poetic te prinde, e comunicativă, te emoţionează, te descopere. Aria poeziei este însăşi aria vieţii unei tinere fete, cu acele sentimente ale vîrstei, şi doar cu exagerările inerente tumultului vîrstei.

Nimic ermetic, nimic obscur, nimic confuz în poezia ei. Ce bine-i şade astfel, şi ce multe poate spune ?! Dacă ar fi să dăm o definire în genul criticilor, aş spune că e o poetă realistă căci ea prezintă parte de poezie luminoasă din o seamă de împrejurări ale vieţii. Şi o prezintă simplu, cu imagini clare, fără ifose filosofice şi transcedentale.

Sensibilitatea care vibrează la cea mai mică adiere o duce la o poezie de notaţii, de „momente", de înregistrare artistică a unei senzaţii, fără nici un travaliu raţional, de extracţie a unei idei de ordin general. Însemn aceasta ca din specific, nu, neapărat, ca o lipsă. Notaţia de acest fel reprezintă doar chiar una din numeroasele definiţii ale poeziei.

Aceste notaţii au însă ecou în sufletul cititorului, sînt evocatoare, artistice.

Aici, parcă ar trebui să dau cîteva citate. Cum acestea nu pot fi decît trunchiate, — reproducerea în întregime a poeziilor ar lua prea mult loc, — ele vor fi izolate de întreaga atmosferă a poeziei şi deci dezavantajate. Totuşi, iată :

(din „Ambiţia unui băieţandru")

„Ne-aleargă rîsul şi cuvintele-nainte / Parcă-ahurește cerul cu răcoare". sau

„El a simţit un arc zbucnit în piept / şi s-a uitat pe poarta larg des-chisă / pe unde trece-obişnuit oricine. I s-a părut că mii de ochi privesc / spre mersul lui cu umerii-nainte / şi dinadins a fluierat aşa / şi-a stat privind o chipă gardul ; era înalt şi l-a scrutat cu ochii".

Nu vi se pare că în această simplitate e cuprins universul de simţire şi viziuni al tînărului îndrăgostit de totdeauna, care trezeşte ecouri proprii în fiecare tînăr sau „fost tînăr" ?

Din „Băiatul din vis" : „Nu ştiu dacă băiatul acela visează, / ne-am fi întîlnit undeva, într-un vis...

Din „Cenuşereasa" unde fata îndrăgostită spală rufe : „Pe sîrmă vîntul cuprindea în dans / mijlocul strîmt al unei rochii".

Din „Cîntec cu toată gura" : „Sînt bolnavi obrajii mei de dor / 'Arde tot pămîntul unde trec băieţii".

Din „Poem pentru o vîrstă anume", — ceva mai dens ca conţinut : „Port răspunderea omenească de-azi, faţă de om, / de mişcări viitoare, / şi ideea aceasta pe trup mă cuprinde / mai bine ca hainele de sărbătoare".

Din „Anotimp" : „Ninge şi-i viscol în amintiri..."

Din „Plînsul Annei Frank" : „Am visat azi noapte sau poate de cînd sînt / că alergam cu fruntea în vînt / şi se-alinta aerul la călcîie ca un ciine"... (Mama mă trimitea cu plasele să cumpăr pîine...).

sau :

„Eşti doar în foile stinghere / şi strigi în fiecare rînd. / Ochii, ochii, litere rotunde plîngînd..."

Şi, în fine, — căci trebuie să sfîrşesc odată, — din „Mărturisire" o strofă care cuprinde nu numai o imagine, dar într-o formă nouă, o idee preţioasă :

„Ca Narcis de mă plec cîteodată / peste propriul meu soare-ndelung / e doar ca să văd, să ajung / la mulţimea în mine-adunată".

Aceste spuse, mă feresc să dau îndrumări. Nu-mi plac pomii fructiferi puşi pe spalier. Să se dezvolte poeta după cerinţele şi glasul din adîncul ei. Înălţarea de la senzaţie la gînduri poetice, la idee-sinteză, va veni cu vîrsta. Un singur sfat doar : *să nu-l falsifice, să nu-l artificializeze.* Nici măcar nemulţumirea de a fi constatat că ea scrie fără rimă, în vers alb, nu m-a supărat prea tare. Dar e păcat. Simplitatea şi veridicul acesta interior, atît de apropiat de doina populară, ar fi apărut atît de frumoase în haina versului deplin, atît de artistic şi în poezia noastră populară.

Supărare nu prea mare, căci acest vers neîntregit nu e folosit pentru a ascunde o sărăcie de imagini, pentru a da un aer snob unor străvechi banalităţi, pentru a epata cu modernism desuet.

În rarele cazuri în care foloseşte rima, rezultatul e net superior. Drăcia asta de rimă n-a fost ea inventată degeaba, şi o practică atîţia poeţi cu toate necazurile pe care le dă.

Evrica ! Evrica !

Cine are dreptul să-l strige, să-l strige !

SUB SEMNUL UNEI EXIGENŢE SPORITE

(Cenaclul „Nicolae Labiş" în pragul noului an de activitate)

O dată cu freamătul nou care se instaurează în sălile claselor şi amfiteatrelor, o dată cu izbucnirea generoasă a culorilor mature ale toamnei, şi cenaclul „Nicolae Labiş" al revistei noastre, în mod simbolic parcă, îşi reia activitatea. Ne mai despărte puţin timp de ziua cînd ne vom revedea, fiecare arzînd de nerăbdarea de a ne face cunoscute „amintirile verii", amintiri care pentru noi, ucenicii condeiului, înseamnă poeme, nuvele, proiecte de romane, idei gata să se avînte în tumultoasa confluenţă a preocupărilor noastre.

Reluarea şedinţelor de lucru ale cenaclului constituie de aceea un prilej cum nu se poate mai nimerit de reflectare asupra reuşitelor şi neajunsurilor de pînă acum precum şi o confruntare a acestora cu îndatoririle care ne revin în noul an. Bilanţul acesta nu este deloc deficitar, căci, ultima şedinţă din iunie a marcat încheierea unui ciclu de dezbateri rodnice pentru dezvoltarea fenomenului literar tînăr. Însuşi faptul că săptămînă de săptămînă un număr impresionant de tineri îndrăgostiţi de literatură s-au întîlnit pentru a face schimb de păreri asupra propriilor producţii literare vorbeşte de la sine.

Este semnificativă, de asemeni, cifra de peste 40 de autori care şi-au citit în acest răstimp lucrările în cenaclu. Aceasta înseamnă cîteva volume de proză şi versuri.

Entuziasmul şi tinereţea sub semnul cărora s-au desfăşurat aceste activităţi nu trebuie să ne îndemne însă la o exagerată încîntare de noi înşine.

Cînd spunem aceasta, ne gîndim în primul rînd la interesul scăzut pe care l-au trezit unele lucrări citite, deficienţă care se explică prin problematica minoră abordată de asemenea lucrări, prin contingenţele lor firave cu realitatea pasionantă a zilelor noastre. Cenuşiului unor astfel de lucrări i s-au asociat nu o dată platitudinea unor discuţii, discernămîntul rudimentar al unor vorbitori, tratarea teoretică destul de aproximativă a unor probleme de orientare şi de măiestrie ale literaturii. Raportarea conflictelor literare, a ideilor şi imaginilor poetice la viaţă, la problematica actuală a literaturii s-a făcut de asemeni insuficient, vădind o deficitară pregătire politico-ideologică a unor participanţi la cenaclu.

Este foarte adevărat că unele din aceste neajunsuri sînt strîns legate de lipsa unei preocupări mai sistematice a redacţiei noastre faţă de problemele de conţinut pe care le implică îndrumarea activităţii unui asemenea cenaclu.

Preocupaţi de latura atractivă a şedinţelor şi dezbaterilor, am scăpat uneori din vedere scopul educativ al muncii noastre. Chiar unele concluzii, molipsite de controversele însufleţite asupra unor detalii sau probleme secundare ale lucrărilor citite, s-au mărginit şi ele la observaţii superficiale, fără să dezvăluie semnificaţiile largi, de conţinut ale nereuşitelor literare. Nu totdeauna, din această cauză s-a desprins un punct de vedere ferm şi clar al redacţiei asupra lucrărilor discutate, lucru care a îngreuiat munca de îmbunătăţire şi publicarea unor lucrări.

Deficienţele acestea apar cu atît mai evidente cu cît cenaclul, în perioada care a trecut, a cunoscut o vie popularitate şi animaţie.

Sîntem de aceea conştienţi că, faţă de interesul viu pentru cenaclu, faţă de amploarea pe care a luat-o această activitate a „Luceafărului", răspunderile noastre au crescut considerabil. Cenaclul constituie în momentul de faţă una din formele eficiente de îndrumare literară folosite de revistă.

Noul an de activitate a cenaclului trebuie să înceapă sub semnul unei exigenţe sporite, exigenţă care să se facă simţită înainte de toate în prezentarea unor lucrări literare cu o problematică contemporană desprinsă din realitate, pasionantă, exprimată cu mijloace artistice expresive. Nu trebuie uitat că din lipsa unor asemenea lucrări cenaclul a fost nevoit să ia în discuţie uneori poezii şi lucrări de proză banale. Discuţiile, cu tot efortul de a demonstra platitudinea acestei literaturi, nu au putut scoate din anonimat unele şedinţe. Or, după cum s-a observat, platitudinea s-a dovedit totdeauna, în asemenea împrejurări, soră bună cu atemporalitatea. Programarea unor lecturi interesante în cenaclu depinde desigur într-o mare măsură, de exigenţa celor care selectează, exigenţa care, potrivit cerinţelor, va fi mult mai mare. O atenţie deosebită se va acorda în acest sens tinerilor scriitori din provincie, ca şi celor ce urmează să apară la rubrica „Un nume nou", dorind ca asentimentul cenaclului, în privinţa talentelor pe care intenţionează să le promoveze revista, să devină o adevărată tradiţie.

Ţinînd seama de faptul că nu toţi participanţii la cenaclu cunosc temeinic teoria literară, problemele literaturii, redacţia va apela la ajutorul unor scriitori şi critici literari de prestigiu, care, prin cuvîntul lor, să contribuie la ridicarea nivelului teoretic al dezbaterilor. Utile considerăm şi anumite expuneri asupra unor probleme actuale ale literaturii noastre şi ale literaturii din ale ţări. Străduinţa noastră de a asigura dezbateri eficiente trebuie să se conjuge însă cu o mai mare seriozitate şi temeinicie din partea celor ce vor să-şi spună cuvîntul în aprecierea lucrărilor citite. Arbitrarul şi observaţiile puerile, uneori rizibile, sînt departe de a contribui la statornicirea unui climat favorabil unui schimb de păreri competent. Asemenea cerinţe credem că nu vor estompa deloc patosul şi francheţea discuţiilor.

Un alt punct, care va bucura desigur pe participanţii cenaclului „Nicolae Labiş", vor fi şezătorile în întreprinderi, şcoli şi facultăţi, precum şi deplasările colective în ţară, pe şantiere şi în marile centre industriale şi gospodării colective. Redacţia intenţionează să includă în grupurile de scriitori care participă la şezătorile şi deplasările obişnuite ale „Luceafărului" tineri scriitori membri ai cenaclului.

În sfîrşit, există condiţii ca în noul an să fie îmbunătăţită şi activitatea organizatorică a cenaclului. O muncă temeinică a colectivului de conducere a cenaclului va asigura teren fertil iniţiativelor şi măsurilor care se preconizează în acest an. Cenaclul „Nicolae Labiş" are, între altele, datoria de a fi un adevărat laborator metodic pentru membrii altor cercuri literare care iau parte la şedinţele sale. În acest sens, prezenţa la şedinţele sale a membrilor birourilor cercurilor literare din Capitală trebuie să devină o realitate. Unii membrii ai cenaclului „Nicolae Labiş" trebuie să dea, de asemeni, sprijinul necesar acestor cercuri pentru a se consolida.

Avem deci destule motive să privim cu multă încredere apropiata întîlnire a celor peste 100 de iubitori ai cenaclului nostru, la care se vor adăuga de bună seamă alţii. Încrederea aceasta va fi justificată numai dacă ne vom strădui să facem din cenaclul „Nicolae Labiş" o tribună vie a ucenicie literare, a experienţei colective.

„I"

N. R. „Lovitura de începere", la confruntarea de marţi 8 octombrie, orele 19, de la Casa scriitorilor, o va da Ion Gheorghe, vechi protagonist al cenaclului, cu un ciclu de versuri. Îl va secunda tînărul prozator Constantin Stoiciu, pe care redacţia intenţionează să-l promoveze în categoria „numelor noi".

La porţile poeziei

De vorbă cu poetul MIHU DRAGOMIR

Un interviu cu Mihu Dragomir despre cei care bat la porţile poeziei nu este desigur o noutate nici pentru cititori şi nici pentru noi. Pentru cititori lucrul acesta nu este nou deoarece, cu puţine excepţii, de peste 5 ani îi urmăresc lungul interviu acordat cîtorva mii de corespondenţi la „Poşta redacţiei".

În ce ne priveşte pe noi, discuţia pe care o reproducem mai jos nu este altceva decît unul din obişnuitele schimburi de păreri asupra impresionantului maldăr de scrisori sosite zilnic pe adresa revistei.

Şi cu toate acestea, o discuţie cu Mihu Dragomir pe această temă are de fiecare dată ineditul ei, te captivează, ca orice discuţie cu un om care îşi iubeşte datoria lui. Zicem datorie, căci la Mihu Dragomir pasiunea de a descifra în manuscrisul semnat de un nume total necunoscut pe reputatul scriitor de mai tîrziu nu e o trecătoare îndeletnicire de ore libere şi nici un semn de generozitate a „maestrului" care vrea să se pună bine cu posteritatea. Munca aceasta şi-a găsit în Mihu Dragomir omul care să-i dea caracterul unei adevărate creaţii, pentru împlinirea căreia conlucrează în chip fericit poetul entuziast şi cercetătorul lucid. Cele cîteva mii de pagini cuprinzînd nu numai obişnuitele „poşte ale redacţiei", ci şi numeroasele articole pe marginea scrisului celor mai tineri scriitori nu au format aproape niciodată obiectul vreunei cercetări critice, precum opera literară a poetului şi prozatorului Mihu Dragomir. Ele sînt însă mărturia responsabilităţii pe care o are în zilele noastre scriitorul încercat pentru cel care face primii paşi abia pe acest lung şi greu drum al „uceniciei literare neîntrerupte".

Cum cu ani în urmă, la „Viaţa românească" şi „Tînărul scriitor", iar de o vreme încoace la „Luceafărul", Mihu Dragomir a întîmpinat totdeauna cu căldură „numele noi", prima noastră întrebare se referă firesc la această statornică dragoste a sa.

Care este deci izvorul ei ?

— Nu este, bineînţeles, vorba despre vreun fel de pasiune rebusistă, o încercare de a descifra misteriul. Cred că ştiu, însă, ce importanţa are pentru un poet debutul. Înainte de Eliberare — aşa cum observa acad. G. Călinescu pe atunci — majoritatea poeţilor tineri pătrundeau extrem de greu în paginile revistelor. Tipărirea unei cărţi de poezie era o adevărată utopie. O asemenea perioadă de încercări lasă de cele mai multe ori un gust amar, pe care l-am simţit şi eu, ca atîţia alţii. N-aş putea răspunde foarte exact ce anume m-a determinat să mă ocup atît de stăruitor de manuscrisele începătorilor. Am considerat că este o datorie firească, poate şi un fel de răzbunare a propriilor mele începuturi. În fond, un poet nu contribuie la cauza poeziei noastre numai prin ceea ce scrie. A da o mînă prietenească de ajutor unui tînăr care este la primele versuri înseamnă, de asemenea, a crea poezie.

— Ce satisfacţii deosebite v-a adus această muncă îndelungată cu cei mai tineri aspiranţi la poezie ?

— Cred că în poezie nu trebuie să lucrezi în vederea satisfacţiilor. Dacă ele vin, cu atît mai bine. Apoi, întrucît vorbim despre perioada debutului şi cea imediat următoare, trebuie să avem în vedere că întotdeauna există mai mulţi factori care intervin. Se cunosc condiţiile în care a fost primită la „Convorbiri literare" poezia lui Eminescu „Venere şi madonă". Mă gîndesc deseori la noaptea cînd Negruzzi a deschis plicul în care, de la primele versuri, Eminescu adresa cititorilor epocalul lui mesaj. Dar, oare, nu este cu atît mai elocvent răspunsul pe care, cu cîţiva ani înainte, Iosif Vulcan i-l adresa genialului nostru poet, pe atunci aflat încă într-o fază de început ? A observa prezenţa unui poet pe cale de formaţie nu este prea greu. Noi trebuie să-l ajutăm mai ales în perioada dibuirilor. În această constă şi „satisfacţia". În orice muncă omul se bucură de rezultatele pozitive. Desigur, încerc şi eu uneori un sentiment de mare bucurie amintindu-mi de zilele cînd am putut ajuta, oricît de puţin, debutul unui poet ajuns azi la al doilea sau al treilea volum. Dar, în acelaşi timp, ştiu că nu mi-am făcut niciodată îndeajuns datoria.

— Există şi cazuri de autori care îşi anunţau o intrare sigură în poezie, dar rămaşi pînă la urmă la porţile ei ?

— Nici n-ar putea fi altfel. Mai ales în adolescenţă, mulţi se simt îndemnaţi să scrie versuri, fără să bănuiască măcar cît de greu este drumul către realizare. Autenticitatea sentimentelor împrumută acestor versuri unele sclipiri care, fără să fie într-adevăr poetice, pot fi luate ca atare. Pe măsură ce, în urma observaţiilor altora sau a propriilor lui observaţii, tînărul respectiv se convinge că poezia are anumite rigori, sclipirile încep să pălească sau să dispară. Nu era vorba de un talent poetic, ci de o simplă expresie a vîrstei. În asemenea cazuri, redacţiile sau consideră „că s-a ivit o criză", sau persevează în publicarea unor versuri din ce în ce mai neinteresante. De fapt ar trebui să recunoască deschis că s-au înşelat. Pe de altă parte, cum din fericire nu s-a inventat un instrument sigur pentru depistarea talentului, nu putem să nedreptăţim pe nimeni. Cel care a avut o dată o sclipire, poate avea oricînd altele. Că ne mai înşelăm ? Nu-i nimic. Mai bine să încurajăm şi un talent mediocru decît să nu încurajăm adevăratul talent. S-ar putea ca, dintre tinerii care îşi fac un stagiu mai îndelungat „la porţile poeziei" să pătrundă în domeniul ei şi unii cu care ne vom mîndri mai tîrziu.

— Care sînt, după părerea dvs., cauzele acestor stagnări ?

— Nu sînt stagnări, ci căutări prea timide (la cei de real talent, bineînţeles !). Cauzele sînt multiple. Tocmai în această perioadă îndrumarea este binevenită. Nu este suficient să-i spui unui tînăr „scrii bine" sau „scrii prost", ci trebuie să-i arăţi concret ce anume îi barează calea.

Analiza multilaterală a textului nu poate fi, în asemenea împrejurări, înlocuită cu nimic altceva.

— Există probabil aici şi o vină a redacţiei ?

— Da, atunci cînd redacţia se plictiseşte sau dezarmează. În general, redacţiile sînt nerăbdătoare să publice versuri bune. Dacă un începător nu se debarasează dintr-o dată de stîngăcii, poate fi uşor trecut în categoria celor care „bat pasul pe loc". La unii, însă, acumularea este mai lentă.

— Ce anume ar fi bine să facă redacţia pentru a-i ajuta să iasă din această situaţie ?

— Nu este deajuns să-l îndemni pe tineri în speranţa că poate vor ajunge să scrie şi pe gustul tău. Nu este deajuns nici corespondenţa. Numai discuţiile temeinice, prieteneşti, pot da roade. Am în vedere mai multe nume de tineri, de prin diverse colţuri ale ţării, pe care nu i-am văzut niciodată la faţă, deşi corespondez cu ei, prin intermediul revistei, de un an sau chiar mai mult. Cred că revista ar trebui să organizeze discuţii cu aceşti tineri, pe baza a tot ceea ce au scris pînă acum.

— Dintre „cei mulţi", ce tineri poeţi, socotiţi că îşi anunţă apropiatul debut ?

— Nu vreau să anticipez. Sînt cîteva nume într-adevăr promiţătoare, dar prefer să le văd apărute. Apoi, debutul nu mai înseamnă de mult prima publicare. Sînt numeroşi tineri care au fost publicaţi în cadrul „poştei redacţiei", în cadrul unor articole consacrate cercurilor literare etc. Este un fel de „prim debut", oricît ar părea de improprie expresia. Eu sînt partizanul unei urmăriri atente, în toată această perioadă. Să publicăm pe începători de mai multe ori la „poşta redacţiei", iar atunci cînd le rezervăm spaţiu la „un nume nou" să fie un moment festiv, ca lansarea unui cargou.

— Cum se pregătesc pentru acest „moment festiv" şi care este, în genere, problematica abordată de tinerii debutanţi ?

— Cu rare excepţii (şi nu de la cei mai talentaţi) în versurile începătorilor se simte din plin problematica epocii pe care o trăim, mai ales în sensul bucuriei de a contribui la viaţa înfloritoare a patriei. Întrucît însă cei mai mulţi sînt foarte tineri, cunoaşterea vieţii este departe de a fi o problemă rezolvată, fapt întru totul firesc. Tinerii scriu despre natura patriei, despre dragoste (cu multă dezinvoltură, dar şi cu multe stîngăcii) şi foarte, foarte mult despre viitor. La o analiză lingvistică, „cosmosul" ar cîştiga unul dintre primele locuri. Convingerea că vor trăi în comunism le dă tinerilor o vigoare poetică nouă, care nu mai ţine de perspectivă, ci de realitatea imediată. Desigur, aceste calităţi nu sînt încă duse pînă la capăt, din cauza vîrstei. Bucuria se transformă uneori în idilism, contururile generale sînt alteori vagi. Dar toate acestea sînt neajunsuri ale creşterii.

— Unele dintre aceste neajunsuri ţin desigur şi de insuficienta acumulare a culturii poetice...

— Sînt destui cei care n-au o cultură poetică propriu-zisă, ci doar lecturi, asimilate mai bine sau mai rău. În adolescenţă, ţi se pare deseori că poţi scrie şi tu ca orice mare maestru. De fapt, e vorba de imitaţie, evidentă sau disimulată. Dar a avea cultură poetică nu înseamnă a cunoaşte pe de rost, sute sau mii de versuri, ci a le cunoaşte realitatea lor intimă, a intra în atelierul marilor poeţi, nu pentru a te instala acolo, ci pentru a cerceta cum şi-au făurit uneltele de lucru. Deoarece se ştie că fiecare poet adevărat îşi făureşte singur uneltele. Nu se poate învăţa cum să devii poet. Dar putem, totuşi, să cunoaştem, şi nu numai de dragul informării, cum au lucrat marii maeştri ai cuvîntului. Eu unul — deşi mi s-ar putea cita exemple contrarii — consider această muncă de cunoaştere ca absolut necesară unui poet contemporan.

— Este necesară care o etapă intermediară între consemnarea primei manifestări poetice a unui talent şi debutul său propriu-zis ?

— În general, da. Dar nu se poate stabili nici regulă strictă. Prima poezie a unui începător poate fi publicată şi pe tot întinsul paginei întîi, dacă este cazul.

— Ce păreri aveţi despre faptul că unele redacţii (Contemporanul, Iaşul literar etc.), publică de multe ori la aceeaşi rubrică şi poeţi aflaţi în pragul alcătuirii primului volum, precum şi primele încercări ale unor corespondenţi ?

— Cred că revistele citate soccotesc just acest procedeu. Eu sînt pentru diferenţiere, dar părerea mea nu mă obligă decît pe mine. Grav este alt procedeu, întîlnit şi la „*Luceafărul*" : atunci cînd un tînăr publicat de cîteva ori este dat uitării. A publica un nume nou este doar începutul răspunderii. Nu cred că avem dreptul să-i spunem începătorului : „te-am lansat, de-acum descurcă-te singur !". Grija stăruitoare faţă de evoluţia tinerelor talente este uneori mai importantă chiar decît momentul primei publicări.

— Deci, care e modul cel mai potrivit ?

— Să nu publicăm decît pe începătorii în a căror evoluţie credem efectiv, dar să nu-i modelăm după gustul personal al fiecăruia dintre noi. Iar debutul unui tînăr să fie o sărbătoare şi pentru el, şi pentru cititori.

— De un real folos a fost pentru începătorii într-ale poeziei „Micul dicţionar poetic" publicat de dvs. în revista noastră. Intenţionaţi să iniţiaţi vreo rubrică asemănătoare ?

— „Micul dicţionar poetic" va apare anul viitor, îmbogăţit, fireste, faţă de ceea ce a apărut în „*Luceafărul*". Va fi un eseu despre ritm şi rimă. În viitorul apropiat vreau să încep, tot în „*Luceafărul*", publicarea unor serii de note despre „cum lucra Eminescu". Mă voi strădui să fie interesante, nu numai ca lectură.

— Seria de profiluri ale celor mai tineri poeţi, aşa-zisa carte poştală o socotiţi utilă în acest sens ? Ce alte mijloace ar mai putea folosi redacţia pentru îndrumarea celor care au trecut pragul debutului ?

— În principal, publicîndu-le poezii din ce în ce mai valoroase, expresii vibrante ale realităţii noastre. „Profilurile" sînt binevenite, atunci cînd criticii respectivi nu inventează „originalităţi" sau „trăsături specifice" inexistente. Astfel de „ajutoare" îi derutează pe începători, împingîndu-i pe calea obţinerii originalităţii cu orice preţ. Originalitatea nu se poate inventa, nici chiar de către critică. Ea există sau nu. Noi să ne îngrijim să avem, după expresia lui Maiakovski, „poeţi şi mulţi, şi buni, şi diferiţi".

— Este oare obligatoriu ca un poet lansat să fie publicat, o vreme, numai la o singură revistă, cum se întîmplă de obicei ?

— Dacă tînărul este un talent autentic, nu mă îndoiesc că toate revistele se vor strădui să-i obţină colaborarea. Dacă nu, revista care l-a lansat îşi va duce mai departe povara.

— Mulţi dintre poeţii apăruţi în ultimul timp au debutat în acest an şi în cadrul „Săptămînii poeziei". Ce le uraţi ?

— Să folosească acest prilej nu atît pentru a citi poezii, cît pentru a învăţa de la cititori. Este „încă un debut", în faţa celor pentru care scriem. „Săptămîna poeziei" face parte din nenumăratele mijloace, create de regimul nostru, pentru dezvoltarea poeziei româneşti, din care fac sau vor face parte şi cei mai tineri. Faţă de ceea ce ni se oferă, poezia rămîne întotdeauna datoare. Să facem în aşa fel încît datoria să rămînă cît mai mică.

Rep.

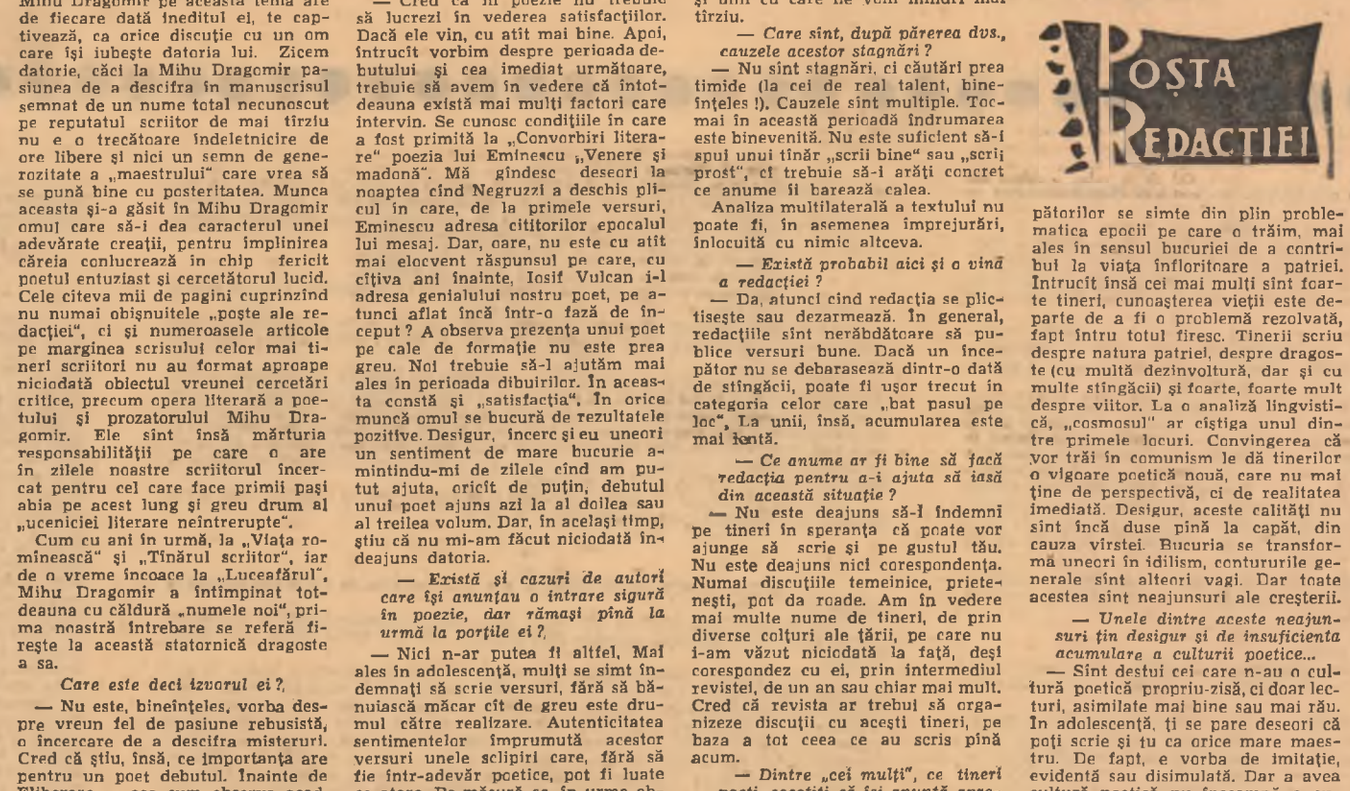

Fotografia : ION MICLEA

Șoferii basculantelor

Desen de N. ZAMFIR

reportaj de ROMULUS ZAHARIA

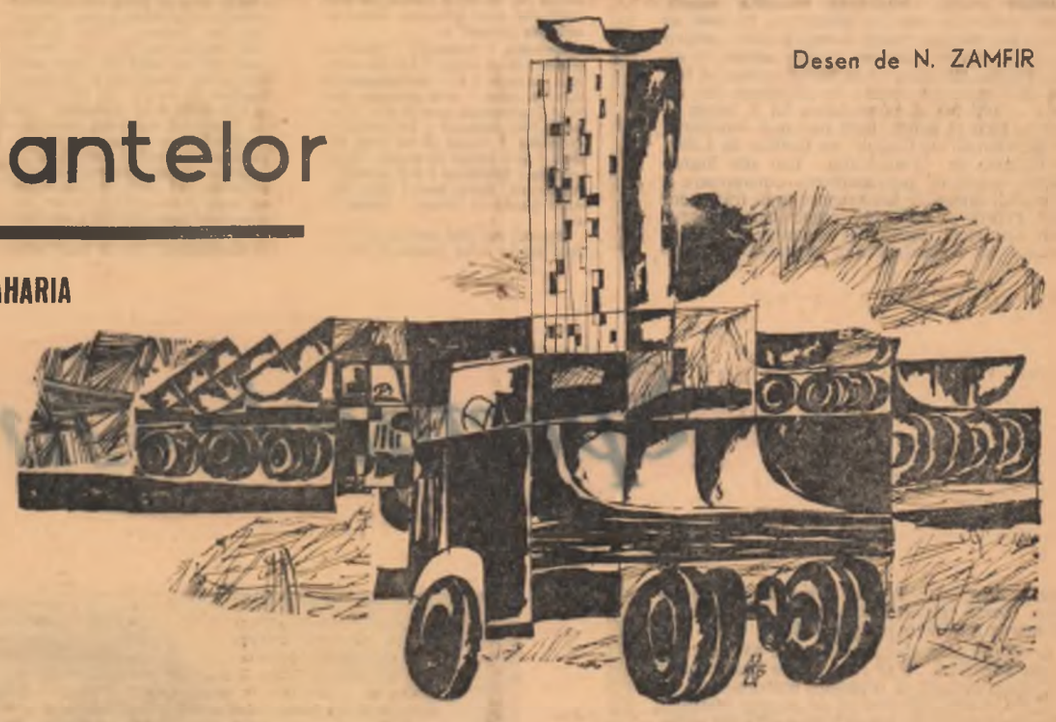

Iată, Calea Griviței e altă. E o cale nouă, recîldită, am spune, din temelii. Pînă mai ieri răscolită în adîncuri de escavatoare și buldozere, astăzi este străjuită de cuburile din beton și sticlă. Calea Griviței s-a liniștit. S-a așezat așa cum apele, docile, se așază în matcă. Febra trăită în ultimii doi ani a ținut-o trează zi și noapte. Viața merge înainte...

Bulevardul 1 Mai e și el altul. Construcțiile de la capătul dinspre marea arteră muncitorească sînt acum populate. În jurul lor zburdă copii, înăuntrul lor oamenii trăiesc o altă viață. Blocurile sînt construite din punctul mai prefabricate. Domină vernilul, galbenul, albul. (Un pictor își durea fierbinte să coloreze mult în alb; se gîndea, desigur, la oameni).

Balta Albă. Pieptănari. Drumul Taberei... Pe Calea Victoriei sau pe Șoseaua Giurgiului, pe Cheiul Dîmbovița, de la microraionul studențesc pînă mai jos, pe Lîncrăi — pretutindeni au crescut coloșii din beton și sticlă. Adaști, priveși. Lipsesc, e adevărat, acantele turnate în ghips: lipsesc cintrele, cariatidele sau capitelurile pilaștrilor, modilioanele consolelor. Arhitectura de azi este nefa, elegantă. O linie nouă.

...Priveși. Îți aduci aminte de toate cîte s-au petrecut pe străzile astea, de toate cîte au fost. Constructorii au măturat trecutul. Ai vrea să îmbrățișezi mulțimea aceasta de oameni care au dat altă culoare locului și timpului. Să-i îmbrățișezi — nu, nu vei fi sentimental! — așa cum azurul cerului învăluie allul blocurilor, așa cum lumina scaldă verticala gîndului omenesc. Printre cei ce au ajutat gîndului omenesc să prindă viață se află și șoferii basculantelor.

Pămînt răscolit

Balastiera este locul cel mai rău croit și mai cenușiu unde muncesc oamenii din construcții. Atît de cenușiu încît treci pe lîngă ea și nu ți oprești privirile. E un cimp. Un cimp întins cît vezi cu ochii, un tablou mereu același și totuși altul, aflat în necontenită schimbare, mutîndu-și fascinant și într-una perspectiva, de la o zi la alta nouă, mereu depărtîndu-se. Acolo unde astăzi se află un dîmb, mîine se cască, pînă la nivelul stratului de apă, o groapă, de opt pînă la zece metri adîncime. Peisajul se răstoarnă necontenit. Azi roțile basculantei se înecă în apă. Trudă roților proiectează sumedenie de pietre cînd vor să scape de nisipul înecăcios, de apa care ascunde ochiuri adînci. Mîine totul coboară cu alți șapte sau opt metri. Zeci de mii, sute de mii de tone de pietriș și nisip, trezit din încremenirea milenară, iau drumul betonierelor. Cimentul sau varul le încremenește din nou în liniile elegante ale blocurilor.

Aici, la balastieră, pămîntul e răscolit, scotocit de escavatoare. Oamenii îl desfac strat cu strat. Materialul acesta neprețuit, comun, devine geometric modernă cînd se așază pe mistria zidarului sau cînd îl scutură vibratoarele betoniștilor. La balastieră rămîn doar valuri de pămînt negru și roșcat, valuri nesfîrșite și gropi fără număr, — pămînt răscolit, pustiu cu dune mereu mișcătoare în bătaia cupelor de escavator și berheelor de buldozer. Un pustiu în care oază e rampa elevatoarelor, un pustiu în care iarba crește doar înainte și foarte rar în urmă. Și dacă se mai află cîte o brazdă răsvrătită, strivită în lumina soarelui sau în bătaia vîntului, cumplitul cataclism prin care a trecut a îngenunchiat-o și iată-o, speriată, dureros înțepenită. Iei-colo, cîte o tulpină de omag cu flori liliachii, cîte o arnica cu tulpină țiritoare și flori galbene răsărite cine știe cum, făcîndu-și nesfîrșitele cicluri de viață. Citeodată, pămîntul negru alcătuiește un fundal cromatic pentru florile albe, în cinci colțuri, ale laurului dar și un amarnic adăpost, mereu amenințat cu strivirea, pentru coada șoricelului cu frunzele ei mici, mici, stinghere și parcă apăsate de spațiul nemărginit.

Nimic nu e mai virgin ca aceste locuri. Aici totdeauna a fost liniște, o liniște adîncă. Și peste noapte s-au ridicat la marginea cîmpului mașini roșii cu cupe strălucitoare, buldozărele, screperele, transportoarele suple, prelungi. Nici drumi, nici potecă pînă în clipa cînd se răstoarnă prima cupă de pămînt. Sosesc basculantele. Își croiesc drum pe un pămînt afînat. Primul drum e și cel mai greu. Cu timpul roțile basculantelor vor ști să-l bătătorească și să-l facă dacă nu ca șoseaua asfaltată oricum tare, deși nu chiar așa de neted. Mereu se acoperă cu pămînt bătătorit drumul de ieri, necontenit se deschid alte drumuri. Din această pricină poate balastiera dă gustul netemeiniciei.

Încleștarea cu pămîntul e sălbatică. Oamenii sînt aspri, violenți chiar, foarte adesea nepăsători și de aceea greu de răscolit. La balastieră oamenii sînt grăbiți, imposibil de ajuns din urmă.

Balastiera nu cunoaște zgomotul. Cîmpul este atît de larg încît încleștarea fierului cu pietrișul se consumă în tăcere. Lărgimea spațiului dă senzația încremenirii. Cînd privești forfota balastierei de pe o ridicătură de pămînt te alli ca în fața mușuroiului de furnici: vezi furnicarul de oameni dar nu auzi nimic. Film mut.

Oamenii sînt tăcuți.

Au o tăcere apăsătoare, greu de înțeles. Șoferii sînt totdeauna, sau aproape totdeauna morocănoși. De altfel nu cunosc altă lege a șantierului în afara graficului. Drumurile lor sînt nebunești. Basculantele zdrăngăne, se schîmbăie prin hîrtoape. Au sosit la încărcare și curînd se pierd în nori de praf. Le apasă povara, le apasă grija timpului. Au plecat pe șantierele Capitalei.

Aici oamenii nu au timp. Nici răgazul de a fi sentimentali. Uriașele grămezi de nisip — comenzile de material balastier curg neîntrerupt, de pe toate șantierele Capitalei — îne oamenii să se gîndească prea puțin la ei și mult mai mult la drumurile și obligațiile lor.

Oamenii balastierei au văzut filmul „Șoferii iadului". Și acolo peisajul este asemănător celui de aici. Și acolo oamenii gonesc neîntrerupt. Și acolo pămîntul intors din loc în loc îi apasă pînă în adîncul ființei. Cei de aici au un mit locul unde munbese pămînt răscolit. Sînt răscolitoare sentimentele oamenilor, năzuințele lor, deși nespus de grea le este truda, ca atunci cînd au venit apele.

...Erau cinci. Unul din ei citise pe Capek. Și nu știu de ce dar rămăsese cu convingerea că primăvara ar fi o rusalcă. Că ar semăna cu un licăr de lumină „care putea să fie trup omenesc sau un șomoioc de ceață". Că trupul i-ar fi „numai raze și n-ai avea ce să apuci cu mîna, ți se strecoară printre degete ca o adiere de vînt, ca lumina, ca negura". Simțea adierea primăverii. O vedea pe ea, primăvara, plutind în aer. Adulmeca puritatea ei și ea, primăvara, îi pătrundea în puri, în suflet, îi învăluia amețitor, așa cum el nu putea să suporte.

Un al doilea se gîndea și el. Scormonea după pietriș și nisip în albia Argeșului și se gîndea: oare de cîtă vreme se freacă una de alta pietrele astea? Și-au pierdut asperitățile, sînt rotunde, netede și plăcute. Mai netede decît palma care-i aspră și grea, decît scoarța copacului care-i așa cum e. S-au netezit, una de alta, s-au tot ciocnit, apele le-au spălat și șlefuit... Așa și oamenii. Unii de alții se ciocnesc, se înfruntă, și dacă-s tari, tari rămîn. Dacă nu, uite, ajung ca pietricica asta... Hai, îți găsim și tie un rost. Firește, la un bloc din acelea mari, mari...

Cel de al treilea nu vrea să gîndească. La ce-ar gîndi? La ce-i trebuie zbucium, la ce folosește iluzia? Încîntarea nu-i folositoare... N-are rost să te frămînți. Lasă să treacă ziua, să iasă cel 40 de lei pentru ziua asta grea, lungă, în care lopata este purtată de colo-colo prin albia întinsă, gălnoasă, îmbătrînită; prin ea curge apă grea de nepăsare și totuși înspumată de neliniști... Nu gîndi. Ce rost are? Trăiește pentru o zi, pentru ziua aceasta. Termini lucrul și te duci la bufet. Lumea se adună încet, încet... Și vin și gîndurile...

Al patrulea dintre muncitori cîntă. Scormonește cu lopata după nisip și pietriș și cîntă. O melodie voioasă, aduce cu Mărăcineanca, era însă alteeva, — o prelucrase el într-un chip anume. Și acum o cîntă, vioi, dar și cu ușoare tînguiri. Erau cîntece pentru pietrele ce vedeau lumina zilei, pentru ochiurile de apă, pentru vîntul ce bătea din sud aducînd cu el miros de verdeață, de muguri cruzi, de oameni... Era atît de departe de oameni, lar lui îi plac oamenii, îi place veselia, îi place jocul...

Cel de al cincilea simțea primăvara mai puternic decît toți. Dar o simțea, nu știu cum, de parcă i-ar fi sărutat huzele pline de sarea muncii. Era așa de tînăr... Și parcă i-ar fi prins, ea, primăvara asta, mușchii tari ai brațelor și nu l-ar fi lăsat să dea cu cazmaua și să dezgroape pietrișul. Îl amețea, îi făcea gîndurile să zburde, așa cum zburdă apa asta, așa cum cliporește, și-l învăluie din toate părțile. Iar el, iar ei, cu toții rămîn aici, pe insula aceasta de pietriș, de nisip. Și pietrișul se surpă, nisipul fuge și de pretutindeni vin ape mari, tulburi, furioase... vine primăvara.

Au rămas, cei cinci, rupți de lume. Au rămas în mijlocul albiei, pe insula de pietriș, cu soclul ei efemer. Cei cinci aveau gîndurile lor. N-au văzut apele, nu știau de vîltura ei. Cînd au simțit că le scurpă viața s-au strîns unul în altul, s-au îmbrățișat. Apele mușcau din limba aceea de piatră care-i mai lega cu viața. Și fiecăruia gîndurile îi alergau nebunește, de colo pînă colo, așa cum alerga, de colo pînă colo în coșul pieptului, inima. Pe țărm stăteau însirnite zeci de basculante, oamenii le făceau semne, strigau la ei, fi încurajau, iar apele mușcau, țărîmă cu țărîmă, din viața lor. Apele le-au înviluit picioarele, aduceau cu ele rădăcini... Nu, omul nu are rădăcini chiar atît de adînci, gîndea unul din ei.

...De sus, din cerul tulburat, a coborît un helicopter. I-a smuls apei — știmă blestemată. Unul cîte unul. Cei de pe mal au respirat ușurați. Cinci oameni erau salvați de la moarte.

De atunci, cel de al treilea a început să gîndească. Erau cinci. Au rămas oameni. Sînt și acum la balastieră. De viață i-a despărțit doar 30 de metri. Firul vieții lor l-a înnodat rădăcina cea mai adîncă — dragostea de om.

Descoperirea

Balastiera păstrează nuanțe vii în timpul verii. Iarna însă prisapul este dureros de uniform, de tăcut, deși explodarea nisipului se face tot atît de intens, tot atît de aprig. Poate de aceea culoarea galbenă a macaralei lui Simion cu dungile roșii, cu săgețile elegante trase de-a lungul transonului adus la „limită", îi face pe oamenii care lucrează în pălcurișul transportoarelor să urmărească cu privirea drumul ei.

Balastiera trebuia mecanizată. Așa cum era nu putea face față numeroaselor comenzi. Sortarea manuală era nesatisfăcătoare, productivitatea scăzută. O dragă nou-nouță urma să facă toate aceste operații. Trebuiau instalate conducte de aducțiune, care să transporte materialul pe estacadă, la sortatoarele mecanice. „Acolo, sus, vor fi instalate hunkerele — ne spune inginerul șef. Montate pe schele metalice, trei hazine de cîte două zeci de mii de kilograme capacitate vor fi ridicate la cincisprezece metri!"

...Cum oare să urci această greutate la o asemenea înălțime cînd macaralele de care dispui ridică doar cinci tone și au un braț de 10 metri! A fost chemat Simion Mangiurea. Va afla el soluția, va alege el din cîte soluții se iveau în vederea ridicării hunkerelor, pe cea mai bună?

Scheletele metalice, sudate și fixate la mare adîncime în beton aduceau la balastiera o schimbare esențială: eliberarea de lopată, de sită, de munca grea, nemilosă sub soarele arzător sau în urgia viscolului. Bazinele montate la înălțime, pe estacadă și racordate la conductele de aducțiune cu site mecanice înlocuiau mișcarea aceea continuă: lopata la grămada de pietriș, lopata la sită, așa, de dimineață pînă la neputința omului, în zeci de șiruri, în zeci de locuri de pe întinsul balastierei, pentru cu blocurile să răsară peste noapte, și ca sudoarea stoarsă să se adauge alteia: pentru ca altă viață să se înfiripe acolo unde n-a fost nimic sau a fost atît de puțin, atît de vechi și de dezgustător încît a trebuit să fie dărîmat. Mangiurea, cel de la macaraua galbenă, avea de ales: să facă o notă de serviciu, în care să arate că macaraua ce se află în grija lui nu poate rezolva această problemă. Ar fi răsucit volanul în chip spectaculos — are o anume eleganță cînd face treaba aceasta, de parcă ar conduce un automobil de curse — și ar fi părăsit locurile acestea aspre în care strident e doar galbenul macaralei lui. Sau...

Așadar, bazinele cîntăreau mult, estacada era la 15 metri — cu cinci metri mai sus decît săgeata macaralei. Oricine om ar fi înjurat birocratul care i-a trecut pe foaia zilnică de lucru: „ridicarea hunkerelor la balastieră". L-a înjurat și Sinică. Pentru timpul pierdut, pentru motorină consumată, pentru speranțele inginerilor de a mări capacitatea balastierei, pentru betoniștii de pe Grivița, pentru zidarii șantierelor din Capitală. Cel care l-a trimis pe Sinică nu s-a gîndit o clipă la neputința mașinei, la neputința omului.

Cert lucru: era un birocrat. Sinică nu s-a gîndit nici el să vireze pe dreapta și să părăsească groapa aceea. Știa ce înseamnă balastieră, cunoștea nevoile ei, pustiul ei. Lucrase ca șofer pe basculante ani în șir. De aceea a cuprins scheletele de fier cu ochii săi tăiați oblic, a pipăit niturile, valurile de sudură, a gîndit îndelung. Apoi s-a retras în cabina Tatrei lui. Toți credeau că omul acesta cu mustață zbîrlită, țeposă, va apăsa pe ambreiaj și va duce de acolo macaraua.

Simion și-a scos carnetul de lucru. A schițat felul în care sînt dispuse traversele verticale — patru stîlpi cu întăriturl nituite fixați în beton. O schiță din profil. Apoi a desenat trei pătrate, traversele văzute de sus. Și-a prins cu două degete vîrful mustăților. Din cînd în cînd smulgea cîte un fir. Cu ocalalită mîna unea colțurile patratelor în fel și chip. Una dintre aceste diagonale i-a adus soluția. Un scripete montat pe centru trage sarcina în sus. Un al doilea, montat pe colț și cel de al treilea, montat la bază, multiplică forța cablului tras de palanul macaralei. Puterea de ridicare a macaralei? Douăzeci și trei de mii de kilograme!

...A coborît din cabină. A întins inginerului schița încropită pe genunchi. N-au schimbat nici un cuvînt. Cîteva hotărîri, comunicate energic, o fost rezultatul acestei înțelegeri tăcute. Patru zile mai tîrziu decorul balastierei adăuga elemente noi: pe estacadă înfloriseră flori cu petale urlașe, pînă la marginea cerului. Roșul lor era minium de plumb.

Inginerul șef spunea maiștrilor:

— L-am criticat degeaba pe ăla, de la Autobază. Birocrat, ce-i drept! Nu s-e gîndit la neputința macaralei. Dar e perspicace, cu intuiție la oameni. Să știți, băieți: Mangiurea i descoperirea ăluia. Surprinși, maiștrii l au privit în tăcere.

Oamenii încep să se cunoască

Înainte să arunce spre înălțimi săgeata macaralei, Mangiurea a muncit la balastieră timp de trei ani. Aproape în tot acest timp prînzul de fiecare zi îl lua din mersul basculantei. Sorbea cafea din termos. Își potolea setea în zilele de arșiță cu apa din termos. Dar nu-și potolea goana. Au fost trei ani lungi în care viteza se transforma în tone-încărcătură, în număr de curse. Și dacă au dispărut de mult drumurile bătătorite de MAZ-ul lui de douăsprezece tone, sau dacă se află pe undeva, sub pămîntul acesta răscolit, urma roților de la autobasculanta lui, ele i-au rămas în minte. Pînă și floarea liliachie de omag îi zîmbește și astăzi în amintire.

N-a fost prezentat tovarășilor săi, MAZ-iștii. N-au fost chemați să li se spună, atunci, la angajare:

— Iată noul vostru tovarăș cu MAZ-ul 51.117. Cunoașteți-vă, ajutați-vă, fiți buni tovarăși.

Nu, nimeni n-a făcut așa ceva. Mai stătea îngîndurat acolo, la buza balastierei cînd dispecerul i-a strigat:

— Ce-așteptl? Pe sfîntul Petru să-ți deschidă? Intră la banda transportoare!

A încărcat pietriș mărgăritar. A ieșit la linia de centură trecînd într-o clipită de barăci, a străbătut cîteva străduțe din cartierul Mohănescu și iată bariera: 7 km... Cînd? Străzile Antiaeriană, Drumul Serii, Răzoare; apoi Leu, Podul Grozăvești, Giulești, Podul Grant și, în sfîrșit, Grivița, la nr. 506, la șantierul celor douăzeci și unu de blocuri. Descarcă. A străbătut 23 de km.!

Singur, nestiut de nimeni, a făcut cale întoarsă. A încărcat balast, material nesortat. Și din nou la drum. Linia de centură, bariera. Drumul Serii, Răzoare... Conducătorul unei basculante ridică două degete în dreptul ochilor, în semn de salut. Un sunet scurt, unul lung, din nou un sunet scurt. O frîntură de zîmbet și numărul basculantei: 51.112. „E de-ai noștri" — și-a zis. „Îi cunosc după numărul de circulație".

Către amiază l-a întîlnit pe 51.113. Nu știa decît atît: MAZ-ul care-l depășise cu o viteză nebună avea numărul 51.113. Cine-l conducea, cum arată omul atît de indemnatic de la volan, nu și-a putut răspunde. De ce grăbea astfel? Pe la patru după amiază întîlnește un MAZ dichisit, lustruit ca o limuzină, cu faruri nichelate și semnalizatoare duble. Frînele lucrau perfect. La parbriz se bălăngănea un tigru din mătase galbenă și neagră. Pinlițele la roți erau vopsite cu roșu. Tot roșii erau și linițile de pe capotă. Cel de la volan a ridicat două degete, a claxonat o dată scurt, o dată lung și încă o dată scurt. L-a însoțit aripa lîngă aripă — doar cîțiva centimetri îi despărțeau, a zîmbit fugar și s-a depărtat. Simion a claxonat vesel. Pe ceilalți i-a întîlnit în zilele următoare. Erau vreo zece. Au ajuns să se cunoască mai cu seamă după felul cum făceau cursele cu încărcătură. Pentru că nu aveau decît un singur gînd: să-și asigure numărul de curse și tonajul. De aceea goneau într-una. Chibzuiau fiecare clipă. Se certau cu dispecerii, își aranjau astfel numărul de curse ca să le „iasă" și suma kilometrilor parcurși și numărul de ore. Pentru cei mai mulți important era doar faptul că-și asigurau suta de lei zilnică.

...Dimineața, la garaj, se adunau din toate colțurile Bucureștiului. La șapte fără zece minute intrau în balastieră; la șapte fără cinci se rînduiau la capetele benzilor transportoare. Patruzeci de minute mai tîrziu se aflau la betonicre pe Griviței sau pe Mihai Bravu, pe Calea Victoriei sau la Grozăvești, la Giulești, oriunde erau chemați cu încărcătura lor. De obicei făceau lanțul aceleași curse. Se înscriau astfel într-un circuit respectînd ordinea numerică a serillor de circulație: ...11.512. ...13 ...16 (șaptesprezece era Simion) ...19 ...20 ...22 ...23 ...24 și, în sfîrșit, ...28. O altă serie, scurtă, începea cu 52.204. Dacă unul dintre ei nu reușea să se „prindă", ieșea din circuit obligatoriu, nu avea dreptul să-i încurce pe ai săi. Pînă și timpul rezervat prînzului, prelungit cît de cît, ajungea să te scoată din circuit. O dată scos din joc nu mai ai posibilitatea să reintri decît a doua zi, înțelegeți cu concluzii complete. Pentru că ceilalți continuau să alerge economisind fiecare minut, alergînd cu grijă itinerariul, scurtîndu-l pe cît se putea atît la dus cît și la întors. Ajungeau să facă șapte pînă la opt curse și să străbată pînă la patru sute de kilometri zilnic. De obicei la capătul forțelor, nu-și făceau prea multe gînduri. „Trăgeau" și atît. În auz le stăruia bătaia tacheților de la motor. Noaptea, în vis, zornăia pietrișul frecat de metalul basculantei, niriia maneta de la schimbătorul de viteză. Nu vedeau decît pietrișmărgăritar, nisip, iar pietriș, ieșit de la sortatoare. În timpul curselor intrau pe la punctul de control al balastierei. Ajutorul lor trecea la volan, iar ei, șoferii, vizau foaia pentru tonaj și kilometri. Prindeau basculanta din mers, preluau volanul tot din mers și trăgeau la încărcare. Ca să cîștige timp puneau mîna pe lopată și egalau balastul. Tot din mers luau viza pentru foaia de întoarcere. Prinzul îi prindea pe drum. Simion lua masa împreună cu ajutorul său.

— Vizante, scoate și taie pîinea. Împarte salamul.

— Da, șefule, s-a făcut.

Deșuruba capacul termosului și împărțea egal cafeaua fierbinte. Beau apă rece din izvoarele cu duiumul răspîndite într-o balastieră. Și mereu se înscriau în circuitul acesta, mereu scurtau timpul, necontenit alergau. Iar munca lor se aduna în piloni, în beton turnat la prefabricate. Nisipul se așeza în tencuieli. Ei vedeau metamorfoza, o înțelegeau și se bucurau, trăiau victoriile șantierelor și-și vedeau mai departe de treabă. În ritmul care și l-au impus, unii ultau că mașinile sînt un bun obștesc, că trebuiau îngrijite, păzite. Dacă la o roată se rupeau prezoanele, le lăsau rupte și goneau într-una. Săreau piulițele, plesneau cauciucurile. Așa, pînă mașina nu mai putea să se urnească. Rămîneau „în pană". Nu aveau depanare. Nici nu se ajutau între ei. Așteptau pînă seara cînd, în ultimul lor drum, careva le făcea hatîrul și-i remorca. Rămîneau în garaj și pierdeau acolo clipele, orele, zilele cînd au muncit ca besmeticii. Pierdeau ce-au cîștigat — timp, nu mărr de curse, bani, pentru că nu și-au îngrijit mașinile.

Simion a cîntărit fiecare din aceste lucruri. A ajuns să știe că sub învelișul de ușurătate „a lui 51.112", a lui Petre Nedelcu, se ascundea o ambiție fără margini. Omu acesta rotofei era necontenit vesel. De dimineață și pînă seara fluiera, își păstra buna dispoziție chiar și atunci cînd toți știau că ar avea motive să fie supărat. (Și motive, slavă domnului, sînt destule: o pană de motor, o cursă pierdută, în sfîrșit, o supărare ca atîtea altele, în tihnite la oameni). Nedelcu își păstra firea dar era cum plit cînd se aducea vorba de munca lui. Cursele-i lesnă după orar: viteza mare cu care alerga, îndeminarea cu care se strecura „printre" (e vorba de diverse obstacole o dovedeau cu prisosință.

Cînd un om nou vine la balastieră faptul n-are importanță, sau dacă are, e prea puțină. Cînd omul acesta începe să fie altfel decît ceilalți, atunci da, trebuie văzut ce este cu dînsul. Așa grăiește legea nescrisă a acestor oameni. Studiindu-i, Simion și-a impus să fie într-un anumit fel.

...MAZ-ul lui Ilea Luca și-a făcut intrarea în balastieră cu scrîșnet de frîne, șfidind parcă totul și spunînd: „Cinmi-s eu ", e drept, păstrîndu-și o siguranță justificată, nu îndoios, dar oarecum ostentativă în mulțimea aceasta de șoferi abili. Ilea simțea admirația multora din cei de față pentru frînele „tari" și sigure. De aceea a și accelerat, săltînd prin hîrtoape ca o barcă pe valuri, tăind drumul în linie dreaptă, pînă la benzile transportoare și lăsînd în stînga drumul bătătorit. La întoarcere a urmat același drum. Dar, prea tîrziu a rotit volanul mult, spre stînga. Nimerise în straturile de humă. Se afunda centimetru cu centimetru, încet, foarte încet. Huma i-a prins gențile de la cauciucuri, apoi buticul de la roți, diferențialul...

Jumătate din ziua de lucru trecuse de mult. Nimeni nu-i întindea o mînă de ajutor lui Ilea. Erau, cu toții, tare grăbiți și aminau pentru o altă cursă clipa cînd avea să-l scoată din huma aceea neagră care *lura centimetru cu centimetru* din MAZ-ul puternic. Ilea s-a resemnat. Pînă seara, la încheierea cursclor, n avea la ce să spere. Dar fiindcă în pămînt și soarbe lacom. Un altul îl întreabă:

— Da' ce bei atîta apă, nene Oltene?

Bătrînul își șterge obrazul udat de apă.

— Mi-a pus nevasta de prînz doi pui fripți. I-a cam ars și i-a cam sărat. Da' au fost foarte buni...

De ce atîta fantezie? N-a mai mîncat pui fripți? Nu, e om cu casă deosebită la care puiul de fiecare zi nu poate lipsi.

...Ce-i de față nu-și mai puteau stăpîni rîsul. Olteanu nitase că au prînzit împreună brînză sărată, roșii și mițică friptură. pare-mi-se, adusă la masa încropită acolo, la balastieră, de Nedelcu și de un altul. Și asta pentru că „nea Oltenu" are o imaginație aprinsă.

La 26° Est de Greenwich

— Craiu! Craiu să-l ducă! E rîndul lui, strigă Dumitru Oanță oprind basculanta.

— E și timpul de-altfel, strigă un altul, mi se pare, cel de la 51 124.

— Se duce Craiu.... spune domol Mangiurea. Fac parte din aceeași coloană și trebuie să-l ducă.

Dumitru Oanță trage basculanta mai aproape de mașina dichisită a lui Craiu arătînd prin aceasta că nu vrea să scape un cuvînt din hotărîrea acestuia. Oanță era un hîrhat zdravăn, cu umerii lați ce încăpeau greu în cabină. Sosise timpul răfuielii cu apucăturile acestui om, asta știa el bine. Ceilalți se uitau la ei, întrebător. Ca membru de partid trebuia să ia o hotărîre. Și această hotărîre trebuia să fie dreaptă și să nu aminteacscă sancțiunea ce-a căpătat-o în vreme ce Craiu era ajutor de șofer la dînsul. Ca doar știa mai bine decît toți: cînd s-a dus la nuntă (întîmplarea aceasta s-a petrecut acum cîțiva ani) nuntașii i-au dezumflat cauciucurile, nu l-au mai lăsat să plece. Lucrau pe vremea aceea la balastieră la Stoenești-Olt, — și nu a putut fi dimineața prezent la sortatoare. Ion Craiu l-a pîrît... Nu, Craiu trebuia să înțeleagă că el va lua o hotărîre justă...

Aștepta și făgărășanul acesta blond, uscat și înalt, Gheorghe Cloca, și negricriosul Ion Feraru. Gheorghe Cloca știa posomorît deși nu avea de dat socoteală pe seama prieteniei cu Craiu. E și el membru de partid, trebuie să hotărască și dînsul, trebuie să-și spună și el cuvîntul, cu toată asprimea, în cazul cînd Craiu n-o să-și bage mințile în cap. Dar e prea calculat ca să se pripească. Așteaptă să vadă întîi ce hotărîre o să ia Craiu, deși a trecut destul timp...

Feraru, o!, mașina lui nici nu poate sta lîngă a lui Craiu. De ce a tras-o atît de aproape? Ca să se vadă și mai mult deosebirea dintre felul cum știe el, Craiu, să-și îngrijească mașina și cum știe Feraru să o facă să zdrăngăne din toate încheieturile? Parcă întîrziind răspunsul, Craiu îi strigă lui Feraru:

— Fugi, mă, cu rabla ta îmi murdărești mașina.

— Oooo!... s-a auzit din toate piepturile.

Și ochii tuturor s-au îndreptat spre botul M.A.Z.-ului pe care-l conducea Feraru și cu toții priveau ursul acela nichelat, strălucitor, lustruit și șters de praf la orice popas. În rest basculanta era acoperită cu stropi vechi de noroi; aripile erau zgîriate și crăpate: de sub gașiu atîrnau sîrme, geamul de la cabină era spart, lipsea un miner la ușă. Numai ursul acela fixat în față, deasupra radiatorului, sfidînd amețitor în bătaia soarelui și razele ascundeau parcă și petele, și minerul lipsă și zgîrieturile, că Feraru numai de uns îngrijea. Vorbele lui Craiu l-au îngenuncheat, Feraru s-a urcat la volan, a apăsat ambreiajul și a plecat strigînd:

— Asta-i păcatul meu. Dar al tău e mai rău. Sufletul îți e în noroi. Și 52 506 se pierdu în colțiiura drumului.

Dar ceilalți așteptau. Așteptau tînarul, veselul Ilie Marinaș cu fața cioplită parcă în lemn. Lui Craiu i-a dat prin gînd să-i spună: „Aliș cu cap de tînăr chemat la muncă voluntară". Dar s-a oprit la timp. Așteptau și Petre Nedelcu, supt, cu cute adînci pe frunțea îmbrobonată de sudoare: Olteanu (Re punct) Ion, atît de vesel de obicei, acum aflat parcă în așteptarea unui eveniment fără seamăn (au și nitat oamenii aceștia gravi, morocănoși, ultima lui invenție, pe seama căreia s-au veselit atîta: „președintele Kennedy e căsătorit cu o fiică a lui Abraham Lincoln"?). Și Marcu Melțer care poate se gîndește și el la Craiu dar și la răspunsul ce trebuia să și-l dea demult: ce meserie să învețe feciorul lui frate-său acum înfiat de el, că frate-său a murit, iar copilul a crescut laolaltă cu copiii lui. Și Ilea Luca așteptă cu gîtul lui lung și strîmb, ca un git de vioară, cu mărul lui Adam în necontenită mișcare... Numai Tănase, cel cu fața albă și neagră bombănea. Își jură să aibă grijă de mașină, să-i stringă piulițele, să-i curețe motorul. Dacă ar fi făcut așa, sigur, mulțimea asta de oameni nu s-ar înfrunta acum, n-ar aștepta vorbele lui Craiu cu atîta patimă. Tunase vedea doar că se sparge unitatea colectivului lor de muncă. „Ne-am legat atît de greu ca acuma să dăm totul peste cap, să ne rupem, să fim ca inainte, să nu ne ajutăm între noi. Am muncit zadarnic și cei de la O.B. și noi, utemiștii. Craiu, dacă vrea, ar putea să mă ajute, să spună o dată că mă remorchează... De ce n-ar face-o, de ce se înfruntă cu atîția oameni?... Oare el n-a fost legat de mașina lui nea Dutescu? N-a fost „tras" de nea Mangiurea? Atunci ce mai vrea?...

Craiu își aprinde liniștit o țigară. Răspîndește miros de tutun bun, amestecat cu parfum, poate cumarină sau altceva. Fața lui e rasă proaspăt. Privește pe fiecare în parte și cu voce stinsă îi spune numai lui Dutescu:

— Nu-l duc. Pe Tănase nu-l duc!

...Portierele se trîntesc cu furie. Poc-poc. Poc-poc; motoarele duduie. În cimp rămîn doar două basculante, doi oameni: Tănase și Craiu

De la ultima mașină, mergînd în zig-zaguri, își scoate capul bătrînul Olteanu.

— Ești Red! Un Red adevărat, Craiule! Filmul „Șoferii iadului"... Da, ești Red din filmul lui C. Raker Endfield... Făcat că nu semeni cu Patrik Mc. Goohan... păcat... om de nimic...

Singura dată cînd o nimerise, cînd spusese exact toate numele celor aflați la meridianul zero, lîngă Greenwich. fu aceasta. Cu altă situație nu știu dacă s-a mai întîlnit, dar, evident, era semn că „nea Olteanu" e mult mai profund și se ocupă cu adevărat de arta...

Cum era și firesc, a avut loc adunarea deschisă de partid. Se dezbatea o temă nouă pentru oamenii basculantelor: otica muncii. Referatul a fost scurt, cuprindea doar date, iar comentariile erau laconice: „așa e bine pentru că... așa nu e bine, că dacă am face așa..." Sau: ...„sînt printre noi unii tovarăși care..." și... „mai sînt încă și din cei care..."

S-au înscris la cuvînt. Au schimbat repede generalul cu particularul, cu alte cuvinte au trecut la „concret". A fost criticat Feraru. (Dutescu, mi se pare, a fost neîndurător). De ce a fost criticat Ion Feraru? Că, plecat fiind în Transilvania, împreună cu alții, să aducă M.A.Z.-uri pentru Autobază, nu s-a îngrijit de motor. Singura lui grijă era să lustruiască, de zor, ursul de pe botul mașinii. Pentru că ursul nu putea să tragă M.A.Z.-ul în locul motorului, Feraru a rămas pe drum, a fost mult mai tîrziu decît ceilalți și încă purtînd, scris cu vopsea albă (nu se știe de cine, arată referatul), cu litere de o șchioapă următoarele versuri: „Are mîță că-i ursar (poate că-i negricios, n.n.) Nu-l poate vedea murdar".

A venit rîndul lui Ilie Marinaș. „Ce-a făcut mezinul?" se întrebau cei de la adunare.

Secretarul îi privea, bătea cu creionul în pahar să se facă liniște și ochii lui parcă spuneau: „Aveți răbdare. Poznașul ăsta are și el de dat socoteală!"

...„Fluturașii folosiți de Pronosport la reclamă pe basculanta lui Craiu? Cum așa? Cînd?" Cu toate acestea lucrurile așa s-au petrecut — știu cu toții. După ce s-a înfruntat cu ceilalți, Craiu s-a dus ca de obicei la garaj. Locuiește undeva, la vilele de la Băneasa, era deci foarte aproape de autobază, așa că gîndea de acasă fără grijă că va întîrzia. De astă dată însă... Referatul arăta clar: „Tovarășul Ilie Marinaș e un tovarăș bun, devotat, disciplinat. A lipit însă cîteva mii de fluturași Pronosport pe basculanta condusă de Craiu. Este un act netovărășesc, pe care noi toți trebuie să-l apreciem ca atare". Și mai e ceva: „Întrucît tov. Ilea Luca s-a solidarizat cu tov. Craiu în a nu ajuta tovarășii de muncă, tov. Ilie Marinaș l-a ținut de vorbă și, în timp ce se afla pe scara autobasculantei, l-a dus pînă în sat la Bragadiru, unde l-a și lăsat... deși autobasculanta lui Ilea se afla la încărcare. Clue a pierdut din asta, tovarăși?" — întreba referatul. „Desigur, planul nostru, sanlicrele. Oare acesta este mijlocul prin care îndreptăm noi atitudinea unor tovarăși față de colectiv, de muncă? Desigur, nu așa trebuie procedat. Să discutăm dar"...

„Să discutăm dar" și-au spus. „A greșit Marinaș sau n-a greșit"? s-au întrebat apoi. Unii au spus da, ceilalți mulți; alții au spus nu. În definitiv și acestea sînt mijloace de educare. Colectivul intervine cu mijloacele lui și curmă apucături egoiste ca ale lui Craiu. El, Craiu, este într-adevăr vinovat, au spus vorbitorii. Ilea s-a împăcat cu Craiu pentru că este un om slab, e și el fanfaron, deși n-ar avea pe ce. Tot dintre cei slabi este și Feraru, care totodeauna dă vina pe mașină. Mangiurea a preluat basculanta 52 506 condusă de Feraru după ce cu 51 117 străbătuse 108 000 km și a intrat la reparații capitale. „Noua" basculantă nu avea nimic bun în ea. Totul era năzuințe. Cum a putut unul să străbată 108 000 km, iar altul numai 20 000 km? Se știe, Mangiurea a lucrat aproape o lună de zile la reparația lui 52 506 și a scos cu ea aproape două mii de lei salariu plus 400 de lei primă la planul financiar... Așador, este vorba de două atitudini față de muncă, de oameni diferiți — unii care înțeleg ceea ce este bunul obștesc, iar alții care nu vor să înțeleagă.

Nu l-au cruțat nici pe Cloca pentru ajutorul „dat în compensație" și numai așa. Adică — dacă mă ajuți, te ajut și eu. Nici pe Mirgu, cică „ține pieptene în ladă, cînd are nevoie careva nu le dă". Despre Dumitru Oanță au spus c-ar fi coltos și că de aia nu găsește drum la inima lui Craiu, la care tot Oanță a răspuns că n-ar fi nici un drum spre inima „sătuș". Olteanu „a fost de acord cu ce-a spus tov. Oanță" și „vrea doar să adauge ceva".

— Am să vă spun simplu: în fața mea îl am pe Red. Da. Îl am pe Patrick Mc Goohan, adică pe Red, numai că Red arată altfel, e mai înalt, mai puternic, și cred că nu se parfumează cum face Traian Craiu. Vreau să spun că-i mai r

PATIMA POEZIEI

Îl înțeleg. Îi place poezia, are chiar pasiune pentru ea, pasiune care, cu timpul, a devenit o patimă devorantă. Nu refuză niciodată invitațiile de a recita la festivaluri și matinee poetice, la aniversări și comemorări, la radio și televiziune. Ba mai mult, se oferă generos să susțină, chiar și singur dacă e nevoie, un recital poetic. E o patimă nobilă și, ca pe toți oamenii care nutresc pasiuni înălțătoare, îl înțeleg.

Eu însumi sînt pasionat de poezie; în afară de lecturile pe care le fac acasă ori la bibliotecă, nu pierd niciodată prilejul de a asculta poezie recitată de slujitorii Thaliei. Și mărturisesc a fi ascultat de nenumărate ori recitări de înaltă școală, care m-au impresionat profund.

Dar de cîte ori îl văd apărînd în scenă pe actorul X, pur și simplu mă intimidez, prezența lui mă inhibă. Îmi dau seama că noi, auditoriul, îi sîntem mult inferiori: nouă ne plac **anumite** poezii, înțelegem **anumite** poezii, avem ceea ce se numește **preferințe**. El, însă, se pare că a pătruns însăși esența poeziei, pentru el nu există poetul **cutare**, poezia **cutare**, ci numai Poezia. De aceea — și lucrul acesta va trebui să-l apreciem cîndva la adevărata lui valoare — toți poeții, în recitarea lui X, încep să semene între ei, astfel încît nu-l mai deosebești pe Maiakovski de Coșbuc, pe Guillen de Labiș, pe Horațiu de Cringuleanu. Toți sînt literalmente striviți de personalitatea covîrșitoare a actorului, supuși cu înversunare unui tratament unic. Pentru el nu există clasic sau romantic, ritm sau rimă, vers alb, asonanță etc. (Unii pretind că nu există nici măsură...) El cunoaște doar atît: **Poezia, și numai ei i se supune.** Toate celelalte mărunțișuri sînt umbrite de marea intuiție a poeziei însăși.

Se spune despre unii că nu văd pădurea din cauza copacilor. X te face să nu vezi copacii din cauza pădurii. E o pădure uniformă, cu copaci de aceeași grosime și de aceeași înălțime, aliniați cu rigla, iar actorul, ca o veveriță sprintenă, sare dezinvolt dintr-unul în altul.

Dar să-l vedem la lucru. **Își alege**, bunăoară, pentru punerea în valoare a propriului talent, poezia „Somnoroase păsărele" de Eminescu. Titlul și numele autorului le anunță cu tonul cel mai natural din lume. Apoi se transfigurează, arborează un zîmbet care vrea să fie enigmatic, își ia o privire rătăcită și o doză dublă de aer în plămîni și începe masacrul: **„Somnoroase (oase** e aproape cîntat; urmează o lungă pauză în care ascultătorii trebuie să intre în atmosferă și să-și închipuie cît de somnoroase sînt bietele...) **păsărele** (aici vocea coboară pînă la cușca suflerului) **Pe la culburi** (din nou pauză, pentru că numai școlarii fac pauză la sfîrșitul versului, actorul cu personalitate și-o fixează undeva, pe la mijloc) **se adună** (gestul interpretului exprimă foarte sugestiv acțiunea de a se aduna, filfiind chiar degetele ca niște aripioare), **Se ascund** (tăcere circa 20 de secunde, în care timp publicul va trebui să se întrebe: „unde se ascund somnoroasele păsărele?" și, într-o explozie de triumf:) **în rămurele** (apoi, cu un glas funebru:) **Noapte bună!** (de parcă ar spune „aleluia"; publicul respiră ușurat, dar recitatorul nu ezită să-i dea lovitura de grație, izbucnind ca un vulcan:) **Doar isvoarele suspină,** (cei din primele 10—15 rînduri de bănci aud chiar un suspin isvorît din pieptul tulburat al actorului) **Pe cînd codrul negru** (mi-e foarte greu să arăt cum se pronunță pe scenă cuvîntul „negru", care iese cu un fel de furie neagră printre incisivi; actorul tace, sugerînd că și codrul negru face același lucru, și abia după ce tăcerea a fost înțeleasă de toți așa cum trebuie, cel ce tăcuse rostește, ca o concluzie:) **tace; Dorm și florile-n grădină** (aici recitatorul mîngîie cam la nivelul genunchilor niște flori imaginare, pentru ca lumea să-și dea seama că el participă afectiv la somnul florilor din grădină) **Dormi în pace!** (pentru a nu repeta „efectul" de la „Noapte bună", actorul a rostit urarea cu vigoare, ca și cum ar fi spus: „La luptă pentru pace!") **Trece lebăda pe ape** (o clipă, actorul se transformă în lebădă care trece pe ape) **Între trestii să se culce** (ni se „arată" trestiile; apoi, fiindcă versul următor i se pare interpretului nițel mistic, înlocuiește cu de la sine putere „Fic-ți îngerii aproape" prin:) **Fie-ți liniștea deplină** (care, deși nu rimează cu **ape**, e lipsită de misticism; în sfîrșit, sec:) **Somnul dulce!** (și, fără nici o pauză:) **Peste-a nopții feerie** (mîna trasează o curbă largă în spațiu) **Se ridică mîndra lună** (curba e desenată în sens invers) **Totu-i vis și armonie** (ambele mîini se ridică în semn de mulțumire spre tavan; în cele din urmă, actorul, amintindu-și că în stagiunea trecută a primit aplauze la scenă deschisă pentru felul cum a rostit replica „Ieși afară!", tună pe același ton de succes sigur:) **Noapte bună!"**

E drept, am mai exagerat nițel. Dar și dumnealui a cam exagerat...

Cînd recită la radio, trebuie să stai cu mîna pe buton, ca să poți potoli, la nevoie, avîntul intempestiv al recitatorului (altminteri riști să-ți bată vecinii în perete), sau să poți înțelege despre ce e vorba cînd vocea actorului coboară, introspectiv, în adîncuri insezizabile. La televizor, gesturile sale au mișcări atît de curioase încît tresari mereu la gîndul că acestea s-ar putea datora unor defecțiuni misterioase ale aparatului.

Poate că sînt nedrept, poate că numai el, X, deține secretul Poeziei, poate că noi, profanii, nu am reușit încă să ne ridicăm la înțelegerea adevărată a tainelor interpretării de versuri.

Deocamdată însă, pînă vom reuși să cucerim înălțimile amețitoare pe care actorul-veveriță s-a cățărat atît de agil, vă rog să rectificați dumneavoastră titlul acestor rînduri: nu „Patima poeziei" ci „Patimile poeziei".

Dumitru Solomon

VERSURI PENTRU MUZICĂ UȘOARĂ

Autorul care semnează e Mihai Dumbravă. („Amintiri de neuitat", muzica de Noru Demetriad).

Stau și mă-ntreb pentru ce / Sîntem doi, cînd puteam să fim doar unul? / Pentru ce și-au umbrit două vieți / Zorii primei dimineți.

Autorul textului este Eugen Mirea. Din păcate, acestea sînt cuvintele care se cîntă pe splendida melodie a lui Radu Șerban, „La un pas de fericire". Un compozitor este un om de artă. Lui nu poate să-i fie indiferent dacă melodia su este însoțită de o indignantă înșiruire de cuvinte. La fel cred că stau lucrurile și cu interpretul. Oare lui îi poate fi indiferent ce cuvinte rostește? Oare el poate da simțire, profunzime melodiei, rostind, în cel mai bun caz, niște banalități? Compozitorul care crede că melodia lui nu poate fi compromisă de texti sau interpretul care crede că poate fi la fel apreciat cînd vocea lui poartă cu dezinvoltură ridicole imperecheri de cuvinte, se înșeală. Ei pot fi comparați cu un regizor pe care nu-l interesează bilbiiala actorului și care se justifică prin: „el se face de rîs, nu eu, care l-am distribuit".

Pornind de la această realitate, de la faptul că unii compozitori de talent acceptă colaborarea cu oameni care, în cel mai bun caz, sînt gramatici, îndrăznesc să cred că aceasta se datorește și unei lipse de informare în ceea ce privește poezia contemporană. Dacă va răsfoi volumele de poezie apărute în ultimul timp la noi, nu pot crede că un compozitor cu sensibilitate nu va găsi o poezie, o strofă, sau măcar un vers care să constituie pentru el un stick-wort. Discuțiile cu poetul, vor fi condiționate apoi, bineînțeles, de temperamentul acestuia. Dar, iarăși, nu pot crede că, mulți dintre poeții noștri (care, de altfel, cu alte prilejuri au încercat și textul de cîntec) n-ar fi plăcut impresionați de faptul că un coleg într-ale artei se simte inspirat de versurile lor și n-ar căuta anumite soluții prin care să apropie poezia de melodie. Din păcate, însă, participînd la unele întîlniri dintre scriitori și compozitori, am auzit întotdeauna imputarea: „nu vrei să-mi scrii și mie niște versuri pentru un cîntec!" dar niciodată exclamația: „Ți-am citit volumul; am găsit acolo trei strofe care mi-au inspirat un cîntec grozav". Vorba lui Publius Ovidius Naso, cel care, prin teatrul ce-i poartă numele, a patronat chiar recentul festival de muzică ușoară: „Ignoti, nulla cupido" — nu dorești ceea ce nu cunoști.

Ar fi nedrept, însă, dacă am da toată vina pe compozitori. Poeții o poartă în egală măsură. În primul rînd pentru că nu dau suficientă atenție acestui gen iar, în al doilea rînd, pentru că, atunci cînd o dau, o fac cu sentimentul unei concesii. Ai impresia că pe ei îi mulțumește faptul că versurile pe care le scriu sînt în orice caz mai bune decît ale meseriașilor din acest domeniu. Nu consider acceptabilă scuza. Exemple curente astăzi ne arată că, compusă bine, avînd versuri autentice și bucurîndu-se de o interpretare adecvată, muzica ușoară nu este numai un frivol mijloc de delectare sau un prilej de dans, ci devine spectacol în adevăratul înțeles al cuvîntului, oferindu-ți emoții artistice adevărate. Nu este nici o coborîre și nu faci nici o concesie scriind pentru acest gen. Dimpotrivă, dacă ne referim la exemplele pe care le-am dat la început, putem spune că s-ar face chiar operă de asanare.

Corneliu Leu

Actualitatea și piesa într-un act

Amploarea pe care a dobîndit-o în zilele noastre mișcarea teatrală de amatori reclamă imperios o îmbogățire permanentă a repertoriului adecvat. Nu putem considera, bineînțeles, nici o clipă piesa într-un act o specie minoră, de utilitate trecătoare. Teatrul de amatori, element inedit, în fond, al vieții noastre artistice, posibil în condițiile avîntului deplin pe care-l cunoaște revoluția culturală, trebuie să beneficieze în primul rînd de piese scurte cu o problematică bogată, cu personaje vii, complexe, surprinse în confruntări revelatorii. Textul dramatic destinat reprezentării pe scena căminului cultural sau în sala de festivități a unei întreprinderi poate căpăta durabilitate, ca de altfel orice creație literară. Dar pentru aceasta autorii nu au drept să ocolească rigorile genului, ignorînd exigențele ce se ridică în fața operei de artă. Am avut prilejul să vedem ori să citim lucrări izbutite. Fără îndoială, însă, și actorii amatori și publicul așteaptă de la scriitori mai multe texte sclipitoare, ingenios concepute, demne de a continua tradițiile frumoase ale genului, în condițiile noilor realități sociale. Piesa scurtă nu este o apariție de dată recentă. Maeștri ai condeiului dramatic — cum au fost, în literatura noastră, Caragiale sau Sorbul, iar în alte literaturi, Shaw, Cehov — au lăsat pagini memorabile. Tocmai de aceea, problema valorii literare a scrierilor scenice scurte, se pune acut.

Firește, autorii trebuie să fie atenți la inevitabilul „specific", care le coordonează căutările creatoare; dar nu e mai puțin adevărat că o piesă într-un act necesită o elaborarea minuțioasă, ca orice fapt de literatură. Este dificil pentru un dramaturg să se hazardeze în relevarea unor conflicte sinuoase, contorsionate, antrenînd personaje numeroase și material faptic abundent. Esențializarea, cerută indeobște de scrierea dramatică, indiferent de proporțiile ei, intervine mult mai decisiv în cazul piesei într-un act. Personaje puține și situații edificatoare pot reliefa viguros o întreagă lume de idei și fapte; a scrie „pe scurt" în genul dramatic ni se pare uneori mai complicat decît a realiza piese ample. Dezvăluirea aspectelor semnificative din viața contemporană merită să cunoască strălucire și în teatrul scurt, iar colectivele profesioniste și echipele amatoare pot colabora fericit în transpunerea scenică a creațiilor valoroase.

Am citit recent cîteva din piesele apărute în colecția „Teatru de amatori", publicată de Editura pentru literatură. Reflecțiile formulate mai sus ne-au fost desigur pricinuite, de aceste lecturi și de altele. Doi dintre dramaturgii noștri de prestigiu, Horia Lovinescu și Lucia Demetrius, sînt din nou prezenți în rîndurile autorilor de piese într-un act. Urmărind, însă, aceste texte, n-am încercat o satisfacție deplină. „Pădurea de sălcii" a Luciei Demetrius — axată pe problema întăririi economico-organizatorice a gospodăriilor colective — aduce în scenă cîteva tipuri umane apte de a deveni interesante. Este vorba de un președinte de colectivă avîntat și energic, de tatăl lui, un bătrîn înțelept, hîtru, care și-a cîpătat demnitatea abia în anii noștri (acestia sînt Niculae Bucșan și Ion Bucșan). Există, de asemenea, un brigadier îndrăznet, întreprinzător, Ilie Druță, cel care propune tăierea pădurii de sălcii pentru a obține o suprafață arabilă în plus, un șef de echipă rutinier, mărginit, poreclit „Cucuvică", o colectivistă dominată de limbuție și zgîrcenie, Tilica, și alții. Scriitoarea, știm demult, dispune de o bună cunoaștere a satului socialist, concepe cu vigoare conflicte dramatice intense și încordate. Și aici, în „Pădurea de sălcii" datele înfruntării etice se conturează vizibil. Ceea ce credem că nu reușește Lucia Demetrius este tocmai desfășurarea propriu-zisă a acestei înfruntări. În scenă intră și ies mereu diverse personaje (tabloul al treilea repetă, de fapt, succesiunea aparițiilor din primul tablou), se vorbește destul de mult, dar nu asistăm la episoade concludente; acțiunea principală se desfășoară, în deosebi, în culise. Transformarea mentalității lui Cucuvică, bunăoară, nu se definește în contextul fabulației scenice. Pauzele dintre tablouri presupun, e adevărat, o trecere de timp, dar nu e potrivit să se neglijeze relatarea momentelor nodale. Desigur, de la o autoare cu resursele Luciei Demetrius ne așteptam la o investigare mult mai adîncită a stărilor sufletești. Citind, spre exemplu, scenele în care apar cei doi îndrăgostiți din piesă, Clementina și Druță, observăm rezolvări șablonarde, acordurile înfiorate lipsind din partitura lor. Materia dramatică aleasă s-ar fi pretat, poate, la o tratare mai amănunțită, posibilă într-o piesă de proporții largi. Cred că Lucia Demetrius a aglomerat în spațiul unui act dramatic elementele rudimentare ale unei asemenea lucrări.

Piesa „Revederea" de Horia Lovinescu înfățișează întîlnirea dintre doi oameni care s-au iubit cîndva și apoi, datorită unor cauze obiective, n-au mai știut unul de altul. În prezent se revăd în ipostaze diferite, el, inginer supus unei anchete pentru niște erori tehnice săvîrșite, ea, cea care conduce această anchetă. Scena dintre Olga și Matei subliniază deosebirile care s-au statornicit între ei, optica diferită asupra vieții pe care cei doi au adoptat-o. Momentul este bine ales, e concludent. Nu ne place însă nota artificioasă, forțată imprimată de Horia Lovinescu evoluției conflictului. Se simte în piesă „regia" autorului: Irina, prietena eroinei pleacă, Olga rămîne singură, inginerul incriminat vine să discute cu anchetatoarea, să-i obțină bunăvoința. Din întîmplare, tocmai foștii îndrăgostiți sînt acum pe poziții opuse. Astfel de situații sînt în viață posibile, desigur, dar inserarea lor în piesele de teatru trebuie să decurgă mult mai firesc, mai logic. Tenta livrescă estompează — într-o anumită măsură — omenescul episodului. Atît de des pomenita convenție teatrală rămîne folositoare dacă nu ajunge însă prea sesizabilă și, deci, supărătoare. Premise interesante oferea și piesa lui Alexandru Adrian: „Flori ce nu se vestejesc". Sectorul vieții de uzină constituie aici cadrul acțiunii. Disputa ivită în jurul unei inovații (dacă trebuie sau nu amînată în vederea îmbunătățirii și extinderii ei), angrenează variate prezențe umane: prieteni de altă dată, logodnici, maistrul și fostul ucenic etc. Textul, fără să fie lipsit întrutotul de virtuți scenice, capătă însă o pronunțată coloratură declarativă, de unde desfășurarea lui greoaie, trenantă. Alexe sau Victor, Gurău sau Ioana trec prin scenă fără să prindă contururi, deoarece accentul este pus pe dialogul pompos, răsunător. Se exclamă: „fapte mari", „glorie", „pisc al gloriei", „visuri" și „planuri prefăcute în fum", „un comandant bine chibzuit care știind unde să țintească, face ca cetatea să se predea", „trebuie să încerci pînă ai să poți", un aliat mi-e teamă că-mi lipsește: timpul" etc. etc. Al. Adrian n-a descifrat resorturile intime ale personajelor, fondul lor moral, robust și integru, limitîndu-se la o schițare destul de sumară a fizionomiilor interioare. Piesa suferă astfel de ariditate și, bineînțeles, nu emoționează; abstracțiunile vitregite de vibrație nu pot trăi în luminile rampei.

Mai amintesc aici două titluri: „Stupii cu pricina" de Teodor Boșca și „Vecinii" de Silvia Andreescu și Theodor Mănescu. Piesele „cu pricina" mi se par elocvente pentru o anumită tendință reprobabilă, evidentă, de altfel, la mai mulți autori de „teatru scurt". Problema întăririi fondului de bază în gospodăriile colective preocupă, bineînțeles, masele de țărani. Apelînd prea mult la datele oferite de economia agrară, autorii nu izbutesc însă să reliefeze saltul calitativ petrecut în conștiința colectiviștilor. Pe primul plan se cuvine explorat universul lăuntric nou al țăranului contemporan. Ce material furnizează, în acest sens, piesele într-un act mai sus menționate? S-au creat anumite șabloane: președintele înapoiat, cu orizont mărginit, soțul care nu vrea să-și lase tînăra soție la cursuri de calificare, un colectivist cu deprinderi învechite, dornic să-și asigure succese pe căi meschine etc. Ele circulă în ambele producții amintite. Aceștia sînt, îndeobște, „lămuriți" de colectiviștii înaintați și toate se termină cu bine. Așa de simplificată să fie în realitate lupta dintre noi și vechi în satele colectivizate? Trebuie evitate soluțiile literare comode, uzitate pînă la epuizare.

Teatrul de amatori dispune de mare eficiență agitatorică, el a devenit una din formele cele mai dinamice pentru promovarea ideilor noastre. Piesa într-un act răspunde prompt și operativ comandamentelor etice, — formulate de epoca noastră — și autorii sînt chemați să îndeplinească aceste deziderate. Scena, indiferent unde ar fi plasată, rămîne mereu tribună de luptă. Ca atare, între pereții ei nu pot răsuna decît acordurile artei majore. E un deziderat care nu trebuie uitat.

Mihai Botez

Spectacole - Arte

LELIA ZAUF — Pădureanca

FILM

„CODIN"

Codin rămîne un refulat al experiențelor amare proprii, mai puțin un revoltat social, conștiința sa e la un stadiu de generalizare mult inferior unor eroi gorkieni de pildă. Personajul central al povestirii lui Panait Istrati înclină, din păcate, către o neîncredere în om, în natura sa constitutivă, mai mult decît în nedreapta organizare a societății spre înțelegerea căreia inteligența sa nu poate pătrunde prea mult. Primitiv și dotat cu o forță fizică ieșită din comun, Codin rămîne și aici la fetișizarea dreptului celui mai tare în exprimarea unei atitudini sau a unei judecăți. Brutalitatea sa nu exclude sentimentul unei naturi copilărești neîmplinite, ce va lăsa asupră-i o urmă dureroasă, dar în același timp romantică, de unde visurile sale despre posibilitatea unei dreptăți utopice prin retragerea în natură și în izolare. Putința omului puternic de a-și îngădui să fie bun este trăsătura naturală pe care Codin nu și-o dezminte și pe această cale ajunge la unele adevăruri despre viață și la o anumită filozofie nu lipsită de o oarecare originalitate poetică. „Răul, singurul rău e nedreptatea (îi spune el lui Adrian), prinzi o pasăre și o bagi în colivie; sau, în loc să dai grăunțe calului, te pui cu ciomagul pe el". Reduse la unele precepte ale lui Nietzsche, sensurile neîmplinirii lui Codin merg totuși la Istrati spre o cauză socială, neexplicită dar tatonată. Sistemul diriijării și retribuirii muncitorilor din port constituie pentru el „adevărata față a omenirii"...

Impulsivitatea lui Codin duce, ca la mulți eroi ai lui Istrati (moș Dumitru, de exemplu), la un tragism propriu, organic, definitoriu, din nefericire, deci cauza unor nedreptăți personale, la rîndul lor posibile. Răzvrătirea izolată și prin forță nu se poate bucura, în cazul unor reușite decît tot de un cîștig egocentrist, ceea ce este și o caracteristică negativă a lui Codin, umbra sa cea mai puternică. Derivată dintr-o experiență personală sau ba, neîncrederea sa în forța morală a omului produce un gust amar cititorului în contactul său cu eroul, o insatisfacție că se vorbește despre un caz mai mult literar (în tendința de a-i acorda lui Adrian un plus de experiență) decît despre un erou integral al realității. Ajungînd intenționat aici la film, facem remarca unei preocupări interesante de a-i acorda lui Codin un sens nou, posibil eroului, dar puțin evident la romancier, și anume o oarecare refacere a rupturii dintre bine și rău, forță și slăbiciune, adică o estompare a contradicției și în schimb o subliniere (o inovare chiar) a complexității. Codin din film, mult explicitat acțional, satisface realist pe un plan superior, datorită unei adaptări dramaturgice în tonul unei contemporaneități mult mai însetate de cunoaștere a motivelor faptului decît a faptului însuși.

Este inteligentă distribuirea de către regizor a lui Alexandru Virgil Platon în rolul principal, actor dotat cu un subtil umor (organic deci), oglindit și în rolul gradatului din „Lupeni", și care face din Codin un autentic personaj românesc al mahalalei porturilor anilor 1900. Forța fizică a lui Platon, expresivitatea sa în care se amestecă un ton grav cu unul copilăros (încă prea puțin speculat, ca și umorul său) au fost demne pentru a reprezenta un erou atît de dificil și se poate spune că reușita este în foarte multe locuri deplină. Unele scene sînt chiar remarcabile (cel mai mult impresionează momentul revenirii eroului din bălți, bine exprimat și cinematografic, unde umanismul lui Codin capătă valențe neașteptate, fericit alese). Codin-ul filmic își poate deci îngădui să spună: „Schimbați voi lumea și voi deveni și eu miel"...

Adaptarea povestirii a păstrat nealterat întreg spiritul autorului, romantismul său brutal și nedefinit, naturalismul și valoarea catastrofală a întîmplării, incidentului. Suprapunerea unui surplus de luciditate și pondere realistă au făcut mult bine povestirii, șocurile dramaturgice fiind în film mai mult de ordin formal (legături acute în montaj pentru întreținerea atenției și crearea contrastului calm-dinamic, cald-rece, destindere-încordare) decît de ordinul cursivității naturale a vieții...

Din păcate, culoarea, ca procedeu, mi se pare nefericită în cazul acestui film. Suprasaturarea imaginii a vitregit poate filmul de o anumită psihologie (atît de binevenită în **Absență îndelungată**) ca și de o atenție în plus spre detaliul de caracter și de mișcare. Cu toate că e vorba de artiști atît de profunzi (Marcel Weiss și Adolphe Charlet, recunoscuți operatori de prestigiu), la o primă vizionare a acestui film, interesant, șocul este destul de puternic pentru cel dispus la analiză, deoarece stilul acesta de culoare se vrea romantic și pitoresc, iar subiectul se pretinde realist și simplu. Ceea ce estompează acest caracter oarecum deficitar este excelenta partitură muzicală căreia i se poate acorda toate elogiile posibile. Bun cunoscător al muzicii și prețuitor al acesteia în film, Henri Colpi a avut parte și de un foarte bun creator de muzică, Theodor Grigoziu, mult solicitatul compozitor al cinematografiei românești. Momente întregi, prea multe pentru a le mai enumera aici, se ridică la o valoare organic nouă prin afilierea partiturii. Compozitorul știe, vede și, mai ales unde cinematografic, Theodor Grigoriu este unul dintre cei mai înzestrați compozitori de film. La aceasta se alătură, tot din partea românească, Dan Ionescu, care a intuit și aici, ca și în celelalte filme la care a lucrat, o ambianță sonoră și un mixaj care și el suprapune imaginii un aport de realitate...

Dacă fotografia își merită în sine premiul de festival acordat (sînt cadre și mișcări de aparat remarcabile, ca acelea din port și deltă...), dacă adaptarea are de asemenea tonul unui respect incontestabil față de povestirea lui Panait Istrati, grupul actoricesc din cel de-al doilea film al lui Henri Colpi este inegal. Din partea franceză se remarcă în primul rînd Nelly Borgeaud, care, așa cum arată Mihai Tulu în cronica sa, „conferă grație și multă bunătate Joiței, degajînd un farmec irezistibil"... Remarcabila actriță pare în rolul mamei lui Adrian o româncă neaoșă, drept ce nu s-ar putea conferi celorlalți doi interpreți francezi: Françoise Brion (Irina) și Maurice Sarfati (Alexe), care nu s-au putut adapta suficient și care uzează uneori de o mișcare și expresivitate cam teatrale, lipsite de detalii (poate numai în acest film, nu-i cunosc din alte interpretări). Dar și ei au, de asemenea, respect față de roluri. Sensibilei **Nelly Borgeaud** i se alătură cealaltă actriță excelentă, Germaine Kerjean (mama lui Codin), care chiar atunci cînd îngroașă interpretarea unui moment sau a altuia, poate fi îndrăgită pentru marele său talent expresiv. Mihai Mereuță, Eliza Petrăchescu, din nou buni. Grațiela Albini ne-a făcut din fericire să uităm rolul său din **Omul de lîngă tine**, dovedindu-se încă o dată, după **Desfășurarea**, interesantă. Dorin Dron (cu excepția unui moment cînd strigă: „Spinteca-l!") este foarte la locul său și, ca întotdeauna, de remarcat pentru alte roluri... Copilul Răzvan Petrescu, care are într-adevăr cîteva momente sensibile, nu constituie decît o apariție utilă, ajutată de compania binefăcătoare a lui Alexandru Platon și Nelly Borgeaud, de departe cei mai buni din această primă coproducție romîno-franceză.

Și noi am preferat pentru regizor **Absența îndelungată**, unde s-a vrut mai puțin lucid dar unde era mai sensibil. **Codin** este însă un film foarte bine povestit și îi conferă lui Henri Colpi în această direcție o notorietate pe drept meritată. Un alt Panait Istrati, mai efectiv în ce privește rolul său artistic decît în **Ciulinii Bărăganului**, chiar dacă ultimul se ridică la un nivel de idei superior.

Codin rămîne o experiență foarte utilă și un îndemn spre noi realizări de prestigiu.

Iulian Mihu

Poezia militantă

Poezia, prin însăşi condiţia ei, presupune o anumită intervenţie în realitate. Ea nu poate fi niciodată indiferentă, „obiectivă". Formula „lirismul obiectiv", utilizată de către profesorii de teorie a literaturii, îşi datoreşte existenţa unor necesităţi exclusiv didactice. A devenit de mult un loc comun constatarea că pentru a scrie trebuie să ai, totuşi, ceva de spus, — ceva care să frămînte, să te chinuie, să se ceară împărtăşit oamenilor. Cînd nimic nu ai a spune" şi încerci, totuşi să scrii, fără să vrei, te vezi eliminat din sfera artei. În fond, au dreptate mentorii contemporani ai şcolilor raţionaliste de poezie cînd îşi revendică predecesorii printre vracii triburilor primitive, printre asceţii în stare de transă mistică, printre somnambuli sau alienaţi. O poezie care nu comunică nici o idee şi nici un sentiment, nici o pasiune, poate fi — rugăciune, rebes, expresia unei stări delirante — orice în afară de poezie.

Poezia adevărată a fost întotdeauna militantă.

Şi celor care încearcă să nege acest lucru le vine foarte greu să găsească şi argumente. Este semnificativ faptul că, la început, partizanii „artei pentru artă" nu aveau îndrăzneala să nege funcţia educativă a poeziei, rolul ideilor şi al gîndirii poetice. Maiorescu, de pildă, cu acel bun simţ şi prudenţă ce-l caracterizau chiar şi cînd săvîrşea greşeli, vorbea despre rolul „purificator" al poeziei, despre acţiunea ei asupra cititorilor. „Poezia, ca toate artele, este chemată să exprime frumosul; în deosebire de ştiinţă, care se ocupă de adevăr. Cea dintîi şi cea mai mare diferenţă între adevăr şi frumos este: că adevărul cuprinde numai idei, pe cînd frumosul cuprinde idei manifestate în stare sensibilă". Ceea ce contestă corifeul „Junimii" este funcţia poetică a atitudinii, deliberate, a tendenţiozităţii.

Chiar şi astăzi unii cercetători burghezi mai lucizi recunosc că poezia pentru a fi poezie trebuie să exprime cu mijloace specifice ceva totuşi inteligibil, raţional. Ei îşi dau seama că, pierzînd orice tel şi devenind o manifestare gratuită, arta dispare. Îi ia locul un produs nedefinibil, care nici măcar valoare de imitaţie nu mai are. Cînd un reprezentant francez al picturii abstracţioniste se plîngea: „Pentru ce nu se încearcă să se înţeleagă cîntecul păsărilor? Pentru ce se iubeşte o noapte, o floare, tot ce înconjoară omul, fără a se căuta să se înţeleagă", — Gaetan Picon ţinînd să precizeze că nu arta trebuie să se coboare la nivelul fiinţelor necugetătoare ci omul, care, datorită educaţiei sale în spiritul „frumosului tradiţional" acordă spontan producţiunilor acestora, prin comparaţie sau asociaţie cu arta, calităţi artistice.[1]).

Şcolile raţionaliste de poezie, de la dadaism pînă la suprarealism, au ce trăsătură comună totalul dispreţ pentru tot ce poate însemna gîndire, idee, claritate.

În mod paradoxal se afirmă că tot ce-i clar nu poate fi înţeles.

Negarea gîndirii poetice, cultul voit al obscurităţii înseamnă implicit negarea poeziei şi distrugerea emoţiei estetice. Din acest moment oricine poate deveni poet fără nici o dificultate. Puneţi într-o pălărie nişte cuvinte decupate dintr-un ziar, amestecaţi-le şi veţi obţine o poezie dada — proclama manifestul dadaiştilor.

Estetica suprarealismului susţine că dacă poezia urmează să exprime ceva, acest ceva trebuie să fie din lumea a aceea ce nu poate fi exprimat pe cale raţională. „Conştiinţa nu reuşeşte întotdeauna să se exprime, însă întotdeauna există". Atît varianta estetică a bergsonismului cît şi rea existenţialistă, ori freudismul se bazează pe o atare concepţie. E invocat pe această cale rolul inconştientului şi al instinctelor şi se postulează o artă care să rivalizeze, prin lipsa de idei, cu cîntecul greierilor, ciripitul păsărilor, înocenţa florilor. Prin această, arta nu mai constituie o manifestare a [illegible], ci una specific biologică. *Inconştientul* devine în felul acesta *partea genială* a oricărui poet. Ar trebui deci întocmită o istorie a artelor şi pentru păsări, pentru maimuţe etc.

Încălcînd legile obiective ale artei, reprezentanţii literari ai raţionalismului poetic s-au aventurat în „zone subpoetice", unde farmecul originalităţii ar costa în obscuritate, întocmai ca umbrele, în momentul cînd pătrunde lumina raţiunii, originalitatea dispare.

Există două posibilităţi de a ieşi din sferele artei: ori să oglindeşti realitatea cu mijloace nespecifice artei, ori să nu o oglindeşti. Prima poziţie e reprezentată de tendinţele simplist schematice, a doua de curentele şi şcolile raţionaliste. Şi într-un caz şi în celălalt, fiind vorba despre produse ce ies din zona artei, ce nu pot fi apreciate prin prisma a ceea ce consideram frumos sau urît, nepreţuind deci vreo valoare, nimeni n-are interesul să şi le apropie, să şi le însuşească. De aceea critica literară şi eseistică burgheză occidentală se plînge permanent, de vreo cîteva decenii încoace, de lipsa oricărui interes al cititorilor pentru poezia „modernă" şi pentru arta abstracţionistă.[2]). Poate fi stabilită o corelaţie între efortul burgheziei de a distruge în oameni năzuinţele spre libertate, spre frumos, spre idealurile înalte, şi apariţia curentelor poetice raţionaliste.

Degradarea poeziei a început prin negarea caracterului ei militant şi raţional (căci pledînd pro sau contra a ceva înseamnă a nutri constient anumite speranţe sociale, politice, morale). Teoria „artei pentru artă" oglindea, la mijlocul secolului trecut, străduinţa burgheziei de a goli, pe cît se poate, de orice conţinut revoluţionar, poezia şi artele frumoase. Poetului i se interzicea, în numele esteticului, dreptul să-şi manifeste în creaţie simpatia ori antipatia faţă de clasele sociale, faţă de evenimentele vremii. Pe această primă treaptă nu se neagă încă funcţia educativă a artei, nu se neagă încă rolul factorului raţional în poezie, dar se insista asupra importanţei ce ar avea-o, cu precădere, forma în realizarea emoţiei artistice. Susţinătorii „artei pentru artă" îşi propun, pe baza unor mostre de poezie didacticistă, să compromită atitudinea deschisă în poezie, intervenţia directă a poetului în problemele sociale şi politice ale timpului. Pe a doua treaptă, cea a iraţionalismului, se tinde spre negarea pînă şi a elementului formal, proclamîndu-se drept hotărîtoare importanţa reacţiilor inconştiente.

Încercarea de folosire a poeziei împotriva naturii sale a dus în cele din urmă, aşa cum spuneam, la negarea poeziei. Nu întîmplător, în critica literară occidentală au început să circule o serie de noţiuni ca „antiteatru", „antiroman", „antipoezie".

Marx făcea observaţia că, prin esenţa sa, capitalismul este inapt de poezie, este antipoetic şi că numai în comunism poezia va putea ajunge la o înflorire adevărată. În zilele noastre acest adevăr a fost cu prisosinţă dovedit de către evoluţia obiectivă a poeziei şi a celorlalte arte. Dacă literatura şi arta burgheză au atins paroxismul, emigrînd dincolo de graniţele artisticului, literatura şi arta progresistă din toate ţările şi în primul rînd literatura realismului socialist, cultivînd cele mai valoroase tradiţii ale trecutului, obţin incontestabile succese, pe linia unei deosebite înfloriri, se îmbogăţesc continuu cu noi creaţii de valoare. Se poate spune, fără teamă de a greşi, că întreaga poezie progresistă contemporană are ca notă artistică specifică tocmai atitudinea deschis militantă în problemele cruciale ale vieţii, fiind străbătută de patosul luptei pentru eliberarea oamenilor de sub exploatarea capitalistă, pentru o viaţă mai bună, pentru pace.

Cînd vorbim de fenomenul degradării poeziei în societatea capitalistă, trebuie să facem tot timpul distincţia, potrivit învăţăturii leniniste despre moştenirea culturală, între cele două culturi: cea a claselor exploatatoare şi cea a maselor muncitoare.

Desigur, uneori, între cele două culturi e greu de făcut o delimitare precisă, căci ele se influenţează reciproc, în permanenţă. Asta obligă cu atît mai mult pe cercetătorul literar marxist al fenomenului poetic contemporan la seriozitate şi nu îndreptăţeşte pe nimeni ca, pe baza unor aparenţe, să emită judecăţi de valoare arbitrare, eronate.

Principiul leninist al spiritului de partid proclamă solemn aderiunea fără echivoc a scriitorului sau artistului la cauza clasei muncitoare, hotărîrea lui neclintită de a lupta pentru această cauză. Poezia îşi propune astfel un maximum de eficienţă în ce priveşte influenţa sa asupra maselor, în ce priveşte conţinutul său artistic. Putem spune că *întreaga poezie realist-socialistă este astfel o poezie militantă*. Patosul luptei pentru socialism şi comunism străbate cele mai de seamă creaţii ale poeţilor noştri contemporani, ale poeţilor din celelalte ţări socialiste. Atracţia frumosului nu poate fi astăzi detaşată la noi de atracţia comunismului. Putem merge mai departe, arătînd că tot ce se face astăzi mai durabil în poezie, fiindcă despre poezie e vorba, se face în numele comunismului. Poezia aservită ideologiei burgheze s-a degradat, ajungînd să se autodistrugă — poezia ce slujeşte cauza comunismului este cea care va trăi, singura cu adevărat poezie.

CEVA DESPRE CRITERIILE JUDECĂŢII DE VALOARE

În ultima vreme, sectorul criticii literare se află în centrul atenţiei generale. Se încearcă bilanţuri provizorii ale realizărilor — remarcabile — obţinute în ultimii ani şi se formulează tot mai clar o serie de doleanţe ce decurg în mod firesc din rezultatele obţinute pînă acum. Fenomenul nu este de loc întîmplător. El face parte dintr-un întreg proces de maturizare a culturii noastre noi, care, după două decenii de transformări revoluţionare, începe să-şi definească personalitatea în raport cu etapele anterioare, să ia cunoştinţă de natura şi amploarea saltului calitativ ce-l reprezintă şi, totodată, scrutează căile de urmat în viitor.

În epocile de efervescenţă creatoare, rolul criticii literare a fost întotdeauna considerabil, depăşind cu mult simpla înregistrare şi comentare a operelor. Prezenţa unor personalităţi ca Boileau, Lessing, Bielinski etc., sau la noi, Kogălniceanu, Gherea, Ibrăileanu în mijlocul unui efort general şi conştient de creaţie, pasionarea creatorilor înşişi pentru probleme de teorie şi critică literară (Herder, Goethe, Puşkin, Hugo, Eminescu etc.) sînt tot atîtea mărturii ale faptului [illegible] şi cel de creaţie" sau, în asemenea epoci, [illegible] dialectică (Sainte-Beuve numea pe Goethe „le roi des critiques"). Cînd cititorii ca şi scriitorii simt nevoia unei prezenţe active a criticii în ansamblul eforturilor de creaţie ale epocii noastre, cînd îi cer să întreţină un climat de idei propice creaţiei, să ajute la împlinirea personalităţilor artistice şi, să cîştige aderiunea publicului pentru adevăratele valori, cultivîndu-i gustul, ei nu fac decît să pretindă criticii a fi la înălţimea misiunii ei actuale. Această misiune a fost definită de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu Dej în cuvîntarea sa la Conferinţa pe ţară a scriitorilor: „Armă de luptă pentru o literatură bogată în idei, pentru o măiestrie înaltă a operelor literare, critica, — dezvoltînd realizările obţinute în ultimii ani — trebuie să manifeste combativitate în tratarea problemelor creaţiei literare. Nu pot sluji dezvoltării literaturii tendinţele de ocolire a [illegible] ei arzătoare, subiectivismul, tonul apologetic, cît şi poziţiile neconstructive, negativiste, spiritul de grup. Literatura noastră are nevoie de o critică principială, pătrunsă de spiritul de partid, receptivă faţă de tot ce este valoros şi merită sprijinit şi promovat, faţă de operele care abordează temele realităţii noastre contemporane".

Credem că astăzi se aşteaptă de la critică aceeaşi aspiraţie pasionată cerută scriitorilor, de a face, atît sub raportul ideilor cît şi al măiestriei literare, un mare pas înainte în dezvoltarea şi îmbogăţirea literaturii române. Succesele obţinute în ultima vreme, cu deosebire de la Conferinţa pe ţară a scriitorilor, au însemnat în adevăr un pas important în dezvoltarea criticii noastre pe linia acestor deziderate. Asistăm tot mai des la dezbateri vii, care prilejuiesc rodnice confruntări de idei; au devenit excepţii recenziile şi cronicile literare limitate la relatarea conţinutului cărţilor, a apărut şi s-a maturizat o critică aplicată, capabilă să cuprindă în esenţă mesajul unei opere şi să discearnă valoarea ei sub aspectul măiestriei. În ultima vreme au fost luate în discuţie cu competenţă probleme mai puţin aprofundate pînă acum ale istoriei literare, criticii contribuind, astfel, la elaborarea istoriei ştiinţifice a literaturii române. Discuţia din ultima vreme în jurul lui Maiorescu, numărul dublu al *Vieţii româneşti* rezervat reconsiderării mai multor scriitori ale căror opere ridicau probleme mai spinoase de interpretare sînt mărturii elocvente ale maturizării criticii noastre.

Cu toate acestea, sarcinile esenţiale ale criticii — şi nu spunem nimic nou prin aceasta — rămîn legate organic de procesul literar contemporan, a cărui urmărire, definire şi îndrumare a constituit totdeauna gloria tuturor marilor cariere critice. În concret, ceea ce se aşteaptă cu mai mare nerăbdare în momentul actual de la criticii noştri este schiţarea tabloului general al dezvoltării literaturii române în ultimele două decenii şi, pe de altă parte, o intervenţie mai promptă şi mai eficientă şi stimularea creaţiei literare curente. Din ce în ce mai multe sînt vocile care cer de la critica aplicată fenomenului contemporan judecăţi de valoare solid întemeiate şi amplu argumentate, într-o largă perspectivă, fiindcă numai asemenea judecăţi pot să ne dea o idee clară asupra căilor urmate de literatura noastră în cele aproape două decenii ale puterii populare şi asupra realizărilor dobîndite în actuala etapă a istoriei poporului nostru. Dacă acum cîţiva ani se formula dorinţa unei critici capabile să ia contact direct cu opera, să-i sugereze cititorului reuşitele artistice individuale, astăzi, cînd această critică există şi se manifestă, au apărut condiţiile unei lărgiri a orizontului critic.

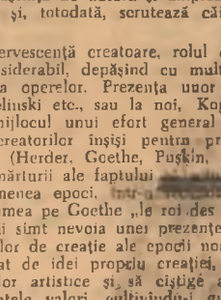

În această ordine de idei, vrem ca, în însemnările de faţă, să ne referim la un aspect, după părerea noastră esenţial, acela al criteriilor judecăţii de valoare şi — corespunzător — al efectelor ce decurg uneori din absenţa în exerciţiul critic a unui sistem de criterii bine închegat, capabil să orienteze pe cititor cu precizie spre resorturile ştiinţifice ale judecăţii de valoare emise de criticul respectiv. Pentru că dacă exegeza unei opere clasice sau reconsiderarea unui scriitor al cărui nume a intrat în conştiinţa publică beneficiază de rezultatul unei selecţii a valorilor intervenită anterior, care-l fereşte, în general, pe critic de erorile unei judecăţi de valoare neratificabile, meritele şi, firesc, riscurile criticii aplicate fenomenului contemporan stau tocmai în acest efort de identificare şi de selecţie, în curajul de a afirma valoarea unei scrieri sau de a repudia fenomene sau opere ce nu dau satisfacţie nici sub aspectul ideologic şi nici sub acel al măiestriei artistice.

Cum şi pe ce bază îşi poate exercita critica această misiune de răspundere? Cum poate participa efectiv la orientarea acestei dezvoltări, la descoperirea unor noi posibilităţi de afirmare a talentelor în formaţie sau a celor consacrate, la îndrumarea publicului către cele mai semnificative reuşite literare? Fără îndoială că, în bună măsură, perspicacitatea criticii noastre este dovedită în fiecare zi prin numeroase articole şi cronici, prin dezbateri de idei, din care rezultă cu claritate că nici una din valorile literare noi nu este ignorată sau subestimată, că, în genere, conştiinţa literară este edificată asupra succeselor şi asupra numelor cele mai reprezentative.

Dar ne putem mulţumi, oare, faţă de posibilităţile existente, numai cu atît? Evident că nu, şi exigenţele care sînt exprimate tot mai des, atît din partea cititorilor, cît şi a scriitorilor şi a criticilor înşişi, ne-o dovedesc. Pluteşte în aer — dacă putem spune aşa — o anumită insatisfacţie cu privire la raportul dintre posibilităţile obiective pentru o critică majoră, şi realizările concrete ale unor critici. Ceea ce nemulţumeşte este o anumită manieră restrîns-tehnicistă, de „specializare", impresia că de multe ori se discută „între critici", peste capul cititorilor şi, uneori, pe lîngă operele înseşi. Insatisfacţia decurge apoi şi din sentimentul acut al unei abordări izolate a operelor, care nu sînt situate de către critic în ansamblul problematicii contemporane — fapt subliniat convingător de M. Novicov în articolul „Despre discuţiile literare" din **Gazeta literară** — ci sînt de multe ori privite în ele înseşi şi judecate exclusiv în raport cu intenţiile autorului. De asemenea, oareori intervine în actul critic raportarea necesară a operei literare la realitate, la viaţa contemporană. M. Novicov arăta clar că, uneori, critica nu priveşte fenomenul literar în legătura strînsă cu sarcinile importante pe care literatura noastră le are de îndeplinit în cadrul frontului ideologic, şi aceasta pentru că unii critici se ocupă prea rar de mesajul lucrării literare, de sporul pe care ea îl aduce (sau nu) în oglindirea realităţii.

Ni se pare, aşadar, necesară o examinare mai aprofundată a criteriilor judecăţii de valoare, o îmbogăţire conştientă a lor, adică, de fapt, o îmbogăţire a posibilităţilor de percepţie critică. Nu o dată aceste posibilităţi apar, mai ales la unii critici tineri,

foarte restrînse şi dacă de multe ori ei văd bine, se impune şi cealaltă constatare: uneori văd prea puţin în raport cu ceea ce ne poate spune opera respectivă. Percepţia critică nu este un act spontan, ea se cere dezvoltată, exercitată. Deocamdată constatînd existenţa tuturor posibilităţilor pentru asemenea îmbogăţire, nu putem trece cu vederea unele fenomene ce mai atestă şovăiala în materie de criterii, o anumită înclinare spre impresionismul facil, o insuficientă capacitate de a discerne şi ierarhiza fenomenele şi valorile.

Am lua ca exemplu o anumită „soartă a cărţilor" ce ne apare guvernată uneori nu de criterii ştiinţifice, demonstrabile şi explicabile, ci de un fel de hazard, de preferinţe întîmplătoare. Despre o carte asupra căreia toată lumea este de acord în ceea ce priveşte valoarea ei deosebită, se scriu două-trei recenzii, după care critica o scoate de pe ordinea de zi. În schimb, alte cărţi, nu lipsite de merite, devin pretextul unor interminabile discuţii, disproporţionate în raport cu obiectul, discuţii la sfîrşitul cărora condeiele se opresc obosite, iar cititorul se întreabă asupra folosului adus de atîtea eforturi grafice. Despre „Casa" lui Vasile Rebreanu, de pildă, s-a scris mult mai mult decît despre alte lucrări apărute; o bună parte din exegeza o datorăm **„Tribunei"**. O bogată literatură critică a născut şi „Învăţătorii" lui Şerban Nedelcu, în vreme ce altă carte, apropiată ca temă, „Balul intelectualilor" de Ştefan Luca a înregistrat doar cîteva recenzii. Se creează uneori impresia că prezenţa criticii în judecarea noilor apariţii este determinată de un fel de contagiune şi nu de necesitatea obiectivă de a impune o valoare nou apărută.

Demnă de discutat ni se pare şi abstinenţa unor critici faţă de anumite opere sau autori, ori, dimpotrivă, graba cu care întîmpină alte cărţi chiar înainte de a fi apărut. Ov. S. Crohmălniceanu, de pildă, nu şi-a spus cuvîntul nici pînă astăzi despre versurile lui I. Bănuţă, Eugen Frunză sau despre proza lui Şerban Nedelcu. Paul Georgescu, a cărui pasiune pentru înregistrarea tuturor apariţiilor noi nu poate fi pusă la îndoială, n-a reuşit să descopere încă volumul lui Eugen Barbu „Prinzul de duminică".

Un mod în care se manifestă relativa carenţă de criterii precise în stabilirea judecăţilor de valoare îl constituie abordarea piezişă a operelor, destul de frecventă şi simptomatică. În unele recenzii şi cronici ne întîmpină următorul procedeu: criticul, în loc să facă efortul de a cuprinde opera în totalitatea ei, de a-i pătrunde mesajul şi a surprinde resorturile reuşitei artistice, emite o idee sugerată de carte (sau uneori în afara ei) şi, transformînd-o în axa consideraţiilor critice, divaghează pe marginea a ceea ce trebuia de fapt să constituie obiectivul preocupării sale. Un exemplu ni-l oferă articolul lui M. Gafiţa despre romanul „Cordovanii" al lui Lăncrănjan (**Gazeta literară**). Criticul socoteşte că substanţa ideologică a cărţii poate fi epuizată prin discutarea unei singure probleme, în fond valabilă pentru foarte multe cărţi, aceea a raportului dintre erou şi mase. În acest caz, un alt critic ar putea discuta problema rolului femeii în procesul colectivizării — fiindcă în carte există şi episoade care pot genera astfel de consideraţii.

Nesatisfăcătoare este şi o altă metodă, anume aceea de a utiliza procedeul de mai sus în mod conştient, fie spre a ocoli abordarea frontală a operei, fie — mai grav — pentru a o desfiinţa din raţiuni ce nu apar totdeauna cu evidenţă. În acest caz, unii critici recurg la înlocuirea unei aprecieri de valoare, care să cuprindă totalitatea operei, prin consideraţii restrînse la probleme de construcţie sau de stil, probleme ce se cer, firesc, avute în vedere, dar care nu pot epuiza în nici un caz efortul de evaluare. Un exemplu tipic ni-l oferă cronica lui Nicolae Manolescu la „Cordovanii" şi este semnificativ că tînărul critic, ale cărui fluctuaţii în aprecieri au fost relevate şi cu alte ocazii, a simţit nevoia să revină cu o completare, neanunţată şi imprevizibilă la lectura primei părţi a cronicii sale. Se poate vorbi în acest caz de un impresionism tactic, fenomen ce poate fi identificat şi în scrisul altor critici.

Toate acestea sînt, fără îndoială, fenomene neesenţiale, dar ele nu pot lipsi dintr-un tur de orizont asupra sarcinilor care stau în faţa criticii noastre, fiindcă eliminarea lor poate fi înscrisă printre dezideratele de exprimat în cadrul unei discuţii în jurul criticii noastre.

I. Mureşan

calităţii artistice. Marea influenţă a poeziei socialiste asupra maselor, de care se alarma Reymond Bayer, rezidă tocmai în această particularitate: poezia noastră vorbeşte pe înţelesul maselor, despre problemele lor cele mai arzătoare.

Comunismul cere oamenilor o dăruire totală, dezinteresată şi poezia, mai mult decît oricare dintre arte, are datoria să-i mobilizeze, să-i pregătească, să-i facă să înţeleagă valoarea noii societăţi. Prin asta ea îşi atinge adevărata măreţie.

Gheorghe Achiţei

---

[1]) Gaëtan Picon: Introduction à une esthétique de la litterature: l'Ecrivain at son ombre, Paris, N.R.F., Gallimard, 1953.
[2]) Marcel Reymond: De Baudelaire au surrealisme, Paris, 1933 — Maurice Nadeau: Histoire du surrealisme, Paris, 1946. Jean Paul Weber: La psychologie de l'art, Paris, 1931.
[3]) Reymond Bayer: L'esthetique mondiale au XX-eme siecle, Paris, 1961.

Pe marginea unei colecţii

Într-un format mic şi elegant, colecţia „Cele mai frumoase poezii" oferă cititorului român, începînd din 1957, mănunchiuri de poezie din fondul clasic şi modern al tezaurului liricii universale. Din numerele apărute pînă în prezent, o mare parte au fost dedicate poeţilor români. Cîteva volume colective string la un loc poeţi clasici coreeni, poeţi persani şi bulgari. S-au întocmit antologii din poezia americană, latino-americană, chineză, armeană, maghiară, poloneză. Faptul are o importanţă deosebită, căci literaturi pînă nu demult puţin cunoscute la noi şi mai puţin accesibile în original au intrat în conştiinţa marelui public prin intermediul traducerilor. Din marile literaturi rusă şi sovietică, germană, franceză, italiană au fost aleşi în medie cîte patru poeţi. Antichitatea este prezentă — din păcate — în colecţie doar prin Ovidiu şi Horaţiu, ceea ce e, cu totul insuficient, mai cu seamă că în această direcţie traducerile noastre au o valoroasă tradiţie.

Titlul colecţiei impune de la început ideea de selecţie riguroasă, atît în ceea ce priveşte semnificaţia conţinutului, cît şi transcrierea acestui conţinut în forma cea mai adecvată. Pentru a vedea în ce măsura colecţia şi-a atins scopul, vom încerca să urmărim cum au fost alcătuite antologiile dintr-o singură literatură şi anume din cea franceză. Am ales acest fond al liricii universale ca unul din cele mai accesibile iubitorilor noştri de poezie, atît ca limbă, cît şi ca tradiţie literară. În cazul acesta, avem în faţă nume reprezentînd trei mari momente ale dezvoltării poeziei franceze: renascentistul Ronsard, romanticii Hugo şi Musset şi simbolistul Rimbaud. Colecţia nu şi-a încheiat apariţia, aşa că observaţiile care se fac în legătură cu alegerea poeţilor traduşi pot fi infirmate prin însăşi apariţia unui nou volum de versuri. Totuşi, pînă în prezent, alegerea pare întîmplătoare, impusă mai cu seamă de fondul de traduceri existent la noi. Lirica evului mediu, poezia clasică, mişcarea poetică actuală a Franţei progresiste lipsesc cu desăvîrşire din „Cele mai frumoase poezii". Printre titlurile colecţiei ar fi putut figura, de pildă, o antologie a poeziei Comunei din Paris.

În alcătuirea sumarului s-a mers pe principiul selecţionării poeziilor reprezentative pentru fiecare poet. Bineînţeles, alegerea nu s-a făcut cu uşurinţă, mai ales cînd a fost vorba de opera de prestigiu, dar atît de contradictorie, a lui Rimbaud sau aceea monumentală a lui Hugo, care cuprinde în dimensiunile ei toată viaţa veacului trecut. Neputîndu-l cuprinde pe Rimbaud într-o imagine integrală, culegerea din 1961 oferă acele poezii care îi pun în lumină mai cu seamă latura violent protestatară, trăsătură esenţială în prima parte a creaţiei sale, cînd critică ordinea burgheză, salută Comuna şi acoperă cu invective crimele versaillezilor din timpul săptămînii sîngeroase. Traducerea, în general, e bună. Inevitabilele libertăţi lingvistice nu intră în discuţie. Dar ceea ce nu a reuşit versiunea românească, lipsind astfel textul de o trăsătură dominantă, este tocmai sedarea unei puternice impresii de culoare. Există la Rimbaud, ca şi la Baudelaire, acea aspiraţie spre pictural, caracteristică secolului, care în artele plastice l-a dat pe Delacroix, Daumier, Gauguin, iar în poezie pe romantici, care adorau artele şi le practicau.

Antologia V. Hugo a fost alcătuită astfel încît să răstîrngă mai cu seamă atitudinea înaintată a poetului faţă de principalele probleme şi momente ale epocii în care a trăit, latura generoasă şi umanitară a creaţiei sale. Accentul s-a pus pe ciclurile Pedepsele, Contemplaţiile şi Anul teribil, în care preocuparea socială este profundă şi susţinută. Aplicîndu-se însă acelaşi criteriu de selecţie întregii poezii hugoliene, diferitele vîrste poetice n-au mai putut fi exemplificate prin ceea ce au ele specific. Nu de puţine ori marele suflu romantic, puterea de evocare lirică, însuşirile de colorist ale lui Hugo au fost absente.

Calitatea traducerii lor este o preocupare de căpetenie a celor care întocmesc culegerea „Cele mai frumoase poezii". Tocmai de aceea e necesar să se atragă atenţia asupra faptului că a pune să figureze în acelaşi volum mai mulţi traducători cu posibilităţi şi limbaj diferit înseamnă, aproape inevitabil, lărgirea personalităţii poetului tradus. În cazul de faţă, cele treizeci de poezii selectate în antologie sînt semnate de patrusprezece traducători. Impresia de unitate se pierde, existînd deosebiri de percepţie şi interpretare de la o pagină la alta.

Mult mai echilibrată este antologia Alfred de Musset, alcătuită din poezii traduse de Lazăr Iliescu. Conţinutul acestui volum nu se suprapune exact pe cel al culegerii de Opere alese apărută la E.S.P.L.A. în 1959. Lazăr Illescu traduce un număr mai mare de poezii faţă de volumul de la E.S.P.L.A. şi alegerea este făcută în aşa fel încît versurile traduse să exprime ce este caracteristic lui Musset, adică sensibilitate, maliţie, fantezie graţioasă, dar totodată şi numeroase accente de critică socială. Traducerea e reuşită mai cu seamă în poeziile scurte, în sonete, în care sînt reţinute detaliile plastice, ritmurile, nuanţele. De asemenea, Nopţile capătă rezonanţe deosebite în versiunea românească, tot aşa ca şi cîntarile II şi III din poemul Rolla".

Antologia Ronsard, este prima încercare serioasă de descifrare şi selectare a operei poetului renascentist şi de stringere a ei într-un volum. Sînt cuprinse aici sonetele, cunoscutele poezii de dragoste dar şi alte poeme de circulaţie mai restrînsă la noi care dezvăluie cîteva din ideile mari şi generoase ale poetului umanist. În cazul de faţă, traducerea e deficitară, înregistrînd expresii lipsite de muzicalitate, adaosuri personale şi mai ales alterări de sens ca în sonetul Aşa cum e în mai un trandafir în floare.

Traducerea şi întocmirea antologiilor este o muncă de mare răspundere, iar colecţia „Cele mai frumoase poezii" este foarte căutată. Cu atît mai mult este necesară o preocupare continuă de îmbunătăţire a volumelor apărute, ele fiind de multe ori primele porţi deschise pentru cunoaşterea literaturii universale

Cornelia Ştefănescu

Nel Mezzo Del Cammin...

POEZIE „TÎNĂRĂ" ITALIANĂ

18 poeți, 37 de poezii selectate ca semnificative din 15 plachete sau volume și din două antologii, 4 pagini de constatări critice semnate de Mario Petrucciani, profesor la Facultatea de Litere din Urbino, eseist, laureat al unui premiu de critică în 1938. Cel mai tînăr poet are astăzi 38 de ani, cel mai vîrstnic 47. Doi dintre ei au murit. Rezumat statistic, sinopsis, cifre, fișe telegrafice de lectură. Poezie „tînără" italiană. Calificativul e relativ și nu trebuie citit „recentă". Iar antonimul nu e poezia „bătrînă", „veche"; mai degrabă cea „îmbătrînită". Printre fișele de lectură din care am să transcriu mai jos nici una nu poartă nume ca Saba, Ungaretti, Montale, Luzi, Sereno, Quasimodo, Pavese, Buttitta. Am parcurs versurile poeților de zona a II-a, de pe „raftul al doilea" cum îl numea un eseist (ceea ce nu însemnează cîtuși de puțin de „mîna a doua"). Războiul (criză morală, examen de conștiință pentru creatorii preocupați de etica artei lor, revizuire de raporturi pentru spiritele atente la probleme noi, reale, dureroase pe care le-a pus), lupta partizanilor împotriva terorii fasciste (ideea de libertate care strînge în jurul ei oameni de condiție socială, grad de cultură, orizont ideologic, interese de clasă diferite) și confruntarea post-belică (probleme politice, economice, culturale în ciocniri antagonice relevante ale contradicțiilor puternice din societatea capitalistă italiană) acestea sînt elementele esențiale care au determinat declinul școlii ermetice, agonia manierismului antebelic, moda experiențelor lirice, descendența hibridă a futurismului, dementele marinettiste.

Poezia anilor imediat premergători celui de-al doilea război mondial, anii paroxismului fascist (în Italia mussoliniană) și a celui nazist (în Germania hitleristă) s-a epuizat rapid, secătuită de jocurile abstracte ale unui individualism exasperat (și exasperant). Poezia devenise un drog mai comod decît morfina, un mijloc imediat de evadare din realitate, fugă de suferință și problematică. Întoarsă către nesfîrșite analize ale „eu"-lui, încîlcită în feudisme de salon, împleticindu-se în odăjdiile unui limbaj prețios și obscur, oficiind cu nuanțe absurde și magisme arbitrare.

Generația poeților de după război a opus acestui exclusivism etic și estetic, al inițiaților, exigențele realității, ale existenței obiective, necruțătoare în Italia acelei perioade. Neorealismul acesta literar a căpătat numele de poezie „existențială", a existenței (fără nici o legătură cu existențialismul). Poeții cer întoarcerea către oameni, către problemele lor. Agnosticismul și solipsismele ante-belice sînt respinse, creatorii revendicînd dreptul și posibilitatea cunoașterii, afirmînd necesitatea stilului obiectiv. Narcisismul ermetic, dezarmant, imbecilizant este măturat de nevoia imperioasă a comunicării între oameni, a solidarității spirituale și materiale, de dorința de înțelegere, de realitatea aspirațiilor colective. Cei mai comprehensivi, cei mai înzestrați dintre poeți se consacră tenace, se dăruiesc total vieții. „Sparg cercul, trec de la abstract la concret, de la monolog la dialog, de la izolare la participare, de la evaziune la apropiere" constată Enrico Falqui în 1956, în cuvîntul introductiv la antologia *La giovane poesia (Poezia tînără)*.

Întoarcerea la realism nu s-a făcut, firește, fără pierderi și erori în domeniul exigențelor artistice. Căutînd o etică nouă, poezia „existenței", a realului, a uitat adesea cerințele unei estetici noi, corespunzătoare. „Poezia lirică actuală e mai însetată de adevăr decît de frumusețe" (înțelege desăvîrșire artistică) notează Mario Petrucciani.

De aceea opera multora dintre poeții afirmați după 1945 e încă o mapă de încercări, de căutări, de experiențe. Totuși, cîțiva, și nu puțini din cei 18 fișați mai jos, și-au găsit un stil, un mod propriu de expresie, o individualitate creatoare, un ritm de idei distinct. Orientarea spre existența reală însă, nu conferă instantaneu acolada realismului, a poeziei angajate, lucide, puse în slujba omului, a poeziei beneficiind de cuceririle filozofice ale materialismului dialectic. Formația ideologică, educația de clasă, coordonatele sociale, factorii economici determină la reprezentanții poeziei „tinere" italiene, încă de la alinierea lor la start, situarea în două mari zone. Adevărul partinității în artă se demonstrează din nou implacabil. Și, în chip firesc, valoarea estetică a poemelor angajate este superioară producțiilor celorlalți, a celor care caută drumul spre oameni rătăcind pe cărările poeziei de reflecție catolică.

Preotul David Maria Turoldo (n. 1916) găsește în practicarea sacerdoțiului singura soluție de „îndulcire" a mizeriilor omenești, reia vechea temă a renunțării la bucuriile mirene, întărindu-și decizia sacrificiului pentru semenii pe care-i „păstorește". Își interzice sever vacanța laică, destinderea individuală, își oferă în joacă regretul după mireasma teilor, își evocă bucuria unei plimbări la marginea orașului ca să uite durerile oamenilor, dar își amintește la vreme îndatoririle necruțătoare de oficiant, dedicat de bunăvoie ușurării suferințelor celorlalți; se mustră repetîndu-și catihetic: „Ai acceptat / povara / de-a nu mai încerca / o bucurie / ce nu le aparține tuturor", pentru că o clipă s-a lăsat ispitit, omenește, de o piersică frumoasă, în decorul contrastant al sărăciei și al caselor ruinate. Și concluzia cu o severitate dogmatică, sună care se simte, totuși, o undă de amărăciune reală: „Căci sacerdoțiul tău / e-o oază / în care după oboselile-ncercate / au dreptul toți să poposească". Casimiro Bettelli (n. 1924), preot și el, înalță divinității psalmi în care deplînge condiția umană, mizeria postbelică, spaima, ființele abandonate, e convins că nenorocirile prezentului se datoresc luării în deșert a cuvîntului divin și aspiră confuz spre un viitor „mai bun" care nu poate fi decît un dar al providenței, răsplată pentru caritatea față de semen, pentru umilitatea creștină, pentru obediența statornică. Am zăbovit mai mult asupra versurilor celor doi poeți — poeți tocmai pentru că dincolo de conținutul demobilizator, defetist, mijloacele de expresie, realizarea artistică sînt incontestabil de calitate, chiar de bună calitate.

De cealaltă parte, dincolo de amvon și de angoase, dincolo de fastul oficierilor și de evocarea primitiv-medievală a bolgiilor infernale există și scriu, sînt înțeleși și prețuiți, ceilalți, cei legați de popor cu alte legături decît cele ale cultului: tradiții ale luptei de eliberare, ilegalitate, relații de muncă, activitate sindicală, cluburi muncitorești etc. Franco Matacotta (n. 1918), angajat fără șovăire, riguros, de mari sobrietăți metaforice, orientat spre cîntecul epic popular, uzînd de o economie clasică în construcția poeziilor vede libertatea ca pe „un pumn de lumină / un fulger / o floare de crin" pe „zidul de umbră / pe mormîntul anilor / pe gratiile vorbelor negre". În *Cor de partizani sub clar de lună*, stanțe de factură clasică, structurează un poem reținut, vibrînd de notele grave ale amintirii eroilor anonimi, luptători „care nu dorm, cei care stau cu ochii ațintiți / pe-un orizont incendiat de cîini"; corul partizanilor morți cîntă toate durerile pe care le-au îndurat. „Cui îți consacri, cînt de-argint, tu, cîntul / pe căi de ceață oxidate, pe lungi rute? / Și noaptea pentru cine arzi, cînd vîntul / animă umbre, lună cu aripi desfăcute". Imnul eroilor se încheie cu un strigăt patetic: „...da, adevărul e-o secure / ce taie vițelor cerbicea!"

Vittore Fiore (n. 1920), ca și Rocco Scotellaro (1923—1953), evocă durerea atroce, încleștările cu sărăcia și cu exploatatorii, lupta pentru căutarea adevărului, trezirea conștiinței oamenilor din sudul Italiei, regiunea celei mai crîncene mizerii. Fiore invocă ploaia, „apa nouă" menită să fertilizeze aridităția solului din sud, ploaia simbolică a viitorului *(Rugă)*, și își evocă tovarășii de luptă și de speranțe într-o pauză de lucru *(Pauză)*:

Venind de pe ogoare, o să ieșiți din sate / o urcați din mină către lumina zilei: / și n-am să mai fiu singur" „...O să-mi răsune pașii alăturea de voi / atuncea cînd învinșii se vor uni cu-nvinșii / pe-acest pămînt din Sud". Această unire a muncitorilor va da naștere la cîntece noi, „va da glas zilei ce se coace". La alegerile din 18 aprilie 1948 partidul guvernamental a repurtat, printr-o campanie electorală demagogică, un succes relativ față de partidele de stînga și de cele populare. Oamenii au demascat curînd după aceea înșelăciunea, bilciul cu fanfare al propagandei: în *Baltă stătută, la 18 aprilie*, Rocco Scotellaro dă glas revoltei și silei ce tăținilor cinstiți, victime ale seducției electorale a „domnilor". „Afișe albe, bălți stătute, negre / ...Dar s-a sfîrșit, sfîrșit, sfîrșit / serbarea asta-nfierbîntată... / Noi am rămas mulțimea, / o gloată zdrențăroasă, / cei care masca domnilor o smulg / cu dinții".

Pier Paolo Pasolini (n. 1922) e un căutător plural al căilor spre adevăr. Scriitor complex, poet, prozator, critic, acum în urmă cineast. Pasolini circulă cu simț de răspundere printre temele actualității. Amplul său poem *Cenușa lui Gramsci*, dezbate cu mijloace lirice problemele de conștiință ale activistului comunist, care și-a consacrat viața și opera fericirii poporului. Participarea poetului la lupta politică este formulată fără ezitare: „...eu, cu inima conștientă / a celui pentru care viața este istoria luptei".

Poezia Biagiei Marniti (n. 1921) pare că s-a dedicat la început neliniștilor amoroase, peisagisticii sufletului feminin, turmentat de dorințe nelămurite și abandonuri. Dar existența reală deschide acestei poezii orizonturi omenești de altă amploare, îi dă certitudini, o dezbară de singurătăți, îi netezește drumul spre colectivitate. În *Strigătul orașului*, poeta aude „ochii deschiși ai tinereții" al cărei strigăt o zguduie cu violență: „—Vrem să ne ducem / să ne plimbăm pe pajiști / — Da, viața asta-trebui' să se schimbe! / Le dă ca un ecou răspuns inima mea. / Eu inima am să-mi arunc / în valul libertății voastre!"

Dino Menichini (n. 1921) evocă zilele tragice ale războiului și ale morții, aduce lumii darul peisajului natal și găsește accentele profunde și delicate ale unei iubiri pe care transcele, asalturile, exploziile, proiectilele, tăcerea au întrerupt-o. Iubita i-a lăsat două cuvinte „za sponim" (în sîrbește „ca amintire"): „Dar dacă într-o zi / iubirea dintre popoare va-nflori / pe tepii sîrmelor ghimpate trandafiri / atuncea Nada Vogrig / am să mă-ntorc la tine, în satul tău sîrbesc / să-ți spun că toată vremea te-am așteptat / și că ți-am închinat aceste versuri ție, / numelui tău: Za Sponin".

Alți poeți ca Franco Fortini (1917), Mario Cerroni (1921-1957), Andrea Zanzotto (1921), Bartolo Cattafi (1922), Luciano Erba (1922), Elio Filippo Accrocca (1923), Maria Luisa Spaziani (1925), Paolo Volponi sînt citabili numai pentru memorie. Bîjbîind în căutarea unui drum ideologic ferm, ezitînd între franciscanism și poezie cetățenească, în derivă pe valurile unei lumi contradictorii pe care n-au înțeles-o, chiar dacă uneori îi intuiesc specificul, neștiind către ce zonă de cunoaștere să tindă, poezia lor are ca dominantă teama: teama de ei înșiși, teama sădită de ororile războiului pe care nu l-au uitat, teama de lupta directă, teama că apropiindu-se de oameni nu-i vor înțelege și nu vor fi înțeleși, teama de stăpîni, de viață, de natură. Cu tot efortul cinstit de a intra în colectivitate, umbra singurătății, a unei izolări de care vor să se dezbare plutește peste poemele lor care au frumusețea tristă a florilor decorative: private de mireasmă.

Am închis fișele de lectură ale acestor poeți, talentați și cu aspirații sincere, într-un plic pe care am scris cu părere de rău (și cu secreta speranță că încă mai au vreme și șanse) un vers din Petrarca: *Tal paura ho mi ritovarmi solo — Atît de teamă mi-i să mă regăsesc singur.*

Romulus Vulpescu

*) Dante, *Infernul*, c. I, v. 1.

Lucru firesc și totuși nu. Poeți dezbărîți de distanțe spațiale și delimitări naționale, altădată, se vizitează astăzi, se cunosc într-un schimb rodnic de idei și sentimente. Karel Jonckeere, unul din

mesaje poetice

reprezentanții poeziei belgiene ne-a cunoscut țara de curînd, dorind să strîngă mîna poporului care a creat Miorița și confraților lui contemporani, slujitori ai universului liric. Prietenia dintre Karel Jonckeere și Radu Boureanu, care a tradus poezia lui Verhaeren „cu măiestrie", cum spune poetul belgian într-o scrisoare adresată poetului romîn, ni se pare firească.

Publicăm alăturat această simbolică corespondență dintre cei doi poeți prieteni.

Karel Jonckheere — *Scrisoare din Flandra* — lui Radu Boureanu

Nu prea ades prietenia locuiește pe-o colină;
Cabana ți-o zidești cu mîna ta,
Acolo, lîngă valea oamenilor;
Înalte, dure, crestele Carpaților
Au desenat adevăratul orizont.
Și totuși..
În cadrul ferestrei deschise, unde-am stat
Am tălmăcit un nume necunoscut, de floare.
Rîzînd, femeile și-au regăsit glasul
De cînd erau copile,
Jucîndu-se fermecătoare, de-a bucătăria.
Pe dalele care le-ai așezat cu mîna ta
Visează pana ta clocindu-și manuscrisul,
Cîteva inimi pîndind bucurii sau dureri
Ce le vei plăsmui tu singur,
Astă seară.
Poate că e binevenită vizita aceasta
Și cine știe dacă una dintre vorbele rostite
În clipa întîlnirii,
Un da, un nu, un cînd,
Nu se va strecura curînd
Între buzele cărții tale,
În gura unui om prea singuratec
Ca să le fi descoperit el singur, doar.
Poate cu nu îl va afla
pentru că mi le-a și rostit în clipa asta.
Un ceas doar, și pornim spre Capitală,
Tu, vei rămîne, —
Cu de prisos trei scaune,
Pe cel de-al patrulea
Te văd sub lampa verde
Cu pleoapele întredeschise,
Înlocuindu-ne chipurile absente
Cu cele care-ți nălucesc în pagini.
Tu n-ai să știi,
Dar dacă-n noaptea asta de vară
Somnul satului
Crește pe valc murmurul pîrîului,
Totuși, gîndește,
Că cineva nu o să contenească
Să scrie lîngă tine
Cu un trăiesc surîs

Rijmenam, 22 iulie 1963

Radu Boureanu — *Scrisoare din Arges* — lui Karel Jonckheere

Colina mea își aduce aminte,
E doar un conglomerat de roci, de talii de nisip,
de pămînt,
Dar colina mea are memorie și chip,
Vorbește cu vîntul, fără cuvinte
Despre nimic, despre cîte au fost, cîte sînt.
Adevăratul orizont e cel atins de amintire.
El poate fi oprit de dune-n Flandra sau de coline argeșene,
Și casa de pe coama dealului pe care-l știi
e o corabie ce navighează în încremenire,
e tot aici, catargul ei vibrează
de cîte ori bat alizeele dorului,
imaginea ei pleacă fără mine,
rămîn zălog, sau marinar ieșit din casă
și toată valea e un estuar
în care navighează posibilitățile;
Știi, cîna cea de taină a rămas așa
Chiar dacă domestice gesturi au cules tipsiile,
paharele, pîinea...
Și scaunele, ai dreptate, sînt de prisos,
dar cîteodată
se împlinește unghiul lor cu draci fantome.
Tocul și manuscrisul nu mai sînt pe jos
Pe roșiile cărămizi în somnul lor, geometric, adormite;
dintr-un stejar ucis
meșterii mi-au cioplit o masă pentru scris,
al loc pe latura potrivnică, de vrei așează-te
să scrii sau să surîzi;
Am să aleg cum te gîndesc.
Și brazdele-au explodat culorile
cu impetuozitatea unei simfonii florale.
E strigătul colinei mele,
își amintește, spune traze vegetale.
Poate la toamnă, dacă vii, va fi mai palidă,
și-n spatele ei, pădurea singerîndă, și de ceară.
Colina mea își aduce aminte,
Și peste ea la ore stabilite
lunecă-n cerul limpede sau înnorat
marile pasări prevestite-n basme,
le urmăresc, ca toamna unghiuri de cocori,
cu nostalgia veșnicei întoarceri,
gîndind că poate într-o migratoare albă
din Rijmenam zburînd peste coline
înscrisă în privirea ta albastră,
lăsînd grei nori atlantici peste dune —
vei fi o trăsătură umană de unire
între cîmpia Flandrei și așezarea noastră.

Stîlpeni, august, 1963

POEZIA ROMÎNEASCĂ PESTE HOTARE

E știut faptul că Mihail Eminescu nu mai aparține astăzi doar poporului nostru. Poezia lui a cucerit inima lumii întregi fiind tradusă în limbile spaniolă, rusă, franceză, maghiară, polonă și engleză.

Și nu numai Mihail Eminescu. În lanțul armoniei ce unește bogăția spirituală a tuturor țărilor, poezia românească, ignorată pînă acum cîțiva ani, și-a cîștigat astăzi locul meritat.

Lumea de idei și inefabilul poeziei lui Tudor Arghezi, plasticitatea vocabularului poetic al acestui mare poet contemporan, se impun în toate punctele cardinale ale pămîntului. Culegeri de poezie de Tudor Arghezi au apărut în U.R.S.S., în Germania, Ungaria, Cehoslovacia și America Latină.

Patosul poeziei lui Mihai Beniuc este apreciat peste hotarele țării în multiplele lui nuanțe. Culegeri alese din poezia lui au fost traduse în limbile: rusă, cehă, germană și bulgară.

În Franța, în Japonia, în America Latină, în Germania și Spania, iubitorii de poezie cunosc astăzi cea mai mare parte din poemele lui Eugen Jebeleanu. În curînd va apare în Iugoslavia un volum de poezii Magda Isanos, și o culegere de versuri Nicolae Labiș, în traducerea poetei Florica Ștefan.

Volume de versuri alese din poezia Mariei Banuș pot fi citite în Mexic, în R.A.U. și U.R.S.S. Lîngă culegerile de poezii reprezentative din cîte un singur poet, la loc de cinste în bibliotecile multor țări stau și antologiile de poezie românească apărute în limbile: rusă, italiană, maghiară, greacă, spaniolă și germană, care întregesc cunoașterea universului liric românesc, de la Miorița la Nicolae Labiș.

Poetul Fr. Kahlau din R. D. G. are în lucru o antologie a poeziei tinere din țara noastră.

Poetul belgian Karel Jonkheere traduce o antologie de poezie românească în limba flamandă.

Culegeri de folclor românesc au fost alcătuite de M. Gostev în limba engleză, de A. M. Sperber în limba germană, de Kiss Jenő în limba maghiară. Rafael Alberti și Maria Tereza Leon lucrează la traducerea unei culegeri de folclor românesc în limba spaniolă.

Pe lîngă poezia noastră clasică, versurile multor poeți contemporani dintre care: Demostene Botez, Marcel Breslașu, Al. Philippide, Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu, Mihu Dragomir, Ion Bănuță, A. E. Baconsky, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Dan Deșliu, Nina Cassian, Ion Brad, Tiberiu Utan, Violeta Zamfirescu, Alexandru Andrițoiu, Aurel Rău, Ion Horea, sînt aprecințe peste hotare, datorită culegerilor antologice și publicării periodice a unor poezii semnate de ei în revistele: Europe, Cahiers du Sud, Inostrannaia, Literaturnaia Gazeta, Europa letteraria, Giornali dei poeti, Septembri, Nagy Vilag, Literaturen Front, revista iugoslavă Novisad, Journales des poets, lunarul Marginales din Belgia și revista Universității Farleigh Dickinson din New Jersey S.U.A.

Prestigiul țării noastre este în continuă creștere. Și poezia românească, prin atitudinea ei, prin ideile majore ale veacului nostru, exprimate clar, plastic, sensibil, în formă națională, își scrie cuvîntul în cartea de aur a valorilor universale.

„TINEREȚEA ABSURDĂ"

Fragmente din cartea publicistului american PAUL GOODMAN

...În America dolarilor, un tînăr, nu-și poate păstra impresia că lucrează cu scop, că are un rost în societate și că e în stare să se facă util. Să nu ne mire atunci, că tinerii devin repede de tot, cinici, oportuniști, dornici de cîștiguri ușoare. Astfel, în cunoscuta anchetă întreprinsă de „Reader's Digest" s-a aflat (folosind metode indirecte) că 63 la sută din mecanici treceau în cont reparații neefectuate, ceea ce ar fi fost totuși bine, dacă n-ar fi înlocuit pompa nouă de benzină cu alta uzată (la fel, 65 la sută din negustorii de reparații radio, dar numai 49 la sută dintre ceasornicari, „înșelau, încărcau nota de plată, sau puneau diagnoze false").

. . . . . .

...„Indiferența" lucrătorului mai inteligent tinde să se manifeste îndeosebi ca resemnare profundă, iar cinismul său se ascute, pînă ce devine *racketeering* pur și simplu.

„Învățămîntul — scrie în Handbook[1]) — e profesiunea cea mai răspîndită". Să presupunem acum, că un tînăr vrea să devină profesor în școala medie, sau — în caz excepțional — în cea elementară, dacă și va da seama că clasele elementare sînt de o importanță vitală și pretind de la un cadru didactic o înaltă măiestrie, pentru a preda bine (firește, fără a-i oferi în schimb un prestigiu egal). Învățămîntul e o muncă necesară și utilă; e într-adevăr creatoare, pentru că... te pune în contact direct cu un subiect interesant, cu copiii; e o muncă a cărei evidentă justificare se află în ea însăși, și e înnobilată prin artă și știință. Cei ce i se dedică nu cad ușor victime ale cinismului și indiferenței: copiii sînt prea vii și spontani, pentru ca învățătorii să devină insensibili. Dar cum să nu fie acești învățători cuprinși mai întîi de disperare iar mai apoi de resemnare, cînd cea mai mare parte a sistemului de învățămînt este așa cum este?

De fapt, munca se desfășoară în condiții imposibile de supraaglomerare, și de economisire a banului public. *Nu* pentru că nu ar exista destulă bogăție socială, ci pentru că lucrurile cu adevărat principale nu ocupă locul întîi. În afară de asta, sistemul de învățămînt își propune scopuri străine de școală. Inspectori timorați, preoți bigoți și un comitet școlar ignorant împiedică dezvoltarea unui adevărat învățămînt. O cultură populară degenerată în sens comercial a făcut să cadă în dispreț instrucțiunea. Curriculum-ul academic e chinuit de întrebări alcătuite de reacționari, liberali și fanatici ai războiului rece. Metodele înaintate sînt castrate. Nici vorbă de a se acorda atenția meritată cazului singular; și toți copiii — precoci, mediocri și obtuzi — toți sînt împiedicați în mod sistematic, într-un fel sau altul, în dezvoltarea lor, în timp ce învățătorii au mîinile legate.

De altfel, cei mai buni nici nu sînt agreați în circuitul didactic, pentru că sînt elemente periculoase. Așa, de pildă, Bertrand Russel a fost expulzat de la City College din New York, și n-a mai fost primit în nici o școală din oraș.

. . . . . .

...Să vedem ce e cu bărbații și femeile care fac publicitate la televiziune, prezentînd un produs și cîntînd melodii publicitare? Sînt niște paiațe, niște manechine, atît ca expresie a feței, cît și ca voce și ca atitudine. Redactorii și cei care îi patronează le cer și încurajează asemenea atitudini:

„Plin de sus, gîlgîitor
Blubber e de două ori
delicios și hrănitor
— gustă-l, Kitty, că e bun!"

Ei sînt, de la caz, la caz, mincinoși, escroci, convingători, lingușitori, obraznici etc.

Cît despre conținutul „culturii populare" în cadrul publicității, ea e neutralizată în mare măsură de revista „Mad", biblia copiilor de 12 ani care știu să citească.

Transmisiunile cu întrebări[2]), trucate care, în 1959, au stîrnit scandal au fost un produs tipic al bucătăriei americane... Să examinăm aserțiunea conducătorilor care pretind că n-au știut nimic despre înșelăciune. Dacă au văzut spectacolele pe care le-au transmis, e de neconceput ca, fiind de meserie, să nu-și dea seama de înșelăciune... Dacă nu sînt de meserie, înseamnă că sînt incompetenți. Iar dacă n-au văzut ceea ce au transmis, sînt de-a dreptul irresponsabili! Și atunci pentru ce li se concesionează emisiunile? Sîntem dispuși să le oferim posibilitatea de a alege: mincinoși, incompetenți sau irresponsabili.

Dar mai importantă mi se pare ancheta asupra corupției din prezentarea radiofonică a noilor discuri. Aceasta atinge chiar problema crucială a economiei noastre, aceea a „cererii artificiale", a gustului prefabricat care perverțește publicul și împiedică nașterea și dezvoltarea unui gust natural. E limpede că în asemenea împrejurări nu poate exista o cultură americană; sîntem condamnați la silă și barbarie. Și apoi, aceste maimuțe au nerușinarea să declare că ei dau publicului ceea ce publicul cere, și că nu sînt răspunzători de nivelul coborît al producțiilor cinematografice și teatrale, al muzicii și literaturii.

. . . . . .

Să rezumăm. Majoritatea tinerilor trebuie să înfrunte o dilemă de felul acesta: ori societatea e un fel de asociație de delicvenți, frivolă și indulgentă, în care ei au posibilitatea unui boondoggle; ori totuși societatea e serioasă (dar, atît de indulgentă încît să-i admită și pe ei), dar — în orice caz — ei sînt inutili, sînt în afara ei, fără nici o speranță.

Am avut ocazia să pun întrebarea: — Ce muncă ai vrea să faci, dacă ai avea posibilitatea să alegi, după terminarea școlii și a serviciului militar etc.? Unii au răspunsul gata pregătit și vorbesc despre planuri bine definite, pe care papa le va aproba fără discuție. Situația e plicticoasă, sînt atît de *square*[3]). Alții, solicitați fac o mutră uluită, cum fac actorii de [illegible] sînt descoperiți". — „Ca Marlon Brando — este răspunsul — dar în genul meu". *Foarte puțini sînt cei care, cu sfidare și dispreț, dar și cu orgoliu, vor spune că știu foarte bine ce vor face. Ceva măreț; s-au și apucat de lucru, ceea ce constituie cea mai bună dovadă.* Răspunsul cel mai frecvent, aș zice normal, e: — Nu știu — Dar răspunsul teribil e: — Nimic. Tînărul nu vrea să facă nimic.

Îmi amintesc discuția avută cu cîțiva tineri ca Van Wagners Beach, lîngă Hamilton, în Ontanio. Fiecare spunea același lucru: — Nimic. — Am întrerupt brusc conversația, pentru că lacrimi pe care nu le puteam reține îmi curgeau din ochi, și-am simțit o strîngere de inimă. Erau lacrimi de sinceră consternare pentru risipa umanității noastre. Și tocmai această experiență, la distanță de cîțiva ani, m-a îndemnat să scriu această carte.

[1]) Occupational Ontlook Handbook, 1957, oficialul departamentului Muncii din S.U.A.
[2]) „Cine știe cîștigă" (N. T.).
[3]) Filistin, conformist (N. T.).

În unele țări din occident există agenții care închiriază poeți pentru diverse serbări în familie: nunți, nașteri, botezuri etc.

(ZIARELE)

POETUL: — ...și tot ceea ce-ți urez eu, puiule, este să nu te faci poet!

Desen de RADU GEORGESCU

DE LA UN TEATRU LENINGRĂDEAN

Un interviu cu regizorul Tovstonogov de la Teatrul „Maxim Gorki"

La începutul lunii octombrie vom avea ocazia să vedem spectacolele cunoscutului teatru „Maxim Gorki" din Leningrad, care va întreprinde un turneu de cîteva săptămîni în țara noastră. În prealabil arta dramatică a leningrădenilor va bucura publicul din Bulgaria. Profitînd de cele cîteva momente cît a stat trenul Moscova-Sofia în Gara de Nord am pus cunoscutului regizor G. A. Tovstonogov, cîteva întrebări în legătură cu apropiatul turneu.

— Ce ne-ați putea spune despre activitatea și preocupările teatrului dv.?

— Aș vrea să subliniez mai întîi un lucru pe care nu toată lumea îl știe: el datează din 1919. Și dacă poartă numele lui Maxim Gorki nu e în virtutea unui semn de omagiu la adresa marelui scriitor, ci a unei reale paternități. Gorki a fost unul din întemeietorii teatrului nostru. Alături de el au colaborat scriitorul Alexandr Blok și cunoscutul actor Monahov.

La început actorii noștri jucau în clădirea fostului teatru Suvorov — care înainte de revoluție promova gustul publicului burghez. Și, ca un fel de replică față de acest trecut încă foarte proaspăt, noi ne-am afirmat de la început, prin spirit revoluționar, prin inovație, promovînd o artă nouă. Reprezentațiile au început în plin război civil. Prima piesă pe care am jucat-o a fost „Don Carlos". Spectatorii erau adesea marinarii care plecau a doua zi pe front, la luptă împotriva gărzilor albe.

Nu întîmplător noi am pus cei dintîi în scenă piesele unor întemeietori ai dramaturgiei sovietice, precum Pogodin, Lavreev. La noi s-a reprezentat pentru prima oară piesa „Liubov Iarovaia" de Treniov.

Vreau să adaug însă că dacă manifestăm un viu interes pentru piesele cu temă contemporană nu neglijăm nici pe cele clasice.

— Pe ce linie se orientează căutările artistice ale teatrului?

— Punem în scenă mai ales piese contemporane cu mijloace de expresie contemporane. Subliniez însă că mijloacele de expresie, de realizare, nu rămîn invariabile de-a lungul anilor. Spectatorul e tot mai pretențios, viața se schimbă, deci nici mijloacele de expresie și realizare scenică nu mai pot fi aceleași.

Concentrînd căutările teatrului nostru ele ar putea fi definite astfel: patos cetățenesc și analiză psihologică adîncă.

— Ce spectacole veți prezenta în timpul turneului prin țara noastră?

— Programul turneului este identic pentru Bulgaria și pentru Romînia. Vom juca piesa lui Maxim Gorki „Barbarii" și piesa lui Alexandr Stein „Oceanul", pe care, după cîte știu, spectatorul romîn a mai avut prilejul s-o cunoască.

— Ați mai vizitat Romînia? Ce impresie v-a făcut țara noastră?

— Am mai fost la București în 1956 și 1962. Ceea ce am reținut din aceste călătorii este interesul publicului românesc pentru teatru și nivelul înalt al artei dramatice. De aceea hotărîndu-ne să facem acest turneu în țara dv. ne-am asumat o mare răspundere. Spectatorul romîn manifestă un viu interes pentru teatru și am vrea să fim la înălțimea exigenței sale.

— Ce vreți să transmiteți spectatorilor romîni?

— Așteptăm cu emoție întîlnirea cu publicul românesc. Năzuim ca, în ciuda piedicilor pe care le ridică limba, vom reuși să găsim drumul care să ne deschidă accesul la inima spectatorilor romîni.

Tatiana Nicolescu

COMITETUL DE REDACȚIE

Eugen BARBU (redactor șef), I. D. BĂLAN (redactor șef-adjunct), Marin BUCUR, Gica IUHN, Al. OPREA (redactor șef-adjunct), Dumitru SOLOMON, Nicolae ȘTOIAN, Petru VINTILĂ, Romulus ZAHARIA (secretar general de redacție).

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii

40 220